

Ajuntament de
Sant Just Desvern

Santjustenques

Vides en democràcia

© Ajuntament de Sant Just Desvern, 2019

Amb la col·laboració de Ràdio Desvern, l'Arxiu Històric Municipal,
el Consell Municipal de les Dones i el Centre d'Estudis Santjustencs

Primera edició: març de 2019

Segona edició: abril de 2019

Tiratge: 150 exemplars

Dipòsit legal: B 12171-2019

Índex

<i>Sant Just, ciutat feminista, per Josep Perpinyà i Palau</i>	11
<i>Si una dona avança, avancem totes, per Gina Pol i Borràs</i>	15
Santjustenques	19
Agustina Sabaté i Margalef	21
Amalia Barriel i Adelantado	25
Amèlia Nogués i Bardolet	29
Ana López De Eguilaz i Santisteban	33
Ángeles Zamora i Roda	37
Ángeles Zapata i Macías	41
Anna Company i Boltaña	45
Anna Hernández i Bonancia	49
Carme Caminals i Vidal	53
Carme Navarra i Pruna	57

Carme Segarra i Plans	61
Carmen Arnau i Muro	65
Carolina Torrent i Vila	69
Celia Marcos i Gil	73
Costi Rubio i García	77
Dolors Cardona i Pera	81
Dora Ruenz i López	85
Elena Marín i Guàrdia	89
Elisa Almon i Jiménez	93
Enke-Birgit Machinek Beier	97
Esperança Corcoll i Güell	101
Eulàlia Parés i Cortina	105
Imma Pericas i Pagès	109
Imma Ripoll i Moreno	113
Immaculada Amat i Amigó	117
Isabel Ortuño i Esteban	121
Joana Amat i Amigó	125
Joana Clavero i Campos	129
Josefina Carbó i Amigó	133
Josefina Modolell i Ribalta	137
Julia Durán i Arroyo	141
Lola Castañ i Menen	145
Luz Divina Farias i Farias	149
M. Claustre Cardona i Pera	153
Margarita Matutano i Milà	157
Maria Assumpció Petit i Matas	161
Maria Cinta Montagut i Sancho	165
Maria Elena Buisán i Serradell	169

Maria José de Molina i Gorina	173
Maria Lluïsa Morató i Agustí	177
Maria Quintana i Cortès	181
Maria Teresa Cots i Pau	185
Marina Figueras i Piñol	189
Mariona Ribalta i Taltavull	193
Marta Balada i Monclús	197
Marta Roig i Felip	201
Mayka Dueñas i Cañete	205
Mery Barranco i García	209
Miracle Serra i Pladevall	213
Montserrat Farràs i Xarles	217
Montserrat Giró i Celma	221
Montserrat Obiols i Bou	225
Montserrat Ribas i Cortadellas	229
Montserrat Sastre i Planella	233
Palmira Badell i Farigola	237
Pilar Giner i Martín	241
Pilar Senpau i Jové	245
Rita Estapé i Turull	249
Romi Porredon i Capdevila	253
Rosa Candial i Carbonell	257
Rosa Carbonell i Alardi	261
Soledat Sans i Serafini	265
Teresa Faneca i Espinós	269
Teresa Farró i León	273
Úrsula Farràs i Porta	277
Victoria García i Ferrando	281

Sant Just, ciutat feminista

Pròleg de **Josep Perpinyà i Palau**

Alcalde

Sant Just Desvern aposta per construir col·lectivament la “ciutat feminista”. El Ple de l’Ajuntament va aprovar a finals del 2018 adherir-se a la Carta europea per a la igualtat de dones i homes a la vida local i es va comprometre a assumir com a propi el *Decàleg per a la construcció de ciutats feministes*, que van elaborar alcaldesses del Baix Llobregat, el Centre d’Estudis Comarcals i el Consell de les Dones del Consell Comarcal del Baix Llobregat. Aquest nou compromís se suma als reptes recollits en el 2n Pla Municipal de Gènere, que s’està implementant a Sant Just.

Què vol això? A què ens hem compromès? La decisió política d’adherir-se a aquest Decàleg vol evitar que les polítiques feministes quedin relegades a un àmbit sectorial i aïllat on es deixa les dones “que es vagin reunint i parlant de les seves coses”. No volem això. Volem transformacions profundes de la societat que eliminin la discriminació real que pateixen les

SANJUSTENQUES

dones en relació amb els homes. Les polítiques públiques d'equitat s'han de veure reflectides en el pressupost municipal i han d'avançar de manera efectiva en uns comptes públics amb perspectiva de gènere que analitzin on es destinen els diners, a quins públics s'estan dirigint i si estem frenant o fomentant accions discriminatòries. Disposar d'anàlisis econòmiques d'aquest tipus és clau per redirigir les polítiques públiques i combatre les desigualtats.

D'altra banda, el Decàleg també reclama a l'Ajuntament que treballi per una ciutat segura i lliure d'agressions sexuals a través d'una revisió urbanística i d'impuls de mesures a l'espai públic. La percepció de seguretat no és la mateixa per una dona que per un home, ni tan sols per un infant o una persona gran. Com està dissenyat l'espai, com s'il·lumina una plaça o quins racons foscos hi ha al carrer són elements clau per donar seguretat o generar por. Hem de treballar aquest repte amb col·lectius del poble per avançar i millorar la feina feta fins ara.

En relació a la violència contra les dones, cal impulsar un Pacte Local Contra les Violències Masclistes i seguir treballant per consolidar els Punts Segurs a les festes i actes públics del poble per evitar qualsevol manifestació de violència masclista a la vida nocturna del poble. Evitar aquestes manifestacions masclistes s'ha de treballar profundament des de la més petita infància. Per això, el concepte de Ciutat Coeducadora torna a sortir amb força quan parlem d'igualtat efectiva entre homes i dones. Hem d'educar respectant la diferència i evitant la discriminació i el foment de rols sexistes. Tota la comunitat educativa ha de contribuir en aquest repte i ja hi estem treballant des del consistori amb la cooperació de la comunitat educativa.

En l'àmbit laboral, la bretxa salarial entre homes i dones existeix i és real, com demostren els estudis publicats. Des de l'Ajuntament, el Departament de Recursos Humans ha de treballar per reduir-la, mentre que el Departament de Contractació ha de vetllar perquè totes les empreses

SANJUSTENQUES

que guanyen els processos de contractació pública també fomentin aquest objectiu laboral. També cal tenir present que hi ha sectors laborals que estan feminitzats, com els de cura i atenció a les persones, i això ha generat una precarització dels sous. Cal combatre aquest vincle entre feminització sectorial i sous baixos perquè és una discriminació més de les moltes que pateixen les dones en el món professional, destacant que una dels més greus és la penalització professional que suposa la maternitat en l'àmbit empresarial.

Finalment, vull centrar-me en la recuperació de la memòria històrica i la contribució de les dones en la nostra societat. Durant molt de temps, el seu paper ha estat amagat, oblidat i obviat. Per això, s'ha de fer justícia i recuperar el testimoni de moltes dones que han contribuït a construir la societat tal com la coneixem. Les accions que van en aquesta direcció ja s'estan impulsant des de fa temps a Sant Just. Una d'elles va ser afavorir l'ús de noms de dones als carrers i places del poble. El barri de Mas Lluí és un barri amb noms de dona a tots els seus carrers i va ser una feina que es va fer entre l'Ajuntament i el Consell Municipal de les Dones. Hem destacat en l'àmbit local les contribucions de la poetessa Rosa Leveroni Valls; la pedagoga Maria Montessori; la música Violeta Parra Sandoval; la filòsofa Maria Zambrano Alarcón; la sindicalista Clara Claramunt i Creus; la "bailaora" Carmen Amaya Amaya; la infermera Carolina Catasús i Bosch; la llevadora Emilia Guàrdia Arbusí; la mestra Maria Cinta Amigó i Font; la primera presidenta de l'Ateneu, Francesca Cortés i Vives o les polítiques Clara Campaamor Rodríguez i Rosa Luxemburg. Recentment, l'any 2018, hem batejat amb dos noms femenins dos espais del poble. És el cas del Centre Cívic Soledad Sans i Serafini, i del nou carrer Marta Roig i Felip, situat entre el carrer Bonavista i el carrer de l'Ateneu. I l'any 2019 està previst que els nous carrers del sector de La Bonaigua també siguin en clau de dona.

SANJUSTENQUES

Una segona acció són les Miscel·lànies de Dones que s'han editat conjuntament entre el Centre d'Estudis Santjustencs i l'Ajuntament. La primera Miscel·lània es va presentar el mes de març del 2015, on es recollia la història de 50 dones locals de la primera meitat del segle XX. Va ser una publicació treballada i redactada per persones voluntàries, amb el suport del Consell Municipal de les Dones, i ens va permetre conèixer l'experiència i la vida de 50 dones veïnes de Sant Just, així com analitzar una època i una realitat concreta. Enguany, presentem la segona Miscel·lània de Dones titulada *Santjustenques. Vides en democràcia*. El llibre que teniu a les mans recull 66 testimonis de dones locals que han desenvolupat la seva trajectòria vital en un context de transformació democràtica, en contrast amb els períodes bèl·lics que van viure les anteriors protagonistes de la primera Miscel·lània.

Les seves vides formen part de la nostra història local i és un testimoni que no hem de perdre. Cal seguir treballant en publicacions d'aquest tipus i fer-ne la màxima difusió. La implicació de Ràdio Desvern en aquest projecte no és casual. El fet que cada dona hagi estat entrevistada a l'emissora municipal durant el programa *Santjustenques* i la seva entrevista s'hagi difós i publicat en el portal de la Ràdio és un pas important per donar-ne a conèixer les vides i aprofitar tots els canals disponibles per fer visibles les dones en els mitjans de comunicació locals.

Us animo a descobrir les protagonistes de *Santjustenques* a través de la lectura de les següents pàgines o bé escoltant les seves veus a les entrevistes completes de Ràdio Desvern. Gràcies a totes elles per participar en el projecte i deixar-nos conèixer els relats de les seves vides.

Si una dona avança, avancem totes

Pròleg de **Gina Pol i Borràs**

Regidora de Polítiques de gènere i Igualtat

Santjustenques. Vides en Democràcia arriba a les vostres mans coincidint amb la commemoració del 8 de març de 2019. Recuperar la contribució de les dones a la nostra societat, donar visibilitat als seus lideratges i apoderar-les és un dels objectius d'aquesta publicació, que aplega les vides de 66 dones locals nascudes entre les dècades del 1930 i 1950. És una de les accions previstes en el II Pla Municipal de Gènere de l'Ajuntament de Sant Just Desvern i dona compliment al Decàleg per a la construcció de ciutats feministes.

Des de la Regidoria de Polítiques de gènere i Igualtat hem col·laborat amb l'Arxiu Municipal, el Centre d'Estudis Santjustencs i el Consell de les Dones per conèixer perfils de dones que fossin d'interès per a aquesta publicació. La tria no ha estat senzilla, perquè hi ha moltes dones al municipi que hi podrien ser, però finalment hem escollit 66 persones, que han

SANJUSTENQUES

estat entrevistades a la ràdio municipal i la història de les quals s'explica en aquestes pàgines. Hi ha dones nascudes a Sant Just, d'altres d'arribades al poble o altres la vida laboral de les quals s'ha desenvolupament plenament al nostre territori.

Amb més de 60 anys, les protagonistes del llibre han desenvolupat els seus projectes vitals en un període polític transformador; on s'ha passat d'una postguerra profunda, a una llarga dictadura fins a arribar a la democràcia. El context polític ha condicionat les seves vides tant en l'àmbit laboral com familiar només pel fet de ser dones. Moltes d'elles encara recorden que, en ple franquisme, una dona no podia sortir del país sense l'autorització del pare o del marit; demanar un crèdit tota sola era impensable i treure's el carnet de conduir estava condicionat a fer el servei social obligatori. Han estat anys de moltes lluites per aconseguir millores col·lectives i personals a les fàbriques, als sindicats, a les organitzacions polítiques, als moviments feministes, a les associacions veïnals, a les associacions de pares i mares a les escoles... Tot estava per construir, tot estava per transformar després de 40 anys de dictadura al nostre país. I ha estat la lluita constant de moltes persones anònimes la que ens ha permès disposar dels avenços socials i econòmics que coneixem actualment.

Sant Just ha canviat molt durant tots aquests anys. Quan les nostres protagonistes eren molt jovenetes, el poble tenia menys de 5.000 habitants; el pes de les terres de cultiu encara era gran; les fàbriques locals donaven feina a moltes famílies; existia un fort control social de l'Església; tot just començava la construcció de més de 200 habitatges al barri Nord; es va crear la primera central telefònica local i, a principis dels anys 60, naixia la primera associació de veïns i veïnes del poble, entre moltes altres noves realitats.

Han estat dècades de grans transformacions socials i en aquest escrit vull fer un apunt especial a la revolució que han viscut les dones

durant aquest període. Una cronologia d'aquesta època ha de fer esment especial, per força, del moviment feminista i dels drets assolits per les dones. Als anys 70, una de les primeres demandes de les vocalies de dones dels moviments veïnals van ser els centres de planificació familiar, perquè la dona pogués exercir el dret al propi cos i a l'educació sexual. Per fi, es tenia en compte la veu de la dona i participava activament en els debats sobre l'avortament i els anticonceptius. Durant la dècada dels 80, la regulació del matrimoni i del divorci també va ser clau per al moviment feminista. Si eren acusades d'adulteri, podien perdre la custòdia dels fills i les filles i calia abolir les lleis que generaven discriminacions d'aquest tipus. A l'escola, començava la lluita per la coeducació i es va posar fi a la separació de nois i noies, imposada des del 1939. La veu de la dona al món sindical, professional i social s'escoltava amb força durant aquests anys, i encara avui seguim reclamant la igualtat en molts d'aquests camps, on hi ha desigualtats latents encara no resoltes.

Sense les dones del passat, les dones del present no seríem aquí. Els vull agrair la força, la lluita, la determinació i les ganes d'avançar que han tingut totes elles. Cada dia fem camí. Cada acció personal és un pas endavant per a la resta de dones. Les protagonistes que coneixereu en aquest llibre han fet molt camí vital. Dels obstacles del passat, elles n'han fet oportunitats de futur, i d'això n'hem d'aprendre. Bona lectura!

SANTJUSTENQUES

Agustina Sabaté i Margalef

“Amb els cursos de la dona vam aconseguir
que, dones que feien vida a casa,
sortissin al carrer i estiguessin més alegres”

SANJUSTENQUES

AGUSTINA SABATÉ I MARGALEF va néixer l'any 1931 a Vandellòs (Baix Camp), on va anar a l'escola i va fer de modista fins que es va casar. Durant els anys de joventut, l'Agustina també ajudava a casa seva, on tenien la fusteria i el cinema del poble. Amb 27 anys es va casar i es va traslladar amb el seu marit Ramon a Cornellà de Llobregat, on van instal·lar-se un any fins que van trobar la seva llar definitiva a Sant Just Desvern.

Per a l'Agustina no va ser fàcil deixar enrere Vandellòs, la seva família i la seva feina de modista, però recorda que de seguida es va adaptar a Sant Just, sobretot gràcies a la bona acollida que va rebre per part del veïnat. De fet, a Sant Just és on va ser mare del Ramon i la Montse, a qui es va dedicar en exclusiva fins que van tenir edat d'anar a l'escola. Quan la canalla va ser més gran, l'Agustina va començar a col·laborar amb la Parròquia dels Sants Just i Pastor fent catequesi. "M'agradava molt fer catequesi perquè vaig conèixer molta gent i em vaig sentir molt ben acollida", recorda. En aquesta etapa va coincidir amb mossèn Ramon, mossèn Anton i mossèn Miquel, i va conèixer moltes altres persones que també col·laboraven a la Parròquia.

Una d'aquestes persones era la Carme Segarra, treballadora social de l'Ajuntament de Sant Just, que li va obrir les portes d'un projecte molt engrescador. La regidora de Serveis Socials, Clàudia Cortès, volia formar un grup dones guiat per professionals dels serveis socials i amb el suport d'altres persones com l'Agustina, que seria professora del curs de costura. L'objectiu era que aquestes dones tinguessin activitats fora de casa i es relacionessin entre elles. "Abans les dones estaven més limitades a les tasques domèstiques i amb aquesta iniciativa innovadora es pretenia que sortissin, parlessin amb altres dones, aprenguessin a cosir i, en definitiva, es relacionessin", recorda l'Agustina. Les dones ho van acceptar molt bé, s'hi van avenir de seguida i es van apuntar als cursos de pintura, cuina i costura que oferien la Mercedes Casado i Sánchez, la Montserrat Giró i Celma, l'Ana

López de Eguilaz i Santisteban i l'Agustina. Més tard, també s'hi van incorporar la Carme Malaret i la Puri Martín.

Al grup de costura, l'Agustina ensenyava a treure els patrons, tallar els teixits, passar els punts i cosir a màquina. "Les dones escollien el vestit que els agradava i, quan estava a punt, jo els el provava i fèiem els retocs finals", explica. La preparació de l'exposició de final de curs entusiasmava les dones i representava la culminació de la feina feta. Inicialment, els recursos eren escassos i les alumnes posaven diners en una guardiola per com-

SANJUSTENQUES

prar materials, però més endavant l'Ajuntament va invertir en màquines de cosir i altres estris necessaris. L'Agustina recorda que l'objectiu es va assolir: "aquestes dones feien vida a casa i gràcies als cursos sortien més i estaven més alegres". En molts casos es van formar grups d'amigues, que encara se segueixen trobant de tant en tant i li mostren el seu afecte a l'Agustina.

En la darrera etapa, els cursos es van obrir a altres segments de la població i l'alumnat va passar a estar format per noies joves que volien aprendre tècniques bàsiques, com ara fer-se la vora d'uns pantalons o cosir un botó. El dia que va plegar, les alumnes li van cantar "trobarem a faltar el teu somriure", en honor a la rialla que l'Agustina sempre ha regalat a les persones que l'envolten. "M'hauria agradat seguir un any més", afirma, "perquè ara que estic retirada enyoro aquella etapa". Els cursos es van deixar de fer i a l'Agustina li sap greu, perquè creu que la costura podria seguir sent una aprenentatge útil per a molta gent.

Agustina Sabaté i Margalef
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Amalia Barriel i Adelantado

“La proximitat amb la clientela és
la clau de l'èxit d'un negoci”

SANJUSTENQUES

AMALIA BARRIEL I ADELANTADO va néixer l'any 1946 a Higuera (Castellón), filla d'una família que es dedicava a la pagesia. L'Amalia anava a una escola rural, on vivien una quinzena de nens i nenes d'edats diferents i on va aprendre a llegir, escriure, multiplicar i dividir.

L'any 1960, amb només 14 anys, es va traslladar a Catalunya i es va instal·lar a l'Hospitalet de Llobregat per treballar en un supermercat que regentaven els seus cosins. "Em van tractar de meravella", recorda l'Amalia, que treballava de sol a sol però tenia cobertes les necessitats bàsiques. A l'Hospitalet va conèixer el Jesús, un xicot navarrès que feia matalassos amb la seva germana i el seu cunyat. L'Amalia i el Jesús van començar a festejar, i l'any 1968, quan ella tenia 22 anys, van passar per l'altar.

Va ser aleshores quan van decidir venir cap a Sant Just Desvern i fer-se càrrec de la matalasseria Los Navarros, situada al carrer Raval de la Creu. El Jesús i l'Amalia feien un bon equip: ell s'encarregava de manufacturar i reparar matalassos i ella atenia la clientela i portava la comptabilitat de la botiga. L'Amalia recorda perfectament el procés de reparació dels matalassos durant les dècades dels 60 i dels 70: "a les 8 del matí, el Jesús recollia el matalàs a casa del client o clienta, se l'enduia a la bugaderia i, quan estava net, el refeia". A les 6 de la tarda, ja estava a punt per entregar.

L'Amalia assegura que la relació amb la clientela no ha canviat gaire des dels inicis de la botiga, tot i que abans era més habitual cobrar a terminis o fiar els pagaments. "Quan els clients i les clientes entraven per la porta, jo ja sabia qui eren", explica l'Amalia, que considera la proximitat amb la gent la clau de l'èxit d'un negoci. "Els matalassos han anat evolucionant, i perquè una botiga sobrevisqui, s'ha de treballar amb marges de benefici molt petits, però sense perdre qualitat", afirma. Tenir una botiga a Sant Just durant més de 45 anys no és una tasca fàcil, i l'Amalia ho ha

aconseguit gràcies al tracte personal amb la clientela, que s'ha mantingut fidel a la matalasseria Los Navarros.

El marit de l'Amalia va morir fa 13 anys com a conseqüència d'un infart provocat, en part, per la llana dels matalassos, un material molt nociu. L'Amalia va tirar endavant la botiga amb la col·laboració dels seus fills Javier

i Miguel Ángel, que l'ajudaven a entregar els productes a domicili. Tot i que els fills van aprendre l'ofici des de ben joves, han seguit camins diferents fent cas al consell de la seva mare: "heu d'estudiar i buscar una feina que us agradi, perquè la botiga no és suficient per alimentar tantes boques".

Quan l'Amalia es va jubilar l'any 2014, el seu germà Ramiro va quedar-se la botiga. Durant aquesta etapa, la clientela seguia demanant per

SANJUSTENQUES

l'Amalia, que donava un cop de mà a la matalasseria. Finalment, dos anys més tard, Los Navarros va haver de tancar i Sant Just es va quedar sense la seva última matalasseria. L'Amalia admet que ha estat difícil assumir que el negoci havia de tancar i veure que Sant Just Desvern es quedava sense matalasseries.

Amalia Barriel i Adelantado
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Amèlia Nogués i Bardolet

“Can Ginestar m’ha donat molta vida”

AMÈLIA NOGUÉS I BARDOLET va néixer l'any 1943 al Poblenou, un barri obrer de Barcelona que destacava pel seu moviment cooperativista i la resistència política. “Res a veure amb el Poblenou d'avui en dia”, assegura l'Amèlia, que quan torna al seu barri natal ja no el reconeix. Des de ben petita va estar vinculada a la Cooperativa Pau i Justícia, una cooperativa de consum que s'havia erigit en un nucli de resistència antifranquista. Encara recorda les reunions que s'hi duïen a terme, sempre en castellà per no posar nerviosos els policies que vigilaven. Malgrat la implicació social de la seva família, a casa de l'Amèlia no es parlava de política per por a que es pogués fer pública la seva tendència ideològica.

També a la Cooperativa Pau i Justícia és on l'Amèlia va entrar en contacte amb el món cultural, a través de les xerrades que s'hi organitzaven i del grup de sardanes, que amb el temps s'acabaria convertint en una de les seves grans aficions. Precisament entre compàs i compàs va conèixer l'Ismael, que després de moltes sardanes més i una temporada de festeig, s'acabaria convertint en el seu marit.

En l'àmbit acadèmic, l'Amèlia va estudiar Comerç i Secretariat, uns estudis que compaginava amb la seva primera feina cosint punts de mitja. Ben aviat passaria a treballar en una oficina, on encara recorda l'actitud masclista d'algun dels treballadors, fet que la va obligar a presentar una queixa a la direcció. La següent experiència professional va tenir lloc a l'empresa Europea de Plásticos, on també treballava l'Ismael.

A la dècada dels 70, i ja amb tres fills, el trasllat de l'empresa a Sant Just Desvern va portar l'Amèlia i la seva família a instal·lar-se al municipi. El primer contacte amb el poble va arribar a través dels fills i de l'Escola Canigó. L'Amèlia, que havia crescut en un barri amb molta tradició associacionista, no va dubtar a col·laborar a l'APA, on va formar part del grup de famílies que van posar en marxa les activitats extraescolars del migdia.

SANJUSTENQUES

La situació laboral de l'Amèlia i l'Ismael es va complicar quan l'empresa on treballaven va tancar i es van quedar a l'atur. En aquest moment, va ser clau la seva implicació a l'AMPA i la ràpida integració, ja que un grup de pares i mares li van advertir que l'Ajuntament havia obert un concurs públic per ocupar la consergeria i gestionar el bar de la Casa de Cultura Can Ginestar. L'Amèlia i l'Ismael s'hi van presentar i la resta ja és història.

Havia passat de ser nouvinguda a Sant Just a convertir-se en una de les persones més conegudes del poble. La vida cultural de Can Ginestar i les celebracions que hi tenien lloc van passar a ser el pa de cada dia de l'Amèlia i el seu marit, fins a l'any 2006, quan una remodelació de la masia va obligar-los a traslladar-se. Van continuar el negoci al Bar del Mil·lenari, però l'Ismael es va posar malalt i a més a més s'anaven fent grans, per la qual cosa van prendre la decisió de jubilar-se. Poc després, el marit de l'Amèlia va morir i, des d'aleshores, la seva vida ha canviat molt. La xarxa d'amistats i la vida social han tornat a ser elements clau perquè reorientés la seva vida.

L'associacionisme ha estat un dels pilars fonamentals de la seva vida, lligada a diverses entitats santjustenques, com ara l'Agrupació Sardanista, de la qual és membre fundadora, o Sant Just Solidari, a la que ha

SANJUSTENQUES

estat vinculada com a membre de la junta. L'ONG santjustenca li va brindar l'oportunitat de viatjar a Nicaragua quan es va signar l'agermanament de Sant Just Desvern amb Camoapa. Actualment és voluntària lingüística i actriu amateur a la companyia Sant Just Teatre.

Amèlia Nogués i Bardolet
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Ana López De Eguilaz i Santisteban

*“La qüestió de gènere no és banal i
cal treballar-la des de tots els àmbits”*

SANJUSTENQUES

ANA LÓPEZ DE EGUILAZ I SANTISTEBAN va néixer a la Vall de Kar-rantza (Biscaia) l'any 1951, filla d'una família burgesa i tradicional. Va anar a una escola de monges i posteriorment va estudiar a la Universitat de Deusto, en una època convulsa en què les dones basques començaven a revelar-se davant la Dictadura, el patriarcat i els costums d'una societat profundament tradicional. Als 18 anys, l'Ana va decidir posar fi a la seva relació amb l'Església d'amagat de la seva família, després d'haver anat diàriament a missa fins als 15 anys.

Durant l'etapa universitària va començar a entrar en contacte amb el moviment feminista a través d'opuscles que en parlaven i de la reivindicació incipient que es començava a coure a la Facultat de Filosofia i Lletres, molt feminitzada. L'Ana recorda que, en aquella època, només hi havia dos metges en tot Bilbao que donessin anticonceptius i que la pressió per quedar-se embarassada era molt alta des de ben aviat.

L'Ana va tenir una filla amb 24 anys i un fill amb 26, en una etapa en què es va traslladar a Santander juntament amb la seva família i poc després va venir cap a Catalunya, instal·lant-se a Sant Joan Despí. D'entrada va treballar en una ludoteca de Sants, però fou a Sant Just Desvern on va trobar una feina que l'apassionava. L'any 1987, es començaven a crear els Cursos de Formació de la Dona i l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament buscava una psicòloga que treballés amb aquests grups de dones que tenien ganes de fer activitats fora de casa. Aquesta iniciativa de la regidora Clàudia Cortés, impulsada per la tècnica Carme Segarra i Plans i l'Ana, va materialitzar-se en els cursos municipals de formació i promoció de la dona, xerrades i sortides culturals.

Els cursos tenien un efecte gairebé terapèutic i ajudaven les dones a sentir-se més lliures i tenir dret a un espai vital propi més enllà de la llar. "Les dones havien de ser lliures i poder treballar, sortir de casa o no

fer-se càrrec dels fills o filles en un moment determinat, si ho necessitaven”, assegura l’Ana. Unes 180 dones de diferents edats van passar pels cursos, que van aconseguir millores significatives per al seu benestar.

Els grups de creixement personal van durar una dècada i van acabar amb una bicicletada que va simbolitzar el gran objectiu del projecte: que les dones riguessin, fossin felices i fessin coses diferents. L’Ajuntament va decidir posar punt i final als grups de creixement personal perquè va valorar que ja no eren necessaris.

Els cursos i tallers van passar a formar part de la Regidoria de Cultura i l’Ana va dedicar-se a altres temes relacionats amb infants i dones maltractades.

A partir d’aquell moment, les polítiques de gènere es van centrar en el Programa de la Dona, al qual l’Ana es va sumar com a tècnica. Es tractà d’un projecte impulsat per la regidora Costi Rubio i García, amb el suport de Just Dona i el Consell Municipal de la Dona, i que tenia com a objectiu elaborar un pla d’igualtat per a l’Ajuntament, liderar les reivindicacions del 8-M i el 25-N i conscienciar el personal treballador del consistori sobre temes d’igualtat, llenguatge no sexista i assetjament sexual.

L’Ana López sempre ha tingut interès pels temes relacionats amb els drets de la dona i ho ha materialitzat estudiant un màster en Polítiques

de Gènere, que li va donar les eines necessàries per redactar el Pla Intern d'Igualtat de l'Ajuntament. Considera que s'ha fet entendre als càrrecs polítics que la qüestió de gènere no és banal i cal treballar-la des de tots els àmbits. "Els estereotips de gènere comencen a la família i també en l'educació, i és important que els centres educatius siguin conscients que els estereotips s'estan reproduint", assegura l'Ana.

El 2016, es va jubilar i va tornar a Bilbao. Des de la seva ciutat natal observa amb satisfacció les manifestacions multitudinàries i transversals del 8 de març i demana que els homes s'incorporin a aquesta lluita en tots els àmbits de la vida quotidiana.

Ana López De Eguilaz i Santisteban
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Ángeles Zamora i Roda

“Sembla que el meu destí era acabar
a Sant Just”

SANJUSTENQUES

ÁNGELES ZAMORA I RODA va néixer l'any 1945 a Minglanilla (Conca). Allà hi va viure la infància, plena de jocs al carrer i molta jovialitat, malgrat el context humil d'una Espanya de postguerra. La seva àvia i cinc dels seus tiets i tietes van venir a Sant Just Desvern a la dècada dels 50 i van obrir la xurreria del barri Nord i el Bar de los Roda, al carrer Major, prop de la plaça Maragall. La mare de l'Ángeles va decidir que es quedarien a Minglanilla, però això no va ser obstacle perquè de tant en tant vinguessin a Sant Just de vacances a celebrar l'enterrament de la sardina.

Tot i això, l'any 1954, les vinyes del pare de l'Ángeles van deixar de ser rendibles i la família Zamora Roda va traslladar-se a Barcelona. L'Ángeles recorda els problemes que van tenir per entrar a la ciutat, ja que les persones immigrants que no tenien familiars que les esperessin, en molts casos, havien de tornar al seu poble. "Un tiet meu ens havia de recollir a l'estació, però al final no va venir i ens van retenir i traslladar al Palau de les Nacions, a Montjuïc, on vam estar dues nits. Encara recordo la meua mare plorant", explica.

La primera estada a Catalunya de la família de l'Ángeles va ser breu, perquè el seu pare va trobar feina a São Paulo (Brasil) i s'hi van traslladar. Al Brasil, va viure uns anys feliços d'adolescència, va aprendre portuguès i va tenir la primera feina com a secretària. Però la seva família tenia una visió idealitzada de Barcelona i, quan van decidir tornar a Catalunya, "l'adaptació va ser dura".

La seva família va venir a Sant Just Desvern i es va instal·lar al carrer Badó. Ja des de ben aviat, l'Ángeles va col·laborar amb les catifes de flors per Corpus, gràcies a la Francisqueta Cortès. També va començar a treballar a l'Instituto Electrquímico (prop de la benzinera dels Tres Sants), on li va costar adaptar-se i "plorava cada matí durant el trajecte cap a la feina". No obstant això, va treballar-hi fins que es va casar amb el Jaume

Ruy l'any 1969 i va dedicar-se a la cura de la llar i de l'Óscar i la Mónica, el seu fill i la seva filla.

L'any 1978, l'Ángeles va començar a treballar a l'Escola Parroquial Núria, gairebé per casualitat. En una reunió de pares i mares, la directora va explicar que calia cobrir la baixa de la senyora Domínguez, la secretària de l'escola, i l'Ángeles es va oferir. En principi només havien de ser uns dies, però al final van ser dos mesos, que van coincidir amb els primers cobraments domiciliats de l'Escola Núria. Quan la senyora Domínguez va tornar, el volum de feina havia augmentat notablement i li van demanar a l'Ángeles que es quedés per donar-li un cop de mà. El que va començar com una substitució, es va convertir en 20 anys a l'Escola Núria, fins que el centre va tancar a finals dels 90.

Després d'un curt impàs a l'atur, va trobar feina al menjador de l'Institut de Sant Just, una etapa de cinc anys de la qual conserva un bon record. La seva darrera feina també va ser a Sant Just, però en aquest cas a la UBIC. L'Ángeles hi va fer de tot, des de gestionar rebuts fins a treballar en l'organització de les campanyes de Nadal, FiraDesvern o l'arribada dels patges reials. "Va ser una experiència molt enriquidora, perquè el comerç era un món molt desconegut per mi i vaig aprendre molt", afirma.

SANJUSTENQUES

A banda de la seva trajectòria professional, és membre activa de l'Associació de Veïns de Sant just i la Comissió de Festes del Barri Nord. A l'Associació de Veïns ajuda a portar el despatx i atendre els socis i sòcies quan ho necessiten, com per exemple durant la campanya de desobediència civil en el pagament de l'impost de l'aigua, que va tramitar l'entitat. A la Comissió de Festes del Barri Nord ha organitzat festes, revetlles, castanyades, xocolatades, botifarrades i, fins i tot, una macarronada.

La implicació de l'Ángeles en nombroses entitats del municipi l'ha convertit en santjustenca d'adopció. Malgrat haver nascut a Minglanilla i haver crescut a São Paulo, l'Ángeles assegura que aquí ha trobat el seu lloc: "Sembla que el meu destí era acabar a Sant Just".

Ángeles Zamora i Roda

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Ángeles Zapata i Macías

“Quan vaig venir cap a Catalunya,
no havia sortit mai del meu poble”

SANJUSTENQUES

ÁNGELES ZAPATA I MACIAS va néixer a Cabeza la Vaca (Extremadura) l'any 1943. La seva família era camperola i, des de ben petita, faltava a l'escola per ajudar al camp i fer companyia a la seva mare. Extremadura era una regió molt endarrerida econòmicament i no era estrany que els infants, especialment les nenes, perdessin dies de classe per donar un cop de mà a la família. Els nens, en canvi, havien d'aprendre a llegir i escriure per estar preparats per fer el servei militar quan tinguessin l'edat. L'Ángeles assegura que Extremadura era una regió oblidada pel règim franquista i que les dècades dels 40 i els 50 van ser una època complicada per als seus paisans i paisanes. Tot i que hi havia moltes mancances, fins i tot d'aliments, a ella li agradava viure a Cabeza la Vaca.

No obstant això, quan va ser més gran, va voler venir a treballar a Catalunya amb el que aleshores era el seu xicot, el José. Com que no estaven casats, la seva mare no la va deixar marxar, així que el José va venir amb els seus germans a Sant Just Desvern a principis dels anys 60 i l'Ángeles es va quedar a Extremadura. Quatre anys més tard, van decidir casar-se per rebre l'aprovació familiar i venir junts cap a Catalunya. Marxar d'Extremadura no va ser fàcil per a l'Ángeles, sobretot perquè va haver de deixar el seu pare i la seva mare enrere. "Quan vaig venir a Catalunya, no havia sortit mai del meu poble", recorda. El viatge de 24 hores a bord d'un tren on ni tan sols tenia lloc per seure, se li va fer etern: "Pensava que s'havien equivocat, perquè no podia ser que anéssim tan lluny!".

Els primers anys van ser complicats. Van venir d'Extremadura amb els llençols de punt que els havien regalat pel seu casament, sense saber que a Sant Just s'haurien d'instal·lar en unes barraques de l'avinguda de la Indústria i, després, en una habitació llogada. Quan van tenir fills, es van traslladar a un pis de lloguer amb els sogres de l'Ángeles i la seva cunyada.

SANJUSTENQUES

El José va treballar a la Sanson i després a la Fusteria Bullich. Els seus primers sous no superaven les 900 pessetes a la setmana i, per tal de poder pagar el lloguer de 3.500 pessetes mensuals, l'Ángeles també es va posar a treballar. Més endavant, al José li van oferir una feina de manteniment al Club Tennis Sant Gervasi i la família es va traslladar a la masia de Can Marlès. A ella li agradava viure a la masia, però era sacrificat perquè havien de ser-hi sempre, tant de dia com de nit. Els seus tres fills Francisco Javier, Juan José i Jordi es van criar a Can Marlès i curiosament un d'ells, el Jordi, s'ha acabat dedicant professionalment al tennis.

Des de l'any 1984, l'Ángeles forma part de la Casa d'Extremadura. És la sòcia número 6 i se sent molt orgullosa de formar part d'aquest nexa d'unió entre Sant Just i la seva terra natal. Alguns dels moments més

SANJUSTENQUES

memorables són les celebracions de la Creu de Maig, les ballades de jotes extremenyas (una de les seves grans aficions) o el dia que el president de la Generalitat, Jordi Pujol, va visitar la Casa Regional. L'Ángeles assegura que, quan s'han fet migas i cocidos, s'han arribat a aplegar fins a 500 persones i això l'enorgulleix.

Ara, ja jubilada, l'Ángeles viu al barri Sud i es declara una enamorada de Sant Just. Tot i que cada any visita Extremadura, no li ha passat pel cap tornar-hi a viure: "Si en el passat vaig patir perquè estava lluny de la meva família, ara no vull estar lluny dels meus fills, els meus nets i netes i les meves amistats".

Ángeles Zapata i Macías

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Anna Company i Boltaña

“La nova biblioteca ha mantingut
l’esperit de l’antiga”

SANJUSTENQUES

ANNA COMPANY I BOLTAÑA va néixer l'any 1952 a Esplugues de Llobregat, tot i que ha viscut a Sant Just Desvern des dels cinc mesos. El seu pare era pintor, però l'àvia de l'Anna havia obert una petita botiga de comestibles al rebedor de casa que va anar creixent fins a convertir-se en un negoci familiar.

L'Anna va anar a les Escoles Nacionals, on va entrar abans de l'edat establerta, doncs el seu pare pintava el col·legi en aquella època. Recorda que la majoria d'infants de les Escoles Nacionals eren del barri Nord o del barri Sud i ella era una de les poques nenes que vivien al barri Centre. Com que era bona estudiant, la mestra la va animar a estudiar Comerç, amb 14 anys, va decidir fer el Batxillerat. "Com que tenia feina assegurada a la botiga familiar, a casa no em van empènyer gaire a estudiar, però jo sabia que volia alguna cosa més", explica. Després va fer classes de francès durant molts anys i va ser-ne mestra durant una temporada, fins que va rebre una oferta de feina a Nestlé i va valorar l'oportunitat. Mentrestant, va presentar-se a una convocatòria per ocupar una plaça a la Biblioteca de Sant Just i va aconseguir la feina, que ja no va deixar fins la jubilació.

La primera biblioteca on va treballar l'Anna estava situada a la primera planta del Parador. Recorda que, en aquell època, Sant Just era una de les poques localitats que tenia biblioteca pública i que, tot i ser petita, estava molt ben dotada.

El 1973, l'Anna es va casar i poc després va tenir la seva filla Sandra i el seu fill Joan. "Va ser una etapa complicada perquè no hi havia conciliació familiar", recorda. Compaginar les tasques de mare i mestressa de casa amb la feina a la biblioteca va ser dur, i més encara tenint en compte que el seu marit treballava i no podia ajudar-la gaire en les tasques domèstiques. Els seus pares van ser clau perquè ella no hagués de deixar la feina, un suport que valora enormement: "mai els ho podré agrair prou".

A principis dels 80, la biblioteca es va traslladar al primer pis de la Casa de Cultura Can Ginestar, en un espai més gran i més bonic. També a la dècada dels 80, l'Anna va començar a estudiar Biblioteconomia, Documentació i Arxivística, una carrera que va acabar deixant quan les noves tecnologies es van introduir al món universitari. “Posar-me al nivell dels meus companys i companyes em suposava un esforç que era incompatible amb altres obligacions. D'altra banda, jo estudiava perquè m'agradava, perquè a

la feina mai no em van exigir un títol”, explica. El 2003, amb l'ampliació de Can Ginestar, es va obrir la nova biblioteca a la planta baixa de la casa de cultura, un canvi que també va venir acompanyat de la informatització de la feina. Tot i els canvis tecnològics constants dels últims anys, l'Anna considera que “la nova biblioteca ha mantingut l'esperit de l'antiga”.

Un dels trets característiques de la carrera professional de l'Anna és que totes les seves companyes han estat dones. “Potser antigament semblava que cuidar i classificar llibres no era un rol masculí”, comenta, “tot i que des dels anys 80 s'han anat incorporant alguns nois al món de la biblioteconomia”.

SANJUSTENQUES

45 anys treballant a la biblioteca i a Sant Just Desvern han donat per molt, i l'Anna ha vist passar moltes generacions de santjustenques i santjustencs, des que eren infants fins que han acabat la carrera. Fins i tot li han dedicat dues tesis doctorals com a agraïment a la companyia i el suport durant les llargues hores de fer colzes a la sala d'estudi. L'Anna havia arribat a detectar el recorregut que seguia el jovent: "Quan eren adolescents se n'anaven lluny de mi, a l'altra banda de la biblioteca, i a mesura que augmentava el nivell de dificultat dels seus estudis, s'anaven acostant buscant el silenci i la tranquil·litat que hi havia al meu entorn".

L'any 2017 es va jubilar, tot i que li hauria agradat seguir una mica més de temps. "Jo estava contenta amb el meu dia a dia a la biblioteca i el contacte amb la gent", comenta l'Anna que, tot i que li ha costat, s'ha adaptat a un ritme de vida més plàcid.

Anna Company i Boltaña
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Anna Hernández i Bonancia

*“Em considero una persona responsable,
treballadora i reservada, que he volgut
realitzar-me adquirint capacitats
per posar-les al servei de la societat”*

ANNA HERNÁNDEZ I BONANCIA va néixer a Barcelona l'any 1954. Els estius, de petita, els passava al Perelló (Tarragona), el poble de la seva família, on gaudia de la llibertat que la gran ciutat no li brindava. La petita de tres germanes, l'Anna assegura que la figura del seu pare va ser molt important per a ella, per la seva personalitat liberal i oberta, i pels consells que la van ajudar a ser una dona independent i amb capacitat per decidir per ella mateixa.

Influïda pel seu pare, que era periodista esportiu, una de les passions de l'Anna ha estat l'esport, i concretament l'hoquei herba, arribant a jugar en equips punters i a participar en campionats a nivell estatal. Una altra de les seves grans aficions és la música, una inquietud que va desenvolupar al Conservatori de Barcelona, on va estudiar piano i solfeig.

Els primers passos en política de l'Anna es van produir quan va entrar en contacte amb les persones que dirigien la revista feminista *Leviatán* i hi va començar a escriure. "Vaig interessar-me pel món públic i social i vaig afiliar-me al Partit dels Socialistes de Catalunya des del moment de la seva creació", explica l'Anna.

En l'àmbit acadèmic, va estudiar Dret gairebé per casualitat. Tot i fer algunes feines del torn d'ofici i realitzar diverses pràctiques professionals, mai s'ha dedicat a l'advocacia i el seu camí s'ha desenvolupat en el sector públic. El seu primer contacte amb l'administració va ser a l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, on va exercir com a secretària general en plena Transició. "Com a secretària, m'encarregava de garantir que es complís la llei en un moment en què era molt complicat, perquè s'havien de fer coses noves i tot estava per canviar", recorda l'Anna. Després, va fer un parèntesi quan es va constituir la Generalitat de Catalunya amb Josep Tarradellas al capdavant i va entrar a treballar a la conselleria de Governació.

Les experiències prèvies li van servir per entrar a la Corporació Metropolitana de Barcelona (antecedent de l'actual Àrea Metropolitana de

SANJUSTENQUES

Barcelona), on va exercir com a cap de Contractació. La vocació de servei públic sempre ha mogut l'Anna, que l'any 1989 va assumir la responsabilitat de gerent del Consell Comarcal del Baix Llobregat, en un moment en què els consells comarcals tot just es començaven a crear. "Vaig tenir la sort d'experimentar el que representa crear una administració des de zero", explica l'Anna, que considera que "el Baix Llobregat ha deixat enrere la sensació de veure's com una comarca degradada i que no disposava de molts serveis bàsics".

El lligam de l'Anna amb Sant Just Desvern va iniciar-se a través del Walden-7. Atreta pel projecte de Ricardo Bofill, va arribar a Sant Just, un municipi on de seguida es va implicar en l'Associació de Veïns. "Vam crear una assessoria jurídica per oferir informació i facilitar recursos a les persones que tinguessin necessitats concretes", comenta l'Anna, que posteriorment també va ser presidenta de l'Associació de Pares de l'Escola Canigó.

L'any 1999, va entrar a l'Ajuntament de Sant Just Desvern formant part de la llista del PSC, encapçalada per Ramon López i Lozano. Va ser regidora d'Urbanisme i Espai Públic en el mandat 1999-2003, regidora adjunta d'Alcaldia, de Consum, d'Habitatge, d'Urbanisme i d'Espai Públic en el mandat 2003-2007 i regidora de Relacions Institucionals i d'Urbanisme i Habitatge en el mandat 2007-2011, ja sota l'alcaldia de Josep Perpinyà i Palau. A més a més, també va assumir la primera tinència d'Alcaldia en el dos darrers mandats i va ser presidenta de les empreses municipals de l'habitatge i de promoció econòmica en el mandat 2007-2011. Van ser 12 anys de dedicació en l'àmbit municipal en què l'Anna va treballar "amb molta il·lusió" malgrat definir-se com una persona "sense ambicions polítiques".

Coincidint amb aquesta etapa, la seva parella, José Montilla, va

SANJUSTENQUES

assumir el càrrec de president de la Generalitat de Catalunya. Tot i que l'Anna admet que una decisió d'aquest tipus afecta tota la família, va decidir no supeditar la seva professió al càrrec polític del seu company. "Em considero una persona responsable, treballadora i reservada, que he volgut realitzar-me adquirint coneixements i capacitats per poder ser útil i posar-los al servei de la societat", comenta l'Anna, que sempre ha tingut clar que les seves obligacions professionals i familiars havien de passar per davant d'acompanyar la seva parella als actes oficials.

Actualment, l'Anna ha reconduït la seva carrera cap a l'àmbit de la innovació. Després de posar en marxa l'agència Innobaix, que facilita projectes d'emprenedoria i acompanyament empresarial a startups, ha tornat a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, on ara treballa com a cap de projectes d'innovació. Aquest, com tots els altres projectes que ha encarat, és un repte que l'Anna afronta amb vocació, il·lusió i convenciment.

Anna Hernández i Bonancia
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Carme Caminals i Vidal

“Treballar com a mestra ha estat
apassionant”

SANJUSTENQUES

CARME CAMINALS I VIDAL va néixer l'any 1950 a Sarrià (Barcelona), que aleshores era com un poble on els infants es passaven el dia jugant al carrer. La Carme va anar a l'escola pública Dolors Monserdà i, tot i que l'escola li agradava, la preparació per al Batxillerat se li va fer una muntanya i va acabar estudiant a Les Elisabets. En un gest poc comú per a l'època, la seva mare li va preguntar si volia anar a una escola de monges o a una escola laica, i la Carme va triar un centre laic.

Amb 16 anys, va començar a treballar com a secretària a la consulta d'un oculista, però aviat va adonar-se que li agradaven els idiomes i, paral·lelament, va començar a estudiar anglès i francès fins a nivells avançats. La Carme recorda que sempre ha estat una persona de lletres, probablement gràcies a la influència de la seva àvia paterna, que tenia una biblioteca plena de llibres. "Sempre que em posava malalta i havia de passar la quarantena, la meua àvia venia amb una caixa de sabates plena de llibres petits i em llegia contes", explica.

Tot i que la idea de ser mestra sempre li havia rondat pel cap, no va ser fins als 20 anys que va decidir que s'hi dedicaria. Aviat va començar a treballar com a mestra a l'escola del Centre Social Almeda de Cornellà i, després de passar per un altre centre privat, va ser contractada per l'Escola de l'Ateneu. Fins aleshores havia treballat sense títol, però amb 25 anys es va adonar que, si volia seguir treballant com a professora, havia de fer la carrera. Va superar l'examen d'ingrés a la universitat i va començar a estudiar a l'Escola del Professorat de Sant Cugat. Durant la carrera, va fer un parèntesi en l'àmbit professional i, tres anys més tard, va tornar a treballar a l'Escola de l'Ateneu.

La Carme va començar amb els infants més petits, sobretot els de P4 i els de 1r d'EGB, a qui ajudava a assolir els aprenentatges inherents a la seva edat. Després de set anys alternant cursos de parvulari amb primer cicle de primària, la Carme va voler passar a 6è, 7è i 8è per tractar amb

alumnes amb un altre nivell de maduresa. El llenguatge oral i corporal de la Carme estava habituat a tractar amb infants molt petits i el salt va ser tan gran, que li va costar adaptar-se al canvi. “El primer any que vaig fer 8è, l’alumnat em va regalar una campaneta a la mestra més innocent que haviem tingut mai”, recorda.

La Carme també va viure el trasllat de l’Escola de l’Ateneu a l’Escola Montseny, un canvi que recorda complicat al principi, però molt positiu a llarg termini. Quan va arribar l’ESO, 7è i 8è van passar a ser 1r i

2n d’ESO i la Carme va marxar amb l’alumnat cap a l’Institut Sant Just. “Va ser un canvi molt important a nivell organitzatiu, perquè vam passar d’una escola en què totes les decisions es prenen en Claustre, a un centre en què s’imposava un model molt més jeràrquic”, explica.

L’any 2010, es va jubilar després de 14 anys a l’Institut. Tot i que al principi estava desorientada i havia de buscar el seu camí, ara admet que no ho troba a faltar perquè segueix exercint com a mestra en uns grups de reforç organitzats per l’Ajuntament. “Durant una hora a la setmana, puc fer la meua feina de docent i ajudar alumnes que ho necessiten”, diu la Carme. Des del 2010, també coordina un club de lectura a Esplugues de

SANJUSTENQUES

Llobregat. A més a més, és alumna dels Tallers de Música de “Les Escoles”, on practica cant i piano.

Ara que ha pogut agafar perspectiva amb els anys treballats, la Carme assegura que ser mestra ha estat “apassionant”. Considera que ha après moltíssim i també ha ajudat l'alumnat a arribar a entendre una disciplina d'estudi sense haver d'imposar. La Carme explica que, amb els anys, ha après que “l'autoritat no ha de venir de donar ordres, sinó del coneixement que tens de cadascun dels nois i noies”. L'experiència també l'ha ajudat a transitar per l'estreta línia que existeix entre la severitat i l'amabilitat.

A nivell personal, la Carme té un fill amb la seva parella, el Damia. No va ser mare fins als 43 anys i assegura que tenir l'Héctor va significar fer realitat un somni que havia quedat pendent. La maternitat passats els 40 és diferent, i la Carme ho ha pogut experimentar en primera persona: “fer-se càrrec d'un nen petit a aquesta edat és molt cansat, però d'altra banda ja no tens el neguit de fer altres coses i portes la maternitat amb més calma”.

Carme Caminals i Vidal

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Carme Navarra i Pruna

“Abans de néixer ja sabia que
volia ser pintora”

SANJUSTENQUES

CARME NAVARRA I PRUNA va néixer l'any 1933 a Can Pruna, una casa d'estil modernista situada al carrer Monistrol de Sant Just Desvern. La Carme recorda que, quan era petita, no solia sortir de Sant Just i pensava que el món s'acabava a la Penya del Moro. Era una època de postguerra en què la gent es conformava amb poca cosa i Can Pruna no n'era una excepció: “només vaig tenir una nina i els Reis cada any em portaven un vestit nou per a la nina, que per mi ja era un regal fantàstic”, explica.

Va estudiar a l'Escola Parroquial Núria, on ja se li començava a intuir la traça pel dibuix. “Crec que abans de néixer ja volia ser pintora”, afirma la Carme, que quan tenia 11 anys va rebre el seu primer reconeixement com a artista. Fou en un concurs nacional d'il·lustració de contes, en què va combinar les seves dots de dibuixant amb la seva inspiració d'escriptora i va aconseguir el primer premi: una màquina de cosir. “Quan vaig saber quin era el premi per a la guanyadora em vaig endur un disgust”, explica la Carme, que s'hauria estimat més el segon premi: una bicicleta.

Amb 14 anys va començar a pintar estampes de comunió i christmas, unes targetes nadalenques fetes amb aquarel·la. “Vaig tenir la sort de conèixer el Luis, un editor amb qui vaig treballar durant més de 25 anys dibuixant imatges d'àngels i verges en targetes de Nadal”, apunta. Després de contraure matrimoni als 21 anys, la Carme va voler fer vida de casada, malgrat que el seu marit la va animar perquè seguís amb la seva carrera professional. Un any més tard, i després de tenir bessonada, va tornar a treballar com a dibuixant de christmas.

El gran punt d'inflexió artístic per a la Carme va arribar a principis dels anys 70. S'havia organitzat un concurs de pintura ràpida a Sant Just i els seus fills la van animar que hi participés. “Jo no havia pintat mai a l'oli, però els meus fills em van regalar una tela i unes pintures per animar-me

SANJUSTENQUES

que hi participés i no vaig poder dir que no”, explica la Carme, que va guanyar el concurs de forma totalment inesperada.

La Carme, que mai no va estudiar art i s'autodefineix com a autodidacta, ha buscat sempre la inspiració en la figura humana. “Tenia el complex de no haver estudiat i no tenir una tècnica depurada”, explica, “fins que un dia el crític d'art Daniel Giralt-Miracle em va dir que això és el que m'ha fet coneguda: el meu estil únic”.

L'any 1975, la Carme va muntar la primera exposició individual. La primera d'una seixantena, diverses d'elles a Sant Just, que li han servit fins i tot per mantenir la seva família en moments econòmicament complicats. “L'exposició que més recordo és una mostra dedicada a Goya, en què vaig pintar 49 quadres inspirats en personatges de l'artista aragonès, però pintats a la meua manera”, diu la Carme. Després de quedar-se vídua amb

SANJUSTENQUES

50 anys, en un dels moments més complicats de la seva vida, va refugiar-se en la pintura per eixugar els deutes que havia deixat el seu marit i recuperar-se emocionalment. “La pintura m’ha servit com a salvació”, afirma amb rotunditat.

Els viatges també han brindat instants d’inspiració a la Carme, que sempre ha portat amb ella una llibreta de viatge. Un dels més records, un creuer d’artistes per les illes gregues, en què va compartir embarcació amb professionals dels museus i de l’art entre els quals figuraven noms molt coneguts. “Va ser de somni, perquè totes les sales estaven plenes d’obres d’art i cada tarda hi havia conferències de col·leccionistes, crítics, directors o pintors”, explica.

Actualment, continua llegint i dibuixant des de la tranquil·litat de casa seva i fent servir noves eines, com ara les tauletes tàctils. Tot i que el resultat és molt diferent que quan pinta sobre tela, la Carme es distreu i segueix fent volar la seva imaginació.

* Aquesta entrevista no ha estat emesa per desig exprés de Carme Navarra i Pruna

Carme Segarra i Plans

“Les persones han anat entenent que són
protagonistes dels seus problemes i que els
serveis socials no han de resoldre’ls tots
sinó convertir-se en un acompanyament”

CARME SEGARRA I PLANS va néixer l'any 1943 a Sant Gervasi (Barcelona). Conserva bons records del barri, que ha canviat molt des d'aleshores, i del seu pas per l'Escola Infant Jesús. Després de l'escolarització bàsica, va estudiar Batxillerat i va treballar com a ajudant de professora. Però aviat va adonar-se que aquell no era l'ensenyament que ella volia i va decidir deixar-ho per estudiar treball social. Van ser tres anys acadèmics molt interessants, en què va gaudir de les classes magistrals de professors cèlebres, com ara Jordi Pujol.

Quan va acabar els estudis, la Carme va treballar al Somorrostro, un barri barceloní marginat en què persones d'ètnia gitana i pescadors vivien aïllats de la resta de la ciutat. Per accedir al barri, havia de travessar una paret per un forat que havien fet els propis gitanos i gitanes. "Hauria preferit agafar més experiència abans de treballar al Somorrostro, però va ser una vivència molt interessant, que em va ajudar molt com a professional i com a persona", assegura la Carme. La seva tasca principal consistia a inscriure al registre les persones que vivien al barri perquè poguessin treballar i existir com a ciutadans i ciutadanes de ple dret.

Posteriorment va acceptar una feina a una escola per a persones amb discapacitat, on va treballar i aprendre molt. Malgrat que la seva ocupació li agradava, a finals dels anys 60 el seu marit, l'Alfons, va acceptar una feina a una central nuclear a les rodalies de París i s'hi van traslladar. "Em va saber greu deixar la feina, però no m'ho vaig qüestionar", reflexiona la Carme. Durant aquests anys a França, però, no va perdre el temps i va posar-se en contacte amb associacions de treball social, on va comprovar que Espanya estava a anys llum del nivell assistencial francès.

Als anys 70, la Carme va tenir dues filles i un fill, i la família es va traslladar a l'Hospitalet de l'Infant (Baix Camp). No fou fins al 1976, que van venir a viure a Sant Just Desvern, on de seguida s'hi van trobar bé i van co-

mençar a forjar amistats. En l'aspecte professional, li van sorgir dues ofertes: una a l'Ajuntament de Barcelona i una altra a l'Ajuntament de Sant Just Desvern. Va acabar optant per treballar a Sant Just, on de seguida va observar que tot estava per fer en matèria de serveis socials i calia posar-ne les bases.

Amb la regidora Clàudia Cortès i la seva companya Anna López de Eguilaz i Santisteban es van introduir els primers canvis, com ara un nou despatx al carrer de l'Església, on les persones usuàries podien ser ateses amb més intimitat. Al municipi calia solucionar problemes de persones amb

diversitat funcional, gent gran que vivia sola i infants i dones que patien maltractaments. D'entrada, les persones usuàries només s'interessaven pels ajuts econòmics, però la Carme aprofitava les trobades per tocar altres aspectes de la seva situació personal. Mica en mica, els serveis socials han passat de la beneficència al desenvolupament personal. "Les persones han anat entenent que són protagonistes dels seus problemes i que els serveis socials no ha de resoldre'ls sinó convertir-se en un acompanyament", afirma.

El programa de la dona és una de les moltes accions exitoses que va emprendre l'Ajuntament amb la col·laboració de la Carme. "Vam

SANJUSTENQUES

pensar que, si les dones es trobaven, es podien explicar els seus problemes i no estarien tan soles”, recorda. Es va crear un espai perquè dones de Sant Just sortissin de casa, creessin lligams socials i duguessin a terme activitats diverses. Van ser anys molt intensos per a la Carme, i és que aquest és un dels programes dels quals se sent més satisfeta.

Ara jubilada, forma part del grup Nostra Dona, una colla de dones de la Parròquia dels Sants Just i Pastor que es reuneix un cop al mes per reflexionar des de la seva condició de creients sobre el paper de la dona dins de l'Església.

Carme Segarra i Plans
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Carmen Arnau i Muro

*“La vida és única i la passió
s’ha de seguir”*

SANJUSTENQUES

CARMEN ARNAU I MURO va néixer l'any 1949 a Polán (Toledo), tot i que no hi va viure permanentment. El seu pare era enginyer d'obres públiques i havia estat destinat a diversos llocs d'Espanya, on es traslladava amb tota la família. D'aquesta manera, la Carmen, ja des de ben petita, havia viscut en llocs molt diversos, una circumstància que posteriorment l'ha ajudat a adaptar-se a tot arreu.

Després de viure dos anys a Suïssa i tres a Alemanya, la Carmen es va instal·lar a Sant Just Desvern amb el seu marit, un suís a qui havien destinat a Barcelona. Però la que havia de ser una destinació provisional es va acabar convertint en la seva llar durant molts anys. A Sant Just, a més a més, va col·laborar a l'emissora municipal Ràdio Desvern, on tenia un espai d'antropologia i un programa en alemany per informar a la comunitat germana sobre la vida local del municipi i l'entorn.

La Carmen sempre ha estat una persona curiosa i amb ganes d'aprendre, i per això va estudiar Turisme i, posteriorment, la carrera d'Història i un doctorat. "Quan vaig començar el doctorat, ja era una dona madura i volia escollir un tema que m'apassionés", explica la Carmen, que de seguida va posar la mirada a Sibèria, un lloc que sempre havia despertat el seu interès. D'entrada la universitat li va posar problemes, perquè no volien que viatgés sola a Sibèria, però ella no es va arronsar i va emprendre un primer viatge que la va captivar: "Era l'any 1997 i vaig arribar a Sibèria passant per Moscou, fent quilòmetres de carretera, agafant el transsiberià, un tren local i, finalment, un helicòpter. En aquesta expedició em vaig enamorar del país i vaig saber que havia de continuar la investigació". La Carmen havia treballat a l'Ajuntament de Sant Just Desvern, però va decidir deixar-ho tot per la seva vocació. "La vida és única i la passió s'ha de seguir", afirma la Carmen, que amb la perspectiva del pas del temps està convençuda que va prendre la decisió encertada.

L'estudi exhaustiu de Sibèria li ha permès descobrir una realitat totalment diferent a la nostra i molt desconeguda. "La primera sorpresa que em vaig trobar quan vaig arribar a Sibèria és que hi havia molts idiomes i grups lingüístics", explica la Carmen. Però el seu estudi doctoral no es va basar en la varietat idiomàtica, sinó en el xamanisme, i és que va tenir la sort de conèixer una xamana pocs dies després de trepitjar Sibèria per primera vegada: "em va sorprendre molt el seu estil de vida i vaig fer una recerca amb 40 persones xamans, 22 d'elles dones". La qüestió de gènere

també és molt rellevant en les societats siberianes, en què les dones treballen molt i ho fan sota condicions climatològiques extremes. No obstant això, la Carmen considera que les societats primitives són més igualitàries perquè no hi entren en joc tants conflictes sobre la riquesa i la propietat.

Per difondre tot el coneixement acumulat durant tants anys de viatges i estudis, la Carmen ha creat una fundació per preservar i dotar de marc jurídic la informació i materials de tot tipus que posseeix. A més a més, també ha creat dos museus, un d'ells l'"Etnomuseu de Sibèria i Àsia Central", situat en una finca familiar prop de casa seva, a Polán. La manca de suports per part de les administracions ha portat la Carmen a engegar els

SANJUSTENQUES

seus projectes divulgatius amb recursos propis i amb vocació i honestedat. A Sant Just, també va fundar l'Aula d'Estudis Siberians, on va organitzar diverses activitats, com ara exposicions fotogràfiques, xerrades, conferències i seminaris sobre xamanisme siberià.

Amb 69 anys, la Carmen s'ha instal·lat a Polán, des d'on continua viatjant sovint a Sibèria, gairebé sempre en solitari per passar desapercebuda i no contaminar l'entorn que observa i estudia. Considera que encara li queden molts viatges perquè, a banda de conèixer més indrets de Sibèria, ara ha començat a fer expedicions a l'Àsia Central, especialment al Kazakhstan.

Carmen Arnau i Muro

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Carolina Torrent i Vila

*“Can Fosalva té més d’un segle de vida
i és per estar-ne contenta, perquè no tots
els negocis duren tant”*

SANJUSTENQUES

CAROLINA TORRENT I VILA va néixer l'any 1931 a Cornellà de Llobregat, concretament a les casetes de la fàbrica de Can Roses, on treballava el seu pare. Amb 9 anys, la Carolina i la seva família es van traslladar al barri de Santa Eulàlia, a l'Hospitalet de Llobregat, on va continuar l'educació en un col·legi privat per a nenes. "L'Hospitalet d'aleshores era pràcticament una barriada", explica la Carolina, que recorda l'ambient tan maco que s'hi respirava, totes les amigues que va fer i la colleta amb qui ballava sardanes i anava al cinema els diumenges a la tarda.

A la Carolina li agradava aprendre i va estudiar tenidoria de llibres, francès, mecanografia i costura. Les classes eren a Sants i, tot i que la seva família li donava 15 cèntims per agafar el transport públic, ella hi anava caminant per les vies del tren per estalviar-se els diners i comprar pega dolça.

Havent complert els 17 anys, va començar a treballar en una casa de construcció de portes metàl·liques. Va tenir aquesta feina durant 7 anys, fins que va casar-se amb un noi de Sant Just Desvern: el Pastor. "Per la Festa dels Tres Tombs vaig venir a ballar a Sant Just i vaig conèixer el Pastor", explica la Carolina, que es va casar a la Parròquia després de 15 mesos de festeig. Van tenir una filla i un fill, la Teresa i el Just, seguint la tradició onomàstica de la família Fosalva.

Casar-se amb en Pastor no només significava traslladar-se a Sant Just, sinó que també volia dir treballar a la cansaladeria Can Fosalva, un establiment familiar situat al Mercat Municipal i fundat l'any 1910. "Va ser un canvi radical, perquè vaig passar de treballar a un despatx a fer-ho al mercat, on la feina era més dura. Però amb el temps m'hi vaig acostumar i ho he fet molt de gust", diu la Carolina. Als matins, s'encarregava de despatxar a la botiga i, a la tarda, es dedicava a embotir botifarres.

El Mercat ha canviat molt amb el pas de les dècades i la Carolina n'ha estat testimoni: "abans hi havia moltes parades i, fins i tot, érem tres

cansaladeries: la Pilar, la Federala i nosaltres". El Mercat era un espai pràcticament reservat a les dones, que compraven en petites quantitats, només per als àpats del dia, i s'entretenien a fer petar la xerrada. La Carolina recorda amb nostàlgia l'època en què les clientes li explicaven les seves receptes i intimitats i lamenta que avui en dia "tothom va corrent". El que no enyora són les instal·lacions, ara molt més confortables que abans: "cada hivern tenia penellons a les mans perquè al Mercat passàvem molt fred".

La Carolina i el Pastor treballaven colze a colze i comptaven amb l'ajuda del Just i la Teresa, que quan sortien del col·legi feien cap a la parada. També recorda amb nitidesa els vespres d'estiu, quan els veïns i veïnes encara no tenien televisió i treien cadires al carrer per prendre la fresca i conversar.

El temps ha passat i Can Fosalva ha donat pas a una nova generació cansaladera. Ara, el fill i la jove de la Carolina són al capdavant de la parada, un fet que l'enorgulleix: "Can Fosalva té més d'un segle de vida i és per estar-ne contenta, perquè no tots els negocis duren tant". La Carolina enyora el Mercat i intenta passar-hi cada dia per retrobar-se amb la clientela i rebre el seu escalf. D'altra banda, continua amb les mateixes ganes d'aprendre de quan era jove i assisteix a les Aules per a la Gent Gran de la Universitat de Barcelona dos dies a la setmana.

Carolina Torrent i Vila
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Celia Marcos i Gil

“És important que les dones maltractades
entenguin que l’ajuda és propera i empàtica,
que entenem la situació en què es troben i
que la intenció no és jutjar sinó ajudar”

SANJUSTENQUES

Celia Marcos i Gil va néixer l'any 1952 a la Línia de la Concepción (Cadis). Després de viure a Algesires i a Ceuta, als 13 anys va traslladar-se a Lleó, d'on era originària la seva família. A Castella i Lleó va viure la seva adolescència, va estudiar el preuniversitari i va accedir als estudis de Medicina, a Valladolid. Ja des de ben joveneta, es va interessar per la política, en un entorn extremadament conservador on se li feia incòmode viure: "un dia, vaig entrar en un bar i em van obligar a aixecar el braç i cantar el Cara al sol", recorda. Amb 19 anys, es va casar i va venir amb el seu marit a Catalunya, una destinació que van escollir pels aires de llibertat que s'hi respiraven.

Es van instal·lar a Sant Just Desvern, on la Celia de seguida va implicar-se en moviments polítics d'esquerres, especialment amb l'Associació de Veïns. Amb 26 anys, després d'haver sigut mare, va reprendre els estudis a la Universitat de Barcelona, on va cursar Treball Social. Aquella fou una etapa fantàstica en què, malgrat haver de tirar endavant els estudis, atendre el seu fill i fer-se càrrec de la casa, va recuperar la jovialitat. També a principis dels 80, la Celia va treballar al servei de menjador de l'Escola Canigó, que passava a ser gestionat per l'Associació de Pares d'Alumnes. "Organitzar el servei de menjador des de zero va ser complicat, però el contacte amb els infants era una meravella", recorda.

L'any 1986, la Generalitat va posar-se en contacte amb la Celia pel Programa de Marginats Socials d'Educació Compensatòria. Es tractava de proporcionar un reforç educatiu a infants que venien d'altres països o cultures diferents i que patien dèficits de llenguatge. La Celia va treballar en un campament de gitanos portuguesos que hi havia a Ripollet, on els infants eren captaires i no estaven escolaritzats. "És una de les feines més boniques que he fet en treball social", assegura. "Amb les famílies, tenia un contacte molt professional, però d'empatia al mateix temps, i m'havien arribat a convidar a les seves festes".

L'any 1990 es va obrir el CAP a Sant Just i va sorgir una oportunitat que la Celia no va deixar escapar: una plaça de treballadora social. La seva tasca principal va girar entorn a programes d'atenció a les persones en temes de desigualtats socials, toxicomanies, infants i persones grans amb problemes. "Compaginava l'horari de consultes amb estones en què sortia al carrer i anava a l'Ajuntament, a les associacions i a les escoles; la meva

idea era que la ciutadania visqués el CAP com una cosa seva", explica. L'any 2008 es van organitzar a Catalunya unes jornades de treball social d'atenció primària de salut i la Celia en va ser la presidenta. El simposi es titulava "Treball social d'atenció primària de salut des de la proximitat", i es va parlar de l'oportunitat que tenen les persones professionals del treball social d'atenció primària de salut d'acostar-se a la població amb problemes socials, independentment del seu nivell de recursos.

Un altre dels projectes destacats en què ha col·laborat la Celia és el Programa d'Atenció a la Dona. Ella era la persona de referència al CAP en aquesta qüestió cabdal. "Hi ha una sèrie de dades que ens alerten quan una dona està patint, i l'empatia i el coneixement pròxim d'aquestes perso-

nes és fonamental per afrontar el problema”, afirma. “És important que les dones entenguin que l’ajuda és propera i empàtica, que entenem la situació en què es troben i que la intenció no és jutjar sinó ajudar”, afirma la Celia.

La seva vida professional ha estat dedicada a l’atenció personal, un sector molt feminitzat com la majoria de professions de servei a les persones. Considera que això és molt positiu, però també opina que “no es pot permetre que el fet que les dones ocupin aquests sectors faci que es considerin de segona categoria o un segon sou”.

A finals de 2017, la Celia va posar punt i final a la seva tasca professional amb un balanç positiu: “he gaudit del meu treball i crec que, en aquest sentit, he estat una privilegiada”. “Tot i que estic jubilada, no oblidó que soc treballadora social i m’imagino que a la llarga seré allà on se’m necessiti”, conclou.

Celia Marcos i Gil

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Costi Rubio i García

“Sóc feminista per la meva mare”

COSTI RUBIO I GARCÍA va néixer l'any 1949 a Malpartida de Plasencia (Extremadura). Filla d'una família fornera, va estudiar en un internat de monges, una experiència que la va marcar per les imposicions i perquè tot passava per la religió. Des de ben petita ja li agradava revelar-se davant l'autoritat, una actitud que li havia costat més d'un diumenge sense sortir del col·legi.

Als 18 anys va sortir de l'internat i va començar a estudiar Magisteri a Càceres. Van ser els seus darrers anys de formació a Extremadura, i és que un cop acabada aquesta etapa universitària, va desplaçar-se a Sevilla, on va compaginar durant quatre anys els estudis amb les seves primeres feines com a professora. Eren els últims anys del Franquisme i la Costi començava a copsar la preocupació política latent, a través de les seves amistats i de la revista Triunfo. Aquesta publicació d'esquerrres feia arribar l'anhel de canvi que es respirava a Barcelona, fet que la va impulsar a venir cap a Catalunya a estudiar Història Contemporània.

A Barcelona és on la Costi va començar a comprometre's en l'àmbit polític i social, tot i que mai va deixar de treballar i estudiar. Després d'un periple per diverses escoles privades, va fer oposicions per entrar al sistema públic i va aconseguir una plaça a Martorell. Aquí fou on, gràcies a una companya de feina, va conèixer Sant Just Desvern, on finalment s'acabaria instal·lant.

Un dels primers contactes de la Costi amb Sant Just va ser a través de La Vall de Verç, la revista de l'Ateneu. S'encarregava de cobrir la informació política local i això li va proporcionar un bagatge i uns coneixements que després serien claus. Un altre dels seus punts de referència va ser l'ONG Sant Just Solidari, en què va aprendre com funcionava el món de la cooperació.

Precisament va ser una persona vinculada a La Vall de Verç, el Pere Orriols, el que li va insistir perquè s'unís al projecte polític d'Iniciativa per Catalunya com a número 3 de les llistes a les eleccions municipals de

l'any 1995. Era una època en què la política estava masculinitzada i la Costi s'ho va haver de pensar dues vegades abans d'afrontar el repte de formar part de la vida pública. Assegura que, al començament, notava que els companys no escoltaven les seves propostes o les desestimaven. "Les dones que es dediquen a la política, ho saben", afirma la Costi.

L'any 1999, es va presentar com a alcaldable a les llistes d'Iniciativa i va formar part del Govern Municipal, on es va ocupar de les regidories de Medi Ambient i Educació i va encapçalar el Programa de la Dona. Com a regidora de Medi Ambient va liderar la introducció de la recollida selectiva de matèria orgànica, una novetat que va exigir una campanya porta a porta per conscienciar la ciutadania. També va fer front a la urbanització de la Vall de Sant Just, després d'una llei del PP l'any 99 que donava llibertat per construir en zones protegides.

La Costi va ser regidora d'Educació entre 1999 i 2007. Algunes de les iniciatives importants de la regidoria durant aquests vuit anys van ser l'elaboració del primer Pla Educatiu de Ciutat, la planificació i inici d'obres de l'ampliació de l'Escola Bressol Municipal Marrecs i el trasllat de l'Escola Montserrat al barri de les Basses de Sant Pere.

El Programa de la Dona va ser un dels projectes més destacats de la Costi com a regidora. Les polítiques de gènere que s'havien dut a terme fins aleshores depenien de la Regidoria de Benestar Social i calia canviar la mentalitat perquè les dones deixessin de ser objecte d'assistèn-

SANJUSTENQUES

cia i passessin a ser subjectes polítics. El Programa de la Dona va passar a formar part de l'alcaldia i abastava totes les vessants de participació de les dones. Algunes de les iniciatives més destacades en aquest aspecte foren la creació del Consell de les Dones, el primer Pla Municipal de Gènere, que recull la planificació transversal de polítiques municipals que incorporen la perspectiva de gènere, i el procés participatiu per posar noms de dones als carrers de Mas Lluí.

L'actitud feminista i reivindicativa ha estat una constant en la vida de la Costi, fins i tot abans de conèixer el moviment feminista. Després d'anys de lluita en aquest sentit, assegura que és feminista per la seva mare que, en plena postguerra, va ser capaç de tirar endavant en una família de cinc dones que van perdre la figura paterna.

Costi Rubio i García

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Dolors Cardona i Pera

“El carrer i l’Escola Núria van ser els meus
espais d’aprenentatge”

SANJUSTENQUES

DOLORS CARDONA I PERA va néixer a la Masia de Can Cardona (Sant Just Desvern) l'any 1953, filla d'una família molt influent al municipi i marcada políticament per la figura del seu avi, Daniel Cardona i Civit. La Dolors no va arribar a conèixer el seu avi, però sí que recorda el llegat que va deixar a casa seva i la sensació que calia continuar la lluita política que ell havia iniciat.

La seva família sempre s'havia implicat en qüestions polítiques i Can Cardona es va convertir en espai de reunions clandestines. Fins i tot s'hi va celebrar l'Assemblea de Catalunya, que inicialment havia de tenir lloc a Montserrat però es va traslladar a Sant Just. Tot i que era molt petita, la Dolors ja intuïa que hi havia assumptes que no li pertanyien i que era millor no preguntar. Paral·lelament, a Can Cardona es vivia una vida aparentment normal, i és que les portes de la masia estaven sempre obertes als infants del poble, que es reunien per jugar a futbol botons.

L'escolarització de la Dolors va passar per l'Escola Parroquial Núria, que tenia a tocar de casa i a la qual va anar des dels 3 anys. Tot i els bons moments que hi va viure, destaca el paper educatiu d'altres espais com els carrers i les places, on va aprendre a jugar i relacionar-se amb altres infants. L'Ateneu va ser l'altre gran pilar en l'etapa de formació de la Dolors. Amb 13 anys, el seu pare la va apuntar a la SEAS on, a través de l'excursionisme, es va impregnar de la vessant cultural i catalanista de l'Ateneu.

En l'àmbit professional, va començar a treballar als Laboratoris Prodes amb només 14 anys. Aquesta empresa del sector farmacèutic es va convertir en un punt d'integració a Sant Just, ja que hi coincidien persones novingudes amb fills i filles de famílies santjustenques. Allà va entrar en contacte amb la reivindicació obrera i dels drets laborals, afiliant-se a la CNT. Amb 20 anys, una al·lèrgia a un producte de laboratori va empènyer la Dolors a retornar a les aules i estudiar Batxillerat a l'Institut de Sant Feliu.

SANJUSTENQUES

L'any 79, es va casar amb el Pere. La decisió de contraure matrimoni relativament tard per l'època, li va permetre seguir treballant als Laboratoris Prodes, on va completar la seva trajectòria professional. A la dècada dels 80 neixen els seus dos fills i la seva filla: el Jordi, la Núria i el Marc. Amb ells va entrar a l'AMPA de l'Escola Canigó, on es va implicar en la creació de la revista de l'AMPA i la figura del delegat-pare. Els fills també van ser la seva porta d'entrada a l'Agrupament Escolta Martin Luther King, on va ser la representant del Consell Parroquial i va celebrar la promesa escolta en dues ocasions, que recorda amb tendresa.

No obstant això, el compromís de la Dolors amb Sant Just Desvern i les seves entitats ha anat molt més enllà i té el seu origen a la Parròquia dels Sants Just i Pastor. Ha format part del Grup Nostra Dona, que té l'objectiu de canviar l'Església des de dins perquè les dones hi tinguin un paper més rellevant. A partir d'aquí, també ha aportat la seva experiència al Consell de la Dona, on ha coincidit amb persones com la Isabel Ortuño i Esteban i la Costi Rubio i García de qui, assegura, ha après moltes coses.

SANJUSTENQUES

A Justícia i Pau, la Dolors ha treballat pels Drets Humans i per aconseguir una societat justa a través de la lluita pacífica.

Ara que està jubilada, ha volgut centrar-se en objectius individuals, com el benestar personal, i dedicar-se a alguna de les seves passions, com ara el cant. Tot i així, continua col·laborant a Càrites i sent una persona molt activa.

Dolors Cardona i Pera
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Dora Ruenz i López

“Si mirem enrere, la dona sempre
ha estat la cuidadora de la família i,
potser per això, a les infermeres no se’ns
ha tingut prou en compte”

SANJUSTENQUES

DORA RUENZ I LÓPEZ va néixer l'any 1947 a Andorra (Terol), on va viure fins als 15 anys i va estudiar en una escola de monges. Amb 19 anys, va decidir traslladar-se amb el seu germà a Cornellà de Llobregat, on vivien uns tiets seus. Durant l'etapa a Cornellà, la Dora va tenir els primers contactes amb la política a partir de conèixer el sociòleg jesuïta Joan García-Nieto i conèixer una nova ideologia més progressista dins del cristianisme. Va pertànyer a les Joventuts Obreres Cristianes i va anar avançant en les polítiques ideològiques fins a deslligar-se de l'Església.

En l'àmbit professional, va començar a treballar com a auxiliar d'infermeria a la Residencia Francisco Franco (actualment l'Hospital de la Vall d'Hebron), on va conèixer de primera mà el món de la sanitat i va adonar-se que aquella era la seva vocació. Quan va acabar el Batxillerat, va estudiar infermeria a l'Hospital Clínic i l'any 1972 va entrar al recentment inaugurat Hospital de Bellvitge. L'any 1975 va ser un any convuls en el món sanitari, i especialment a l'Hospital de Bellvitge, per la introducció dels MIR (Metges Interns Residents). La Dora era una persona activa a les vagues i, juntament amb un centenar de persones, va ser acomiadada. Va estar gairebé dos anys suspesa de feina, però no de sou, fins que, després de la mort de Franco, va poder tornar al seu lloc de treball.

A finals dels anys 70 es va començar a desenvolupar l'atenció primària a Catalunya seguint la premissa de l'OMS: "Salut per a tothom l'any 2000". A Cornellà i a l'Hospitalet es va crear un nou model d'atenció primària en què la infermeria tindria un paper molt més important en matèria de prevenció i promoció de la salut. La Dora va ser adjunta d'infermeria d'aquest projecte i, durant 8 anys, va dedicar-se a la formació de professionals. "El paper de la infermeria va canviar molt i se'ns van reconèixer moltes més competències professionals", explica. La infermeria sempre ha estat una professió feminitzada i la Dora ho ha pogut comprovar en pri-

mera persona al llarg de la seva trajectòria professional: “Si mirem enrere, la dona sempre ha estat la cuidadora de la família i, potser per això, a les infermeres no se’ns ha tingut prou en compte”.

El vincle de la Dora amb Sant Just Desvern va començar l’any 1984, quan va instal·lar-s’hi. No va ser fins al 1993 que també va començar a treballar al CAP Sant Just, quan va veure que la seva tasca a l’Hospitalet ja havia donat els seus fruits. La Dora ha participat en les iniciatives pioneres

que ha dut a terme el CAP, com ara la campanya “Sant Just, encara fumes?” o els projectes sobre educació sexual i SIDA a l’Institut de Sant Just. “El projecte de formació sobre temes de tabaquisme a escoles i instituts era molt innovador a la sanitat pública i va ser molt interessant”, recorda. L’any 1992, va ser voluntària olímpica en la branca sanitària i es va dedicar a l’atenció d’atletes de waterpolo i natació sincronitzada a les piscines Picornell, una experiència inoblidable que li va deixar molt bon regust de boca.

SANJUSTENQUES

Més enllà del seu paper al CAP de Sant Just, la Dora també ha tingut l'oportunitat de ser regidora a l'Ajuntament de Sant Just. Va presentar-se com a número 5 a les llistes del PSC l'any 2003 i va fer-se càrrec de les regidories de Benestar Social i Salut i de Comerç. Un dels projectes més importants que li va tocar viure com a regidora fou el desenvolupament de la Llei de la dependència, que va experimentar des de les vessants política i professional. També durant els seus anys a l'Ajuntament, es va posar en marxa el Centre Social el Mil·lenari, una iniciativa que ha estat exemplar per a altres municipis en l'àmbit de l'habitatge amb serveis per a la gent gran.

Des del 2012, la Dora està jubilada i porta una vida més tranquil·la, dedicada a la seva família i a la formació personal en els àmbits de la música i la història de l'art. Considera que els seus objectius estan complerts i és moment de donar pas al jovent.

Dora Ruenz i López
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Elena Marín i Guàrdia

*“Com que era filla única
no em vaig plantejar cap altra cosa
que seguir el negoci”*

SANJUSTENQUES

ELENA MARÍN I GUÀRDIA va néixer l'any 1940 a Arnes (Terra Alta), però va viure la seva infantesa a Gandesa, on la seva família regentava un bar. L'Elena recorda que s'hi havia passat moltes hores fent deures, jugant o fins i tot dormint sobre una taula.

Quan tenia 7 anys, la seva família va decidir fer les maletes i buscar noves oportunitats a Barcelona, on van obrir un bar al carrer Diputació. L'establiment es deia El Refugi i l'Elena recorda que la major part de la clientela eren treballadors d'un escorxador situat a pocs metres. Des de ben petita, l'Elena alternava els estudis a l'Escola Lope de Vega amb tardes de feina al bar, on rentava gots dalt d'un un tamboret per poder arribar a la pica. Però l'ambient masclista propiciat pels treballadors de l'escorxador no era el més adient per a una noia jove i, quan va arribar a la pubertat, el pare de l'Elena li va buscar una altra feina perquè no hagués de passar pel bar.

La mare i el pare de l'Elena, que veien que els carnisers que freqüentaven l'escorxador es guanyaven relativament bé la vida, van decidir marxar cap a Sant Just i muntar una carnisseria. "D'entrada ens vam instal·lar als pisos d'en Gasulla, que no tenien aigua corrent", explica l'Elena. Allà mateix van obrir una carnisseria i polleria i, tres mesos més tard, van instal·lar una parada al Mercat. L'Elena recorda que, quan van arribar a Sant Just, ni el seu pare ni la seva mare coneixien el negoci de la carn, però van decidir arriscar-se i engegar el negoci: "no anàvem sobrats de diners, però el meu pare era molt valent i la meva mare, molt treballadora".

L'Elena va estudiar a l'Acadèmia del senyor i la senyora Bas, ocupació que combinava amb la feina al mercat fins que va dedicar-se exclusivament al negoci. "M'hauria agradat estudiar més, però com que era filla única no em vaig plantejar cap altra cosa que seguir el negoci", explica. Els primers anys al Mercat van ser complicats, perquè hi havia

poca clientela i la família de l'Elena eren "els carnisserers nous". En aquella primera etapa, compraven els pollastres vius i els mataven i els desplomaven a casa cada vespre.

Davant els problemes que tenien per guanyar-se la vida amb la carnisseria, el pare de l'Elena, que havia viscut 20 anys a França quan era jove, va obrir un supermercat, un model de negoci molt desconegut aleshores a Catalunya. Al principi va ser complicat, perquè els interessos dels bancs eren molt alts i els paradistes del mercat veien amb recel l'obertura del que consideraven "un altre mercat". "Gairebé mai no fèiem festa i, quan vaig donar a llum, només vaig aturar-me tres dies", recorda. Els seus fills també van ajudar sempre al Súper Elena, especialment els dissabtes, quan no havien d'anar a estudiar.

El Súper Elena sempre ha estat franquiciat, primer amb Distop i després amb Condis, excepte la secció de la carn, que sempre han volgut controlar directament. L'Elena assegura que la confiança de la clientela és molt important i per això els ha agrada seguir amb la mateixa filosofia i mantenir els empleats i empleades durant molts anys, fent-los sentir còmodes. L'altre secret de l'èxit ha estat l'equip que ha format l'Elena amb el

SANJUSTENQUES

seu marit, el Ricardo: “jo m’encarregava de les vendes i ell de les compres als proveïdors”. El Ricardo sempre va reconèixer la feina de la seva dona i sovint deia: “si en una casa hi falta el pare, tot continua igual, però si hi falta la mare, tot s’ensorra”. Ella sempre ha agraït les paraules del seu marit, ja que en aquella època no era habitual posar en valor el paper de la dona.

Fa 12 anys, el Ricardo va caure malalt d’ELA, una malaltia degenerativa de tipus neuromuscular. Per a l’Elena va ser un moment molt dur, ja que no només va perdre el marit, sinó que es va quedar sola al capdavant del negoci. A dia d’avui, l’Elena continua treballant al supermercat i s’encarrega de marcar la carn dels proveïdors, tot i que són les seves filles, la Montserrat i la Marta, les que porten el negoci. “L’única cosa que entenc és treballar i ser carnissera, i mentre les meves filles m’hi vulguin, els seguiré donant un cop de mà”, conclou.

Elena Marín i Guàrdia
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Elisa Almon i Jiménez

“Si fos un home, potser la meva carrera
hauria anat diferent”

SANJUSTENQUES

ELISA ALMON I JIMÉNEZ va néixer a Motril (Granada) l'any 1946. Quan era molt petita, la seva família va venir cap a Catalunya i es va instal·lar a Sant Just Desvern. L'Elisa va anar a les Escoles Nacionals, on recorda amb nostàlgia les mestres Florentina i Carmen. Tot i que la infantesa va ser una etapa bonica, a l'Elisa li va costar integrar-se pel fet de no ser catalana d'origen, un escull que aviat superaria.

Va seguir els seus estudis de cultura general amb la senyoreta Cinteta, a l'Escola Parroquial Núria, però ben aviat va saber que li agradava pintar, una habilitat que les seves mestres també van detectar: "Almon, surt a la pissarra i dibuixa el que estic explicant", li demanaven. Al principi ho considerava un hobby i sortia al carrer amb la seva amiga Miracle a pintar escultures, masies i moltes altres coses. Era una manera de passar-s'ho bé, però mai li havia passat pel cap la possibilitat de dedicar-s'hi professionalment. De fet, va fer de telefonista durant uns mesos i també va treballar al laboratori Carlo Erba.

L'any 1969, va sorgir l'oportunitat d'ensenyar plàstica a l'Escola Parroquial Núria, un repte que va entomar, aconseguint transmetre la passió per l'art als infants, que van arribar a guanyar concursos. Amb 29 anys va decidir estudiar Procediments Pictòrics per obtenir un títol i millorar la seva situació contractual. Tot i haver de combinar els estudis amb la feina i la cura dels seus fills, va anar per la via ràpida, va accedir directament al tercer curs i va acabar amb tres anys.

Malauradament, l'Escola Núria va retallar alguns programes i un d'ells va ser el de plàstica. A l'Elisa se li tancava una porta, però van aparèixer noves oportunitats en forma de classes de reforç a una noia de Cornellà de Llobregat. La connexió entre mestra i alumna va ser tan bona, que van decidir engegar una acadèmia entre totes dues: l'Escola Pinzells. Ara ja fa trenta anys que es dediquen a l'ensenyament de les arts plàstiques.

SANJUSTENQUES

Però si per una faceta és coneguda, més enllà de la docència, és per la d'artista prolífica. Les seves obres s'han presentat en exposicions arreu d'Europa i del món, passant per la Xina, el Japó i els Estats Units. La pintura neoimpressionista de l'Elisa ha tingut ressò internacional i ha aconseguit diversos premis de prestigi. El primer reconeixement en forma de guardó va arribar gràcies a un concurs de pintura ràpida, en què va aconseguir el primer premi. Aquesta victòria la va animar a seguir presentant-se a certàmens i es va sorprendre en veure que continuava guanyant, fins i tot per davant d'artistes que s'hi dedicaven a temps complet.

Quan reflexiona sobre la seva carrera com a pintora, sempre li ve al cap una idea: l'art es porta als gens. L'Elisa atribueix la seva traça innata per la pintura al parentiu amb Andrés Almon, poeta i pintor impressionista que va residir a París amb Picasso i que té una obra molt reconeguda exposada a la Catedral de Màlaga.

No obstant això, la condició de dona ha limitat la carrera artística de l'Elisa, que no podia viatjar per participar en concursos d'arreu d'Europa per no deixar la seva família. "Si fos un home, potser la meua carrera

SANJUSTENQUES

hauria anat diferent”, admet l’Elisa, que assegura que sempre ha tingut clar que volia posar la seva vida personal per davant de l’artística.

L’Elisa també ha viscut alguna situació molt il·lustrativa de la visió de la dona en el món de l’art. Recorda el dia que presentava els seus quadres a la sala central d’una exposició i li van preguntar en quina de les sales secundàries estaven les seves obres. Quan va explicar que les seves pintures estaven penjades a l’estança principal, van replicar-li amb sorpresa: “No sembla que aquests quadres siguin d’una dona!”. En una altra ocasió, va anar a la cerimònia d’entrega de premis d’un concurs de pintura ràpida i, en veure que l’acte no començava, va preguntar: “Com és que no comença l’entrega de premis?”. “Estem esperant que arribi la noia que ha guanyat”, li van respondre. El seu aspecte de senyora normal, sense les extravagàncies habituals del món artístic, sovint la feia passar desapercebuda, fins i tot quan aconseguia guardons. En part per aquest motiu, l’Elisa es defineix com una artista “atípica”.

També és important destacar que les obres de l’Elisa han aparegut en una llarga llista de publicacions, com la “Guía Nacional de Arte, XXV aniversario”, la “Guía 2009 de artistas emergentes”, la portada de “Cuaderno de Rapsoda” o el calendari “1000 anys d’història de Sant Just Desvern”, a banda de diversos catàlegs, cartells i fulletons.

Diuen que és difícil ser profeta a casa, però aquest no ha estat el cas de l’Elisa, que ha guanyat premis de pintura ràpida a Sant Just Desvern. Els seus quadres s’han exposat en diverses ocasions a la Casa de Cultura Can Ginestar i fins i tot a l’Ajuntament de Sant Just, on n’hi ha un de forma permanent.

Elisa Almon i Jiménez
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Enke-Birgit Machinek Beier

“Creo perquè vull veure el meu pensament
realitzat”

SANJUSTENQUES

ENKE-BIRGIT MACHINEK BEIER va néixer l'any 1938 a Breslau, una ciutat al sud-oest de Polònia. Va viure la Segona Guerra Mundial i recorda que, quan hi havia bombardejos, sonaven les sirenes i havia de baixar ràpidament cap al soterrani de casa amb la seva mare. "La por de la gent es contagiava als infants, que també sentíem dolor", explica l'Enke, que té records de la guerra des de que tenia dos anys i mig. De fet, el seu pare va ser assassinat pels Kettenhunde, un grup de soldats especialitzats en buscar traïdors o dissidents del nazisme. El "crim" del seu pare: escriure un article en què deia que els alemanys no podien guanyar la guerra.

Breslau era l'última frontera dels alemanys davant els soviètics i, quan tenia sis anys, l'Enke i la seva família van ser expulsats i traslladats en tren cap a una petita localitat camperola, on van viure amb els seus avis. Aquell dia sempre quedarà gravat en la memòria de l'Enke, que va estar a punt de perdre la seva mare a l'andana de l'estació: "tenia sis anys i no sabia què fer per trobar la meua mare, així que em vaig posar a cridar fins que ho vaig aconseguir".

Quan va acabar la Segona Guerra Mundial, la família Machinek Beier va ser enviada a Frísia, on l'Enke va seguir la seva escolarització. Després, va estudiar enginyeria tèxtil a la universitat; una anomalia, ja que les dones no acostumaven a estudiar carreres tècniques en aquella època. De fet, abans d'admetre-la, es va haver de sotmetre a una entrevista personal on va haver de justificar els seus motius per estudiar enginyeria.

Sortosament, l'Enke va poder iniciar la carrera a Frankfurt, on va conèixer en Josep Maria Marqués en una festa de carnestoltes. "Al Josep Maria no li ha agradat mai ballar, però aquell dia s'hi va passar tres hores seguides", recorda l'Enke amb un somriure. Es van casar a Frankfurt l'any 1961 i, poc després, es van traslladar cap a Madrid, on van viure durant set anys abans d'instal·lar-se definitivament a Sant Just Desvern.

SANJUSTENQUES

L'Enke ha tingut tres fills i tres filles i ha estat una mare molt ocupada. Una de les filles va morir quan encara era un nadó, una experiència que la va marcar per sempre: "perdre un fill o una filla és el pitjor que et pot passar". Precisament per la salut d'un dels seus fills, l'any 69 la família de l'Enke va escollir Sant Just, on es va sentir molt ben acollida des del principi.

Després de criar la canalla, es va dedicar a l'art, i més concretament a la pintura, el tapís i la decoració de mobles. Sempre li havia agradat pintar, però quan volia fer alguna cosa seriosa, notava que li faltava ofici, així que va decidir estudiar Belles Arts passada la quarantena. "Estudiava

quan els meus fills i filles també estudiaven, i això ens va unir molt", explica l'Enke. Des d'aleshores s'ha dedicat a l'art, especialment al tapís, fins al punt que ha presentat una cinquantena d'exposicions, tretze d'elles a Sant Just.

"Quan crec, ho faig perquè vull veure el meu pensament realitzar", afirma l'Enke. Li agrada el tapís perquè és una tècnica molt lenta i li dona temps d'adaptar colors i formes, tot i que a vegades pot trigar mesos a acabar les seves obres. L'Enke confessa que les exposicions sovint són una

SANJUSTENQUES

font de nervis per a ella: “és com si em despullés, perquè els meus sentiments i la meua vida estan a les obres i decideixo ensenyar-les a la gent sense saber com reaccionaran”. Avui en dia segueix dedicant-se a l’art i no té cap intenció de deixar-ho, ja que per a ella s’ha convertit en un vici.

Actualment, l’Enke viatja poc a Alemanya i a Polònia, però si ho fa, no deixa de visitar la seva família alemanya i polonesa. Seixanta anys després del final de la Segona Guerra Mundial, l’Enke ha recuperat el contacte amb part de la seva família paterna, que havia quedat dividida després del conflicte bèl·lic. “Una branca de la família es va quedar a Polònia i nosaltres vam anar a Alemanya, i ara estic molt contenta d’haver-los retrobat”, explica l’Enke.

Enke-Birgit Machinek Beier
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Esperança Corcoll i Güell

“Sempre m’he sentit recolzada per la gent
de Sant Just i això és molt important
quan tens un negoci al poble”

SANJUSTENQUES

ESPERANÇA CORCOLL I GÜELL va néixer a Sant Just Desvern l'any 1945 i va formar-se a les Escoles Nacionals. L'etapa escolar va ser una bona època de la qual recorda els jocs al pati amb companyes de classe, la majoria d'elles residents al barri Nord. Precisament el "Barri dels Pisos" era una zona freqüentada per l'Esperança, que venia la llet de cabra que munyia la seva família. Els veïns i veïnes la coneixien com "la lechera" i sempre la convidaven amablement a seure i menjar un plat de "migas".

Als 13 anys, l'Esperança es va inscriure a Casa Eva, una acadèmia de perruqueria al carrer Bergara de Barcelona, on va aprendre l'ofici i va accedir a unes pràctiques professionals. Els diumenges, amb una cadira i un assecador de cabell, pentinava les veïnes del barri, una novetat que s'acabaria convertint en vocació i professió durant molts anys. Tot i que el seu pare havia estat barber abans de la Guerra Civil, l'Esperança assegura que no sap d'on li ve l'afició per les pintes i les tisores: "potser m'agrada perquè sempre he estat presumida".

Amb 16 anys, l'excepció dels diumenges va convertir-se en rutina diària, i és que l'Esperança va obrir la seva primera perruqueria al carrer Badó. "Crec que vaig ser una mica inconscient per començar un negoci tan jove, però la veritat és que em va anar molt bé", assegura l'Esperança, que sempre s'ha sentit afortunada tant amb la clientela com amb les treballadores.

Dels anys de joventut, recorda la comunió del veïnat en activitats típiques de Sant Just com les catifes de flors, en què persones de totes les edats competien per fer la catifa més bonica. El 18 de juliol, dia festiu durant la dictadura franquista, els santjustencs i santjustenques anaven a la platja en camions i carros, una de les seves activitats estivals preferides juntament amb la Festa Major.

Havent complert 22 anys, l'Esperança es va casar amb en Joan, amb qui va tenir una filla i un fill: la Núria i l'Oriol. Malgrat la tendència

SANJUSTENQUES

de l'època, l'Esperança va seguir treballant després de contraure matrimoni per tal de gaudir de la feina i la llibertat econòmica que aquesta li proporcionava. També va ser aleshores quan va traslladar la perruqueria al carrer de la Sala, on s'hi va estar 30 anys. El negoci va seguir creixent, i l'Esperança va obrir dues perruqueries més: una al barri Nord i una altra al Walden-7, arribant a tenir fins a 17 persones contractades.

L'Esperança sempre ha treballat amb noies perquè abans, assegura, "no hi havia tants nois perruquers". Inicialment també tenia moltes més clientes que no pas clients, però amb el temps més homes van començar a

tallar-se els cabells a ca l'Esperança, que es va formar per aprendre a arreglar patilles, barbes i clatells. El tracte personal que brinda és un dels seus trets característics i una de les qualitats més ben valorades per la clientela: "sempre m'he sentit recolzada per la gent de Sant Just i això és molt important quan tens un negoci al poble".

Més enllà de l'àmbit professional, també s'ha involucrat en la vida del poble. Quan la Núria i l'Oriol van anar a l'Escola de l'Ateneu, que més endavant passaria a ser l'Escola Montseny, l'Esperança va formar part

SANJUSTENQUES

del grup de pares i mares que va col·laborar activament per engegar un projecte educatiu innovador i alternatiu que s'ha acabat convertint en una realitat. També va tenir la sort de gaudir d'un dels moments més màgics que pot viure una persona de Sant Just: "un 5 de gener em van venir a buscar a la perruqueria i em van dir que els havia d'ajudar a maquillar patges reials; en un tres i no res ja era dalt de la carrossa. És una d'aquelles coses que no oblidaré mai", afirma.

L'Esperança continua treballant cada dia a la perruqueria, però es manté "en un segon pla". Tothom li pregunta si té previst jubilar-se, però assegura que continua gaudint de la seva feina: "em sabia greu jubilar-me, perquè la perruqueria és la meva vida".

Esperança Corcoll i Güell
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Eulàlia Parés i Cortina

“Encara continua existint la farmàcia
de barri, la farmàcia de confiança,
en què la gent et demana consell”

EULÀLIA PARÉS I CORTINA va néixer a Vilafranca del Penedès (Alt Penedès) l'any 1944. La seva infància va transcórrer en diverses ciutats catalanes: Vilafranca, Vilanova, Girona... i finalment Sant Just Desvern, on el seu pare, metge i farmacèutic, va comprar una farmàcia l'any 1953. "L'arribada a Sant Just va ser molt maca, perquè el veïnat era com una família, es feia molta vida al carrer i tothom s'ajudava", recorda l'Eulàlia, a qui li agradava jugar a l'aire lliure i enfil·lar-se a les teulades.

Després de passar per l'Escola Parroquial Núria, va estar interna a les Escolàpies i va acabar el Batxillerat al Col·legi Lestonnac. L'Eulàlia afirma que va ser una nena molt feliç i conserva un bon record de les monges: "em sap greu que a vegades es generalitzi negativament sobre les monges". L'Escola Massana va ser la seva nova destinació, i és que l'Eulàlia volia ser artista ceramista fins que a casa van necessitar que donés un cop de mà a la farmàcia.

El servei que oferia la farmàcia del senyor Parés era molt diferent al que ofereixen les farmàcies d'avui dia, ja que sovint li tocava fer el paper de metge. L'Eulàlia encara té fresc el record del dia que el seu pare va sortir al carrer a atendre persones ferides en un accident de trànsit: "totes les primeres cures es van fer a casa". L'ofici de farmacèutic obligava a estar sempre a punt, i és que el senyor Parés va obrir cada dia de 8 del matí a 10 de la nit durant 20 anys.

L'Eulàlia va començar a la farmàcia del carrer Creu, al barri Nord, on va estar set anys. Allà va viure amb la seva família fins que es van traslladar a l'altra punta del poble, al carrer Sadet. "L'època que vam viure al barri Nord va ser molt bonica, perquè hi teníem moltes amistats", explica l'Eulàlia, que no oblida les dificultats econòmiques del moment: "els productes que oferien les farmàcies eren diferents als actuals i les aspirines sovint es venien de dues en dues o de tres en tres". El Jaume Salom, marit de

l'Eulàlia, va estudiar farmàcia per poder continuar el negoci familiar, que va seguir amb la farmàcia del carrer Sadet i, finalment, la Farmàcia Salom actual, al carrer Tudona.

L'Eulàlia no volia ser farmacèutica però, amb el pas dels anys, ha acabat estimant la professió i la clientela, que en molts casos s'han convertit en amics i amigues. Encara dibuixa un somriure quan explica la

història d'un client que va comprar un supositori per al mal de coll i se'l va enganxar a la nou del coll amb un esparadrap. "Va tornar a la farmàcia per preguntar-nos per què se li havia tacat la camisa", explica l'Eulàlia. Els anys no han passat en va per a les farmàcies i l'Eulàlia sap com ningú com ha canviat el tracte amb els consumidors i consumidoras: "Avui en dia molta gent ja no necessita que els expliquis gaires coses, tot i que continua existint la farmàcia de barri, de més confiança, en què la clientela et demana consell".

SANJUSTENQUES

Ara, l'Eulàlia ha deixat pas al seu fill Joan al capdavant de la Farmàcia Salom, però no li preocupa pensar si algun dels seus set nets i netes seguirà la tradició familiar: “jo sempre dic que han de fer el que els agrada, perquè ho hauran de fer durant tota la vida i, a la llarga, el més important és estar contenta amb una mateixa”, conclou.

Eulàlia Parés i Cortina

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Imma Pericas i Pagès

**“A l’escola d’educació especial Xamfrà
ens hem pogut dedicar de forma
individualitzada a l’alumnat i adaptar-nos
a les seves necessitats”**

IMMA PERICAS I PAGÈS va néixer l'any 1944 a Sarrià (Barcelona), filla gran d'una família amb 11 germans i germanes. Va anar a l'escola Sagrat Cor i tenia la il·lusió d'estudiar Medicina, un somni que no es va poder complir. El seu pare pensava que no era una carrera adequada per a una noia, que s'havia de casar i deixar que fos el marit el que es guanyés la vida. "A casa, qui manava era el pare, però amb el temps les germanes ens hem convertit en el pal de paller de la família", assegura l'Imma. "Suposo que és com els signes dels temps, en què les dones hem anat agafant cada vegada més força".

L'Imma va estudiar Disseny i Arts Gràfiques a Elisava, on se li van obrir els horitzons de la història, l'art i la cultura en general. Quan va acabar la carrera es va casar, però va voler seguir estudiant: "el disseny em va semblar un pèl frívol pel que jo volia de la vida". Així doncs, va iniciar Psicologia, uns estudis que va haver de compaginar amb la cura dels seus dos fills. L'Imma va fer les pràctiques professionals al gabinet del Doctor Toro, un psiquiatre infantil, i en aquest context, un grup de famílies d'infants amb problemes d'aprenentatge va demanar que es muntés una escola especialitzada. L'Imma en va ser la directora, tot i la seva joventut: "tenia 27 anys i tot just havia acabat la carrera, però vaig ser atrevida i vaig dir que sí", explica.

L'Escola Xamfrà es va instal·lar a Sant Just, concretament al costat de Can Sagrera, on es va restaurar un edifici per poder acollir un centre amb pocs alumnes per aula. "L'avantatge de fundar l'escola d'educació especial Xamfrà és que ens hem pogut dedicar de forma individualitzada a l'alumnat", afegeix l'Imma. Aleshores es començaven a obrir les primeres escoles per a persones amb necessitats educatives especials, però fins aquell moment, l'atenció a aquest col·lectiu era escàs i poc professionalitzat. A finals dels 60 es va començar a parlar d'escoles d'educació especial, tot i que el finançament encara era difícil d'aconseguir.

SANJUSTENQUES

L'Escola Xamfrà va ser el primer vincle de l'Imma amb Sant Just, un municipi que va acollir la iniciativa amb molt d'afecte, especialment els alcaldes Rodolfo Sánchez i Antoni Malaret i l'assistenta social de l'Ajuntament, Carme Segarra i Plans. Des d'aleshores, l'escola ha anat evolucionant cap a la Fundació Nou Xamfrà, arribant a tenir 80 alumnes, molts dels quals han aconseguit tornar a l'escola ordinària gràcies a l'ajuda de professionals. La fundació també ha iniciat un centre de formació professional, ara situat a Sant Feliu de Llobregat, on actualment s'ofereixen les titulacions de fusteria, jardineria, comerç, cuina i hostaleria.

L'altre gran objectiu de la Fundació Nou Xamfrà és la promoció de l'autonomia de les persones usuàries del centre. "Ens hem adaptat a les necessitats dels nois i noies a mesura que s'han anat fent grans i hem fet pisos perquè hi visquin, ja sigui sols o en parella, amb un suport de deu hores setmanals per assistir-los en tasques domèstiques", explica.

El vincle de l'Imma amb Sant Just Desvern va començar als anys 70, tot i que no s'hi va traslladar fins a l'any 99. En aquell moment, va im-

SANJUSTENQUES

plicar-se en les activitats de la Parròquia dels Sant Just i Pastor, on ha format part del consell pastoral i ha col·laborat al programa de Ràdio Desvern "Veus de la Parròquia". "Amb totes les meves possibles crítiques a l'Església, em sento cristiana i vull ajudar la Parròquia a tirar endavant i oferir tot el que el cristianisme pot oferir". A més a més, també ha entrat com a sòcia a Sant Just Solidari, a la SEAS i a l'Ateneu, amb la intenció de viure les inquietuds del poble des de dins i aportar-hi un granet de sorra sempre que pugui.

Imma Pericas i Pagès
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Imma Ripoll i Moreno

“L’Ateneu ha estat com casa meva i
la meva família”

SANJUSTENQUES

IMMA RIPOLL I MORENO va néixer l'any 1951 al carrer de l'Església de Sant Just Desvern, però va viure bona part de la seva infància al carrer Badó. Recorda que el veïnat era gairebé com una família i que tothom feia vida als carrers, que es guarnien cada any per Corpus amb les catifes de flors i a l'estiu acollien sopars i festes. L'Imma va anar a l'Escola Parroquial Núria i conserva un record especial de la senyoreta Cinteta i les seves companyes, amb qui s'ho passava molt bé jugant.

En l'àmbit acadèmic, va seguir a l'escola de monges Sant Josep d'Esplugues de Llobregat i, tot seguit, va treballar en una llibreria del carrer Major mentre estudiava Comerç a l'acadèmia Políglota. "Sempre m'ha agradat estudiar", assegura l'Imma, que tot just quan va acabar Comerç va començar Secretariat a la Rambla dels Caputxins de Barcelona. "A vegades sortia de classe a les 10 del vespre i havia de tornar caminant fins a Sant Just, un trajecte que durava tres hores!", s'exclama.

L'aprenentatge d'idiomes ha estat una de les grans passions de l'Imma que, de ben joveneta, va viure a Suïssa per practicar francès. Per error, es va instal·lar al cantó italià, per la qual cosa va acabar aprenent un nou idioma: l'italià. L'Imma recorda que els seus viatges a l'estranger van fer que s'estengués una falsa reputació de "panxacontenta", especialment quan va arribar amb els primers biquinis, molt més habituals a altres indrets d'Europa. Amb 21 anys, es va casar amb en Josep Maria Campaña, la família del qual tenia una xurreria a Sant Just, on va treballar l'Imma durant molts anys compaginant-ho amb altres ocupacions.

En aquella època l'Imma era educadora de carrer, una tasca que consistia en voltar per Barcelona ajudant persones alcohòliques o amb problemes de drogodependència i criatures sense recursos. Es tractava d'una feina no reglada, i un col·lectiu del qual formava part l'Imma va decidir reclamar uns estudis d'educació social. "A una persona li podies fer molt bé

SANJUSTENQUES

o molt mal, i consideràvem que aquesta tasca mereixia uns estudis”, argumenta. Una cinquantena de persones es van reunir davant del Departament d’Ensenyament per reclamar-ho, fins que ho van aconseguir.

Quan Educació Social va ser una carrera oficial, l’Imma va accedir a la Universitat Ramon Llull. En aquell moment ja tenia un fill i una filla (el Toni i la Marta) i havia de tirar endavant la feina, la família i les obligacions acadèmiques. “El meu fill i la meva filla no tenien excusa si suspenien, perquè jo aprovava i complia amb moltes altres obligacions”, afirma l’Imma.

Però la seva vida professional no va seguir el camí de l’educació social, sinó que va passar per l’Ateneu de Sant Just. La Francisqueta Cortès, presidenta de l’entitat, va oferir-li una feina com a secretària perquè donés un cop de mà a la junta directiva. Durant 30 anys, l’Imma va tenir un paper decisiu en la formació del grup de balls de saló, el grup Arteneu o els Trons de Sant Just Desvern, l’equip de futbol americà del poble. “L’Ateneu ha estat com casa meva i la meva família”, admet amb nostàlgia.

A banda del seu paper rellevant a l'Ateneu, ha format part de diverses entitats del municipi, com ara la Colla Gegantera. "Feia els capgrossos amb la Teresa Faneca, la Palmira Badell i la Rosa Mari", explica. A més a més, també va assistir a les primeres reunions de l'Associació de Veïns de Sant Just, fins i tot abans que aquestes estiguessin formalitzades. Els moviments de dones han estat un altre eix d'interès de l'Imma, que ha format part de JustDona i, actualment, presideix el Casal de la Dona de Vila-Seca (Tarragonès), on resideix. "Ara més que mai és important formar part de moviments de dones i reclamar igualtat. Crec que és important que també hi deixem participar els homes, perquè si volem igualtat, ha de ser per a tothom", reclama.

L'any 2004, l'Imma va patir un greu accident de trànsit. D'entrada li van dir que era cosa d'hores i que tot s'acabava, però va aconseguir sobreviure. El metge li va assegurar que no tornaria a caminar, però l'Imma també va trencar els pronòstics. La seva determinació i l'ajuda dels metges i monitors de l'Hospital Institut Guttman van tenir recompensa: "Vaig fer un esforç molt gran per tornar a caminar, però ha valgut la pena". Des que va patir l'accident, l'Imma pensa diferent i valora molt més la família, l'amistat i els valors humans.

Imma Ripoll i Moreno
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Immaculada Amat i Amigó

“A vegades a la vida no tens opció d’escollir,
i has d’aconseguir que allò que t’ha tocat
t’agradi i t’apassioni”

SANJUSTENQUES

IMMACULADA AMAT I AMIGÓ va néixer l'any 1950 a Sant Just Desvern. Quan només tenia dos anys, el seu pare va morir i la mare es va fer càrrec de Finques Amat, una immobiliària amb només tres anys de vida. Aquesta circumstància va obligar la Immaculada a créixer més ràpid de l'habitual i, amb només 11 anys, va començar a cobrar rebuts de lloguers cada tarda en sortir de l'Escola Parroquial Núria. "Anàvem a cobrar els lloguers rondinant perquè volíem sortir a jugar al carrer, però amb el temps hem vist que aquella experiència ens va donar un coneixement de l'entorn que no teníem", explica.

La Immaculada va estudiar Dret en una època convulsa, en què les protestes del maig del 68 a França i la lluita antifranquista dels darrers anys de dictadura ocupaven bona part del temps i les preocupacions de l'alumnat universitari. "Les experiències de joventut et marquen i et donen una manera de pensar i de fer", opina la Immaculada, que a la dècada dels 70 es va afiliar al PSUC. Seguint aquesta línia de pensament modern i d'esquerres, la Immaculada es va casar l'any 1972 amb en Francesc Homedes, en el que fou el primer casament civil de la història de Sant Just. "L'alcalde d'aleshores va assistir a la cerimònia i el govern civil li va aixecar un expedient per haver vingut", recorda la Immaculada.

A nivell local, ha estat vinculada a la SEAS i a l'Ateneu, l'únic lloc on la deixaven sortir els caps de setmana quan era adolescent. Durant els anys de transició, va col·laborar en l'organització de diversos actes culturals, xerrades i concerts, que van comptar amb la presència de personatges cèlebres com Gabriel Garcia Márquez, Raimon o Ovidi Montllor.

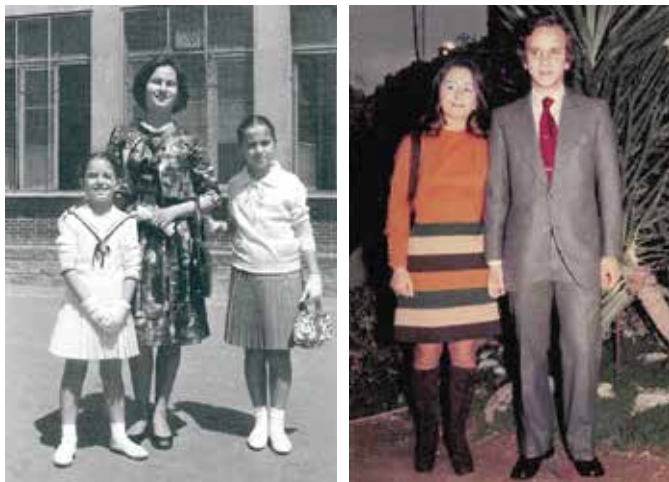
Malgrat els estudis i les inquietuds de la Immaculada, sempre ha tingut clar que volia seguir al capdavant del negoci familiar i assumir el repte: "A vegades a la vida no tens opció d'escollir, i has d'aconseguir que allò que t'ha tocat t'agradi i t'acabi apassionant". La Immaculada viu amb

SANJUSTENQUES

devoció la seva feina i ha aconseguit que moltes de les persones que treballen a Amat s'hi hagin estat molts anys. L'any 1964, l'empresa va fer una aposta decidida per incorporar dones, malgrat que, afirma la Immaculada, "el sector immobiliari era un sector d'homes". Amat Immobiliaris també ha dut a terme polítiques de conciliació laboral i familiar pensades perquè les dones no haguessin de plegar mai per aquest motiu. "No volem que una dona deixi de treballar perquè no pot organitzar-se, perquè quan ho fa, perd la llibertat econòmica i la llibertat de decidir", assegura.

L'any 1992, la Immaculada va estudiar un programa de direcció d'empreses que li va canviar la visió estratègica del negoci. "Fins aleshores teníem un despatx, però en aquell moment em vaig adonar que, en temes com l'estratègia i les polítiques de màrqueting i recursos humans, havíem de pensar com si fóssim una multinacional", explica. L'evolució de l'empresa i l'experiència en el sector van permetre que Amat Immobiliaris detectés l'arribada de la crisi del 2007 amb dos anys d'antelació. "Els nostres indicadors anaven molt bé, però vèiem que Catalunya era un bosc de grues

SANJUSTENQUES

i això volia dir que el mercat estava malalt”, recorda. Quan va arribar “la patacada de veritat”, Amat Immobiliaris ja havia pres mesures.

Des de l’any 2018, el fill de la Immaculada, en Guifré, ha agafat el relleu com a director general de la immobiliària. La Immaculada reconeix que “és difícil fer un pas al costat i deixar de portar les regnes de l’empresa”, però d’altra banda tenia clar que era el moment de situar-se en altres àmbits de la societat civil. Des del 2016, la Immaculada és secretària general de FemCAT, una fundació privada d’empresàries i empresaris de Catalunya que treballa per al desenvolupament econòmic i social del país. També és patrona i membre del Comitè Executiu d’EADA, forma part de la Comissió Executiva del RACC en els àmbits de mobilitat i transformació digital i és membre del plenari de la Cambra de Comerç, de la Junta Directiva d’Egarsat, de la Junta Directiva de l’APCE i de la Junta Directiva de l’ASCEF, entre d’altres col·laboracions.

Després de tants anys d’experiència com a empresària, la Immaculada opina que “les dones sempre han de demostrar més que els homes en l’àmbit professional”. No obstant això, creu que aquesta exigència també ha tingut un efecte positiu en el seu cas, perquè l’ha obligat a ser millor professional.

Immaculada Amat i Amigó
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Isabel Ortuño i Esteban

“Seguiré ajudant les dones a aconseguir
la igualtat real i m’implicaré allà on calgui
per posar el meu granet de sorra”

ISABEL ORTUÑO I ESTEBAN va néixer a Múrcia l'any 1955, però amb només tres anys es va traslladar amb la seva família a Nou Barris (Barcelona). Era un barri d'immigrants, amb problemes i necessitats, però, al mateix temps, molt reivindicatiu. La Isabel de seguida es va empeltar de l'esperit del seu barri i, ja des de molt petita, es va plantar davant situacions de desigualtat de gènere i violència. Quan tenia 10 anys, va afegir-se a les protestes de l'AMPA de la seva escola, que reclamava centres mixtos.

Quan li tocava fer la primera comunió, es va negar a fer-la fins que no va parlar amb en Carlos Cardoner, un capellà obrer que la va convèncer que era millor transformar les coses des de dins que mantenir-se'n al marge. Aquest consell ha estat sempre present en la manera d'actuar de la Isabel: "Per intentar transformar cal implicar-se, i implicar-se vol dir estar dins de les coses". Amb 13 anys, va arribar a les seves mans el llibre "La Mare", de Maksim Gorki, una novel·la que va representar per a ella la confirmació definitiva de que havia d'unir-se a la lluita feminista.

La Isabel havia començat a treballar des de ben jove, perquè li havien inculcat que la formació no estava feta per a les dones i a casa no li van consentir que estudiés. La seva primera etapa professional va estar lligada a la indústria dental. En aquesta època va estar vinculada a sindicats i va contribuir a aconseguir el primer conveni laboral dels tallers de pròtesis dentals de Catalunya. Amb 19 anys, va decidir que es volia independitzar per buscar les mateixes oportunitats que tenien els homes, especialment pel que fa l'accés a l'ensenyament.

La Isabel va ser mare als 28 anys, després de set anys en parella i de casar-se pel civil. Volia tenir filles i va tenir les sort de tenir-ne dues: l'Anna i la Marta. L'any 87, van traslladar-se a Salamanca per circumstàncies familiars. L'educació de les seves filles era primordial per a la Isabel, que no va aconseguir trobar a Castella l'escola laica i progressista que buscava. "El

SANJUSTENQUES

dia 1 d'arribar a Salamanca, ja vaig començar a planificar el retorn", recorda la Isabel, que es va trobar amb una societat molt tancada i conservadora.

Quan van tornar a Catalunya, de seguida es van instal·lar a Sant Just Desvern, per la qualitat de les escoles públiques i l'oferta de pisos en venda a l'edifici Walden-7. Quan encara no hi vivia, va assistir a una assemblea extraordinària a l'Ateneu per votar la rehabilitació de la façana. A la reunió, la Isabel va presentar-se en societat amb una intervenció en defensa de la rehabilitació. Probablement gràcies a la seva implicació en assumptes de la comunitat, el 1996 va rebre la proposta de ser presidenta de la Comunitat de Propietaris de l'edifici Walden-7 de mans del que aleshores n'era el president, Ton Ardèvol. La Isabel va assumir el càrrec, acompanyada de la Teresa Farró, el Carmelo Palomo i el Robert Jané a la junta directiva.

No obstant, la feina voluntària de la Isabel a Sant Just ha anat molt més enllà del Walden. El món de la solidaritat i la cooperació ha estat sempre un dels seus cavalls de batalla i, per aquest motiu, ha estat coordinadora comarcal de l'Associació Catalana d'Amics del

Poble Sahrauí. "Vaig veure que havíem de fer alguna cosa que fos diferent i, a través de Sant Just Solidari, vaig proposar que Sant Just fos un dels municipis acollidors d'infants sahrauís", explica. S'hi van acollir moltes famílies i va ser un projecte que va acostar la realitat dels infants refugiats d'una manera diferent.

Tan bon punt va arribar a Sant Just, va ser membre fundadora de Just Dona, l'única associació de dones que existia aleshores al municipi i de

SANJUSTENQUES

la que posteriorment en seria presidenta durant molts anys. La Isabel considera que la igualtat real entre homes i dones no s'ha assolit i que, tot i que s'ha avançat en alguns aspectes, la desigualtat encara és present en molts àmbits de la vida. Ella té clar que seguirà ajudant les dones a aconseguir la igualtat real i s'implicarà allà on calgui per posar el seu granet de sorra.

En l'àmbit professional, ha treballat al Consell Comarcal del Baix Llobregat, gestionant les beques menjador als municipis de la comarca. Aquesta experiència professional va ser la porta d'entrada a la Fundació Caviga, un centre d'atenció a persones amb discapacitat intel·lectual en el qual treballa des de fa 14 anys. "No coneixia el món de la discapacitat intel·lectual, però ara puc dir que és la millor feina que he fet a la meua vida", assegura la Isabel.

Isabel Ortuño i Esteban

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Joana Amat i Amigó

“Vam decidir que faríem una empresa
de dones i que seria la millor”

SANJUSTENQUES

JOANA AMAT I AMIGÓ va néixer l'any 1952 a Sant Just Desvern, l'endemà de l'enterrament del seu pare. Aquesta mort prematura va marcar el futur de la família i concretament el de la seva mare, que es va fer càrrec de la immobiliària que havia fundat el seu marit tres anys abans. "El més normal per a l'època hauria estat que la mare deixés el projecte, però va decidir continuar per no trencar la il·lusió del pare", explica. La Joana i la seva germana Immaculada van anar a viure amb els seus avis i tiets. "La mare feia de mare de dijous a la tarda a diumenge a la tarda, perquè la resta de dies s'havia de fer càrrec de la immobiliària", recorda.

La Joana va anar a l'Escola Parroquial Núria, però des de ben petita va començar a col·laborar amb el negoci familiar. Des dels 10 anys, anava cada tarda amb la Immaculada a cobrar els rebuts dels lloguers. "Anar a cobrar lloguers a barris humils em va generar una consciència social", explica.

Aquesta consciència social aviat es va traduir en implicació política i, en plena adolescència, la Joana va tenir els primers contactes amb el Partit Comunista Internacional i el PSUC. Les inquietuds de l'època també tenien una vessant cultural i va entrar a la SEAS i a l'Ateneu, on va començar a col·laborar a la Comissió de Cultura. A principis de la dècada dels 70, van passar per l'Ateneu diversos personatges coneguts com Gabriel Garcia Márquez, Raimon, Lluís Llach, Manuel Gerena i Ovidi Montllor. Les Festes de Tardor van ser una altra iniciativa de l'Ateneu, amb la intenció de portar la cultura al carrer.

La Joana es va casar amb 20 anys i aviat va ser mare del Pol i la Nàdia. "Era jove però jo ja no em veia jove", explica la Joana, que va créixer a marxés forçades per poder ajudar a casa. La conciliació familiar sempre ha estat una qüestió complicada per a la Joana, que sovint arribava a casa passada la mitjanit. "Els caps de setmana sortíem plegats amb una caravana de 10 metres quadrats per poder estar en família", recorda.

L'exemple de la mare ha influït molt en les decisions que han pres la Joana i la seva germana i, probablement per això, Amat Immobiliaris es va convertir en una empresa femenina que, fins al 2008, només contractava dones. "Tant a la meva mare com a nosaltres, ens han posat tots els obstacles del món pel fet de ser dones, i per això vam decidir que tindríem una empresa íntegrament femenina i que seria la millor", afirma. Aquest model ha funcionat perquè l'empresa ha facilitat que les treballadores tinguessin flexibilitat horària.

A Amat Immobiliaris, la Joana s'ha especialitzat en l'àmbit dels lloguers. Un dels moments més complicats que li ha tocat viure a nivell professional va arribar l'any 2007 amb la crisi immobiliària. No obstant això, Amat Immobiliaris va preveure el boom de la bombolla i va demanar a la propietat rebaixes en els preus dels lloguers per evitar desnonaments. "És important saber que has d'estar a les verdes i a les madures, perquè això genera vincles duradors amb la clientela", assegura la Joana. La tecnologia ha estat un altre dels seus principals camps d'expertesa i l'ha aplicat a l'em-

presa dissenyant i desenvolupant programes informàtics que han convertit Amat Immobiliaris en una empresa totalment digital.

La responsabilitat social de les empreses ha estat un altre cavall de batalla de la Joana, que forma part de la junta directiva de Respon.cat, una organització que treballa a fons la responsabilitat social des de l'empresa. Amat Social, per exemple, col·labora cada any en el Dia Cuestación contra el Cancer posant una taula de recaptació amb la idea que s'hi involucrin empleats i empleades i la clientela. D'altra banda, Amat Cultura treballa per promoure esdeveniments culturals, com ara les presentacions de llibres que organitzen juntament amb Cal Llibreter.

Actualment, amb 66 anys, la Joana continua al peu del canó i assegura que no deixarà de ser-hi mentre pugui. Tot i passar de la direcció general a ser membre del consell d'administració de la empresa, donant pas a la tercera generació familiar, que s'encarrega de la direcció executiva, la Joana treballa i aprèn cada dia amb un munt de projectes que no deixen de motivar-la. Actualment és membre del Consell Assessor de l'Observatori Metropolità de l'Habitatge de Barcelona, presidenta de la Fundació Internacional de la Dona Emprenedora, membre de la Junta de Respon.cat i de la Junta del Col·legi d'administradors de Finques de Barcelona i Lleida, presidenta de CoPersona i membre del Patronat de la Fundació Mútua de Propietaris.

Joana Amat i Amigó
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Joana Clavero i Campos

“Quan vaig obrir la primera botiga,
el banc no em volia donar un préstec
si no presentava la nòmina del meu marit
i em vaig plantar fins que me'l van donar”

SANJUSTENQUES

JOANA CLAVERO I CAMPOS va néixer a Peñarroya-Pueblonuevo (Còrdova) l'any 1945. El seu pare i la seva mare es van conèixer durant la Guerra Civil, en una presó on el seu pare, que era republicà, treballava com a guarda i el seu avi matern, del bàndol nacional, estava pres. D'aquesta història d'amor shakespeariana en va néixer la Joana, que amb només quatre anys va venir a Barcelona amb la seva mare, una dona que s'havia quedat vídua molt jove i va agafar les regnes de la família.

Els inicis de la Joana no van ser fàcils: amb 9 anys, mentre la seva mare servia en diverses cases, va començar a treballar a pesseta l'hora per contribuir a l'economia familiar. No va poder anar a l'escola, però el seu pare li va ensenyar a llegir i escriure, aprenentatges que van ser cabdals perquè sortís endavant. La seva primera feina consistia en fabricar terra d'escudella, un producte per netejar cassoles. Després va treballar en un taller de fabricació de bosses, on s'havia d'amagar cada vegada que sonava el timbre perquè no tenia l'edat mínima per treballar. Amb 14 anys, va trobar feina a Electromecànica Foix, on el seu cap li va prometre que, si aprenia català, la deixaria treballar al despatx; amb dos mesos ho va aconseguir. A finals de la dècada dels 50, va començar a festejar amb el seu marit, a qui esperava cada dia a la sortida de la feina, al carrer Provença. Amb 18 anys es van casar, van instal·lar-se a Esplugues de Llobregat i van tenir les seves dues filles: la Sílvia i la Pepa.

Justament a Esplugues, la Joana va obrir el primer negoci, una botiga de joguines, puericultura i mobles infantils que va batejar amb un nom català: Bonic. La Joana recorda les dificultats que va tenir com a dona emprenedora: "No era gaire habitual que una dona engegués un negoci. El banc no em volia donar un préstec si no presentava la nòmina del meu marit i em vaig plantar fins que al final me'l van donar". El seu marit, que treballava com a tapisser, de seguida es va unir al negoci, que no parava de créixer.

Just davant del Bonic va obrir una botiga de roba infantil, el Petit Bonic. El segon negoci, però no l'últim, perquè l'expansió empresarial de la Joana no ha tingut aturador. Després del Bonic i el Petit Bonic van venir dues botigues més a Sant Feliu de Llobregat (una de roba infantil i una cotilleria-llenceria) i una altra a Mollerussa. L'any 2000 va obrir el seu primer establi-

ment a Sant Just Desvern, una botiga especialitzada en cotilles, llenceria i bany. D'entrada, molta gent li deia que era molt atrevida d'obrir un negoci a Sant Just, però de seguida va veure que havia estat un encert: "Sant Just m'encanta, perquè he tingut unes clientes i amigues fantàstiques, i el contacte amb les persones és una de les coses que més m'agrada de la meva feina".

L'esforç de tants anys de dedicació al comerç ha tingut recompensa per a la Joana, que sempre ha dit que "si sembres bé, reculls bé".

SANJUSTENQUES

Més enllà del dia a dia, sempre li ha agradat participar als concursos d'aparadors (n'ha guanyat diversos, tant a Sant Just com a Sant Feliu) i organitzar desfilades de moda amb la Unió de Botiguers. Amb 65 anys es va jubilar, però segueix molt activa fent projectes que li agraden.

A banda de la seva faceta emprenedora, la Joana ha estat una persona dinàmica i implicada amb l'entorn i les entitats del municipi. A Sant Just, ha format part de la secció de Balls de Saló de l'Ateneu, a la qual es va unir poc després de la seva creació. Actualment fa balls de saló, balls llatins i claqué, i ofereix classes al Centre Social El Mil·lenari i a l'Associació de Dones del Gall, a Esplugues. També és sòcia i ha estat vocal de l'Ateneu, que considera la seva segona casa.

Joana Clavero i Campos
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Josefina Carbó i Amigó

“La meva àvia tenia una mentalitat molt moderna i em va recomanar que no deixés de treballar perquè així sempre tindria els meus diners i seria més autònoma”

SANJUSTENQUES

JOSEFINA CARBÓ I AMIGÓ va néixer al carrer 18 de Julio (actual carrer Ateneu) l'any 1944, després que el seu pare tornés del front de la Guerra Civil. Va anar a les Escoles Nacionals, on va viure una infància feliç, plena de jocs al pati del col·legi i al carrer. Les escoles eren molt diferents de les actuals i, durant l'hivern, l'alumnat havia d'anar a la Serradora Bullich a buscar fusta per a les estufes. "No teníem gaires coses, però no ho necessitàvem", afirma la Josefina.

Als 10 anys, va passar a l'acadèmia del senyor Bas, sobre el cinema Texas. Ella volia fer Batxillerat, però a casa seva li deien que no calia que estudiés, perquè es casaria i es dedicaria a les feines de casa. No obstant això, amb 14 anys, la Josefina va deixar l'acadèmia i va començar a treballar als Laboratoris Carlo Erba i al despatx de l'Ebenisteria Cal Climent, on s'encarregava d'anar a buscar el setmanal del personal de l'empresa, entre moltes altres coses. També en aquesta etapa, va formar part de l'Orfeó Enric Morera, on encara assisteix quan fan trobades d'antics i antigues cantaires.

Amb 21 anys, la Josefina es va casar amb en Ramon Ballart, fill de la família que regentava l'Esparteria Ballart, situada a la carretera. El marit de la Josefina li va proposar que treballés a l'esparteria i, tot i que la seva àvia li ho va desaconsellar, finalment va acceptar l'oferiment. "La meva àvia tenia una mentalitat molt moderna i em va recomanar que no deixés de treballar, perquè així sempre tindria els meus diners i seria més autònoma", explica. A l'esparteria ningú tenia un sou, i la Josefina recorda que, cada vegada que necessitava diners, els havia de demanar als seus sogres.

L'any 1971, l'esparteria es va traslladar al carrer Bonavista i va passar a ser una cistelleria de la qual es van fer càrrec el Ramon i la Josefina. El model de negoci de moltes botigues estava canviant i el centre del municipi s'havia convertit en la zona comercial per excel·lència. La clientela ja no necessitava tants productes d'espart i la cistelleria va fer un

viratge cap a la venda de ceràmica artesana d'arreu de Catalunya. La Josefina recorda amb nostàlgia els diumenges d'excursions per visitar artesans ceramistes proveïdors, acompanyada del Ramon, els seus fills Brauli i Xavier i la seva filla Berta.

La vida de la Josefina va fer un tomb quan li van diagnosticar un càncer al Ramon amb només 48 anys. Va ser una etapa molt dura, en què el treball de les dependents de la botiga, la Filo, l'Antonia i l'Elisa, i el suport constant del Brauli, el Xavier i la Berta, van ser importantíssims per mantenir en peu la Cistelleria Ballart mentre la Josefina cuidava el seu marit. Tres anys i mig més tard, el Ramon va morir i la Josefina va seguir endavant

SANJUSTENQUES

amb un objectiu molt clar: “la botiga havia de tirar endavant perquè era la il·lusió del Ramon”.

Com a comerciant, la Josefina ha format part de la Unió de Botiguers i Comerciants. El seu marit va ser-ne membre fundador, soci actiu i membre de la junta i ella també hi ha col·laborat com a membre de la junta durant molts anys. Un dels esdeveniments més destacats que recorda és la primera FiraDesvern a la plaça Maragall, que va ser un èxit de participació. L'any 2009, la Josefina va decidir jubilar-se. Tot i que encara tenia corda per estona, un càncer de pit li va fer pensar en plantejar-se la vida d'una altra manera i va anunciar a la seva família que deixava la botiga. Quan ho va comunicar, la seva filla Berta li va dir que volia agafar el seu relleu, una notícia que va sorprendre la Josefina i li va fer molta il·lusió. Ara gaudeix d'un ritme de vida més tranquil i de la companyia del seu net Roger i la seva neta Èlia.

Josefina Carbó i Amigó
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Josefina Modolell i Ribalta

“Quan marxo uns dies fora, ja m’enyoro
de Sant Just i la seva gent”

SANJUSTENQUES

JOSEFINA MODELELL I RIBALTA va néixer al passatge Bellesguard (Sant Just Desvern) l'any 1943, filla de dues famílies molt conegudes al poble. D'una banda la família Modolell, una família terratinent i de les més antigues de Sant Just, i de l'altra, la família Ribalta, coneguda pel doctor Ribalta, avi de la Josefina i metge del poble des de l'any 1917 i fins a la dècada dels 60. La Josefina explica que sempre l'han relacionada més amb el seu avi matern i molta gent la coneix com "la néta del doctor Ribalta". A banda dels seus avantpassats familiars, sempre s'ha considerat una santjustenca de pedra picada. "Quan marxo uns dies fora, ja m'enyoro de Sant Just i la seva gent", admet.

La Josefina va anar a l'Escola Parroquial Núria fins als 12 anys, perquè sempre havia tingut un vincle especial amb la Parròquia, sobretot amb mossèn Antonino Tenas. La Josefina recorda que el Núria era una escola molt avançada perquè, tot i que els llibres de text eren en castellà, els traduïen i feien la classe en català. "Era un col·legi cristià, català i privat, i aquestes tres premisses es van assolir mentre jo vaig ser-hi", explica.

Un cop acabada l'escolarització bàsica, va estudiar Secretariat i Comerç a una acadèmia del carrer Pelai de Barcelona. En aquella època, moltes noies de Sant Just anaven a estudiar a Barcelona i sovint tornaven en cotxe amb el pare de la Josefina, que les anava a recollir. Malgrat haver completat els estudis, la Josefina no ha treballat mai i ha dedicat la seva vida al voluntariat. "En aquella època, la majoria de noies que no tenien pensat accedir al món laboral no estudiàvem una carrera, però sí que ens educaven i formaven en les feines domèstiques de cara a poder formar a una família», explica la Josefina. En el seu cas, es va sentir molt realitzada com a dona per fer aquestes tasques.

La Josefina es va casar amb 23 anys amb en Josep, amb qui va tenir un fill i una filla, el Josep i la Lourdes. Precisament quan el seu fill Josep va fer la primera Comunió, fa 45 anys, la Josefina va decidir fer-se catequista. "Si volia ser jo qui donés el primer biberó al meu fill o qui l'ajudés a fer

els primers passos, també volia transmetre-li la fe cristiana”, argumenta. Des d’aleshores és catequista i ja no ho ha deixat. De totes maneres, considera que la catequesi ha anat evolucionant: “la catequesi ja no es tracta de memoritzar, sinó que ara intentem transmetre un missatge de manera que els infants ho visquin d’una manera més autèntica”.

La fe ha jugat un paper cabdal en la vida de la Josefina, i la Parròquia ha estat la seva segona llar. Actualment forma part del Consell Pastoral, representant la Pastoral de la Salut, que visita persones malaltes o persones grans que no poden sortir de casa. En algunes ocasions hi va per ajudar en el seu dia a dia, però en d’altres, a més a més, els porta l’Eucaristia. També forma part del grup d’acolliment a les famílies que demanen el baptisme per als seus fills i filles.

La Josefina intenta viure la fe d’una manera molt viva i compromesa, i considera que “la fe no t’allibera dels problemes, però t’ajuda a portar-los d’una altra manera”.

A més a més, també col·labora amb el Centre d’Estudis Santjustencs, entitat de la qual és vocal. “Ens trobem cada primer dimarts de mes

i enguany hem editat el llibre de la Palmira Badell i la Xita Camps El Just i la Colla", explica. La Josefina també ha format part del Consell Assessor del "l'Abans", un llibre que recull imatges de Sant Just Desvern des de 1870 fins a 1975 i ha col·laborat en l'elaboració de la Miscel·lània XX, "El cost humà de la Guerra Civil a Sant Just Desvern", aportant informació sobre les víctimes i les persones desaparegudes. D'altra banda, també ha estat presi-

denta de la Postulació de la lluita contra el càncer de Sant Just, on segueix col·laborant, i de la col·lecta contra la malaltia d'Alzheimer, una afecció que considera terrible perquè anul·la la persona.

Ara la Josefina gaudeix dels seus nets i la seva neta, que considera metafòricament "les postres de la vida". Tot i això, continua oberta a qualsevol col·laboració, perquè pensa que donar sempre és millor que rebre.

Josefina Modolell i Ribalta
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Júlia Duran i Arroyo

*“Constància, treball i entusiasme
han estat els motors de la meva trajectòria
a Sant Just”*

SANJUSTENQUES

JÚLIA DURAN I ARROYO va néixer al carrer Miquel Reverter (Sant Just Desvern) l'any 1953. De petita anava a l'Escola Parroquial Núria, una etapa que la va marcar positivament, tot i que a vegades “hi havia baralles entre alumnes de l'Escola Núria i alumnes de les Escoles Nacionals”, perquè els infants de Sant Just eren “molt guerrers”.

Va estudiar Comerç i Secretariat a Barcelona, mentre compaginava els estudis amb la seva primera feina a les oficines de la benzinera Bright, on s'encarregava d'introduir les dades del que s'havia venut. Després, va entrar a treballar a Filatures Colorfil i a Banca Carrera, una corresponsalia bancària en què va fer tasques de secretària.

Amb experiència acumulada, la Júlia va decidir fer el salt a l'emprenedoria en el sector immobiliari. El primer habitatge que va vendre fou el del senyor Costa, que de seguida li va veure fusta per a aquest ofici i li va donar quatre consells bàsics que encara segueix avui en dia. La Júlia va treballar i aprendre al costat del senyor Costa i del senyor Malaret, amb qui va vendre un dels seus primers edificis, els coneguts com a “pisos del

Migueli", al carrer Bonavista. "Aquests van ser els primers, però després n'han vingut molts més", explica.

La Júlia va fundar ISJ Finques als anys 80 amb la col·laboració del Pedro Galán i Fernández, la seva parella aleshores i especialista del sector de les agències de viatges. Durant set anys, van compaginar la venda d'immobles i la de viatges, però era difícil mantenir les dues activitats a la vegada i la Júlia va optar per quedar-se la immobiliària i prescindir de l'agència.

A principis dels anys 80, es va crear la Unió de Botiguers i Comerciants (UBIC) i la Júlia de seguida s'hi va involucrar. "Al principi ens ho passàvem molt bé, perquè volíem fer moltes coses", explica. La UBIC va liderar

el muntatge de les primeres garlandes de Nadal, amb la col·laboració de l'Ajuntament i les botigues del poble, que van fer aportacions econòmiques.

La Júlia ha estat presidenta de la UBIC durant 30 anys, en què els comerços del municipi s'han involucrat en diversos projectes com ara FiraDesvern, una mostra comercial i industrial organitzada per l'Ajuntament. "Vam lluitar molt per aquesta fira i tota l'associació va col·laborar-hi", afir-

SANJUSTENQUES

ma. La UBIC també va treballar en la organització de la Festa del Comerç i la Fira de Nadal i va organitzar desfilades de moda, el sorteig d'un milió de pessetes i rifes de viatges, creuers i televisors.

Més endavant, la Júlia va entrar en política municipal ocupant el càrrec de regidora d'Interior de l'Ajuntament de Sant Just durant tres anys, convertint-se en la primera dona que es feia càrrec de la Policia Local. Una de les seves fites més destacades com a regidora fou la creació d'unes noves dependències de la Policia Local a Can Ginestar. Tot i que va ser una etapa curta, la Júlia fa un bon balanç d'aquests tres anys al consistori: "Estic molt contenta de la meva feina com a regidora".

Actualment, continua al peu del canó a ISJ Finques, però comença a pensar en un relleu al capdavant de la immobiliària. "De moment encara no ho vull deixar, però a la llarga no m'agradaria que el que vaig començar es perdés i per això m'he preocupat de buscar algú que continuï el negoci seguint la meva línia", conclou la Júlia.

Júlia Duran i Arroyo
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Lola Castañ i Menen

“Sempre he estat una persona participativa
i que ha format part de la vida del poble”

SANJUSTENQUES

LOLA CASTAÑ I MENEN va néixer l'any 1951 a Fraga, a la Franja de Ponent. Filla d'una família pagesa, continua sentint-se fragatina i molt arrelada a la seva terra natal, on sovint torna per reunir-se amb la família i experimentar sensacions que la transporten a la infantesa: l'olor de la terra i la calor pròpia de la Franja.

Els orígens rurals de la Lola contrasten amb la seva ànima urbanita, que la va portar a traslladar-se a Barcelona, una ciutat de la qual ja coneixia molts barris, carrers i racons gràcies a la lectura de novel·listes barcelonins com ara Juan Marsé. A Barcelona va iniciar la seva trajectòria professional en una immobiliària, i posteriorment va estudiar Història Contemporània a la UB. Aquesta fou l'avantsala de la professió que l'ha ocupada la major part de la vida: l'Administració pública.

Durant la seva etapa a la ciutat comtal, la Lola va conèixer el Miquel, que aviat es convertiria en el seu marit i amb qui tindria un fill i una filla. El canvi de cicle vital i la influència del seu amic Rafael Sender va portar la Lola i el Miquel a conèixer el Walden-7 i el seu projecte, que de seguida els va entusiasmar. Malgrat els recels que despertava el Walden entre el veïnat del barri Centre, la Lola de seguida va veure que el nou edifici dissenyat per Ricardo Bofill li ofería un ambient idoni tant per a la seva família com per a ella, que podria tenir una relació propera amb el veïnat.

La Lola sempre ha volgut implicar-se en el poble i ho ha fet des de diverses vessants. La primera, sens dubte, el Walden, on va formar part del renaixement de la Comissió de Cultura a la primera dècada dels 2000. La comissió, formada per mitja dotzena de persones, va impulsar quatre activitats: l'arribada dels Reis Mags al Walden; la Festa de les Lletres, que se celebrava cada any per Sant Jordi; una xocolatada anual amb activitats per a infants; i els concerts a la Sala de Cultura, que va comptar amb la presència de músics de renom, com ara els germans Puertas o Big Mama.

El Món Il·lustrat és l'altre gran projecte santjustenc en el qual ha participat. De fet, ella i la Teresa Farró i León van tenir la idea d'organitzar aquestes xerrades per donar a conèixer persones santjustenques reconegudes internacionalment per la seva tasca professional. Amb la col·laboració d'un grup d'amigues i el suport de l'Arxiu Municipal, es van organitzar cinc xerrades anuals durant tres anys, que van comptar amb la presència de personatges tan importants com l'escultora Susana Solano, el poeta Joan Mar-

garit, la compositora Anna Bofill o l'escultor Jaume Plensa. La Lola recorda amb satisfacció la bona acollida que va tenir el projecte, tant per part de la població de Sant Just Desvern com per part de les persones conferenciants, que van poder-se expressar davant dels seus veïns i veïnes i explicar què feien en la seva vessant professional.

La Lola també ha dedicat bona part de la seva vida al voluntariat en l'àmbit de la salut mental. Forma part de l'Associació Salut Mental Baix Llobregat, una entitat que es va fundar a Sant Just l'any 1995 i que actualment té la seva seu a Cornellà de Llobregat. Aquesta associació treballa per promoure la cobertura de les necessitats socials de les persones amb aquest

SANJUSTENQUES

tipus de problemes: el treball, l'habitatge i la vida social. Des del 2000, l'entitat ha organitzat diverses conferències amb l'objectiu de sensibilitzar la població. La Lola també forma part del Grup Impulsor de Salut Mental Comunitària del Baix Llobregat, un grup de treball que es reuneix periòdicament al Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat amb l'objectiu d'introduir a la comarca un model de salut mental de base comunitària.

Lola Castañ i Menen
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Luz Divina Farias i Farias

“Les dones equatorianes van aconseguir el
dret a vot molt abans que les espanyoles”

SANJUSTENQUES

LUZ DIVINA FARIAS I FARIAS va néixer l'any 1944 a Bahía de Caráquez (l'Equador), una ciutat portuària banyada per les aigües de l'Oceà Pacífic. La Luz va anar a dues escoles: va cursar primària al Colegio José Pío Montúfar i més endavant va estudiar a l'Escola Nacional Eloy Alfaro Delgado. Va completar la seva educació als Estats Units, on es va traslladar amb 20 anys per aprendre anglès, un idioma que aleshores ja era molt important a l'Equador.

La Luz és infermera especialitzada en Gerontologia i Geriatria. Als Estats Units va tenir l'oportunitat d'exercir com a gerontòloga al New York Hospital i al Saint Barnabas Medical Center, i de fer voluntariat amb l'American Red Cross a la Cinquena Avinguda de Nova York. La Luz assegura que el voluntariat sempre ha estat una part molt important de la seva vida i espera seguir col·laborant sempre. Tot i que després d'aquesta etapa als Estats Units no ha tornat a exercir com a gerontòloga, la Luz sí que ha fet divulgació i ha participat en xerrades i congressos.

També als Estats Units, va començar a involucrar-se políticament amb el partit que governava en aquell moment a l'Equador. El cònsol a Nova York era Patricio Tamariz, veí de Bahía de Caráquez, que va rebre la Luz perquè fes voluntariat per al consolat. Més endavant, va començar a treballar per al consolat equatorià a Nova York, tot i que sovint es desplaçava a Miami i a Boston per dur a terme tasques consulars. La implicació política de la Luz no s'ha limitat només a l'Equador, i és que també és afiliada a l'UGT i al PSC. A més a més, l'any 2007, va ser candidata a la Asamblea Constituyente por Europa amb la Lista 11, que es presentava sota el lema "Somos la quinta región de la patria".

L'any 1995, la Luz va venir a Barcelona per primera vegada amb motiu d'un congrés de gerontologia i, ja des del primer moment, es va enamorar de la ciutat. Es va quedar a treballar a Barcelona i un 8 de març, a la línia 5 del metro, va conèixer el José, que més endavant es convertiria en

el seu marit. “El meu cap sempre em preguntava si tenia parella i jo li deia que no, però que tenia el telèfon d’un senyor que havia conegut al metro; al final va ser el meu cap qui el va trucar”, recorda la Luz, que es va casar amb el José en segones núpcies als 54 anys.

Des que està instal·lada a Sant Just Desvern, ha treballat per al col·lectiu equatorià a Barcelona i arreu de l’Estat. L’any 1999 va fundar l’Associació Sociocultural Eloy Alfaro, una entitat que actualment presideix i que té l’objectiu de promoure la cultura equatoriana i assessorar les per-

sones que acaben d'arribar a Catalunya. "És important que els ciutadans i ciutadanes que arriben sàpiguen quins són els seus drets i els seus deures per poder-se integrar", explica la Luz.

La figura de l'expresident de la República d'Equador, Eloy Alfaro, sempre ha estat una referència per a la Luz, sobretot pels drets que van aconseguir les dones sota la seva presidència. Durant la primera dècada del

segle XX, les dones equatorianes van aconseguir accés als estudis i a l'administració, uns drets que fins aleshores se'ls havien negat. D'altra banda, la Luz assegura que "les dones equatorianes van aconseguir el dret a vot molt abans que les espanyoles".

Luz Divina Farias i Farias
Entrevista completa a Ràdio Desvern

M. Claustre Cardona i Pera

*“Sempre m’ho he passat bé ensenyant,
però l’educació especial m’agrada molt”*

SANJUSTENQUES

M. CLAUSTRE CARDONA I PERA va néixer a Can Cardona (Sant Just Desvern) quan sonaven les campanades de les 8 del vespre del 10 de novembre de 1950. De petita va anar a l'Escola Parroquial Núria però, amb 12 anys, la situació econòmica familiar va fer que la Claustre anés a viure a Solsona a casa dels avis. Allà va anar a l'escola de monges, on la seva mare també havia estudiat, una experiència que per a ella va ser un xoc per l'aspecte religiós i per l'aspecte lingüístic (a l'Escola Núria sempre s'havia pogut expressar en català i ara ho havia de fer en castellà). L'adaptació de la Claustre al nou entorn va ser tan dolenta que, quan la seva mare la va anar a recollir per Nadal, les monges li van aconsellar que no hi tornés. L'experiència a la nova escola de monges d'Esplugues va suposar un canvi radical en el rendiment de la Claustre, que va acabar en el quadre d'honor de l'escola i aquell juny va passar l'examen d'ingrés al Batxillerat. Així va poder perseguir el seu somni de dedicar-se a la docència: "Des de molt petita ja tenia clar que volia ser mestra", recorda.

L'any 1967, quan encara estudiava Magisteri, els socis i sòcies de l'Ateneu varen plantejar la reobertura de l'escola. La Claustre era sòcia activa de la SEAS i el senyor Fulgenci Baños, president de la secció i coneixedor del seus estudis de Magisteri, va proposar-la com a ajudant. El lloc de treball no contemplava una remuneració, cosa que va crear una certa tensió que finalment va solucionar Antoni Malaret pagant ell mateix el seu sou. D'aquest fet, la Claustre va ser-ne coneixedora un temps després.

El 1968, va descobrir l'Escola d'Estiu per a mestres, on es va despertar la seva passió per explicar contes de la mà de la santjustenca Rosa Maria Pujadó. Uns anys més tard va formar part de l'equip de la Rosa Maria a l'Escola Mireia d'Esplugues, on va aprendre a treballar seguint el mètode Montessori. L'escola fou creada per l'Ajuntament d'Esplugues, però només va tenir tres anys de vida. L'equip va continuar a Cornellà però

la Claustre, que volia estudiar Pedagogia Terapèutica, va anar a treballar a una escola de les Corts. La situació de l'escola li permetia combinar feina i estudis i, tot i que s'havia casat, va posar la condició que no seria mare fins que no acabés la carrera.

Ja amb tres criatures, va acceptar un contracte temporal a l'Escola Thau, on hi va treballar tres anys a Educació Infantil i ensenyant anglès a Primària. Quan s'acabà el contracte temporal i calia fer-li un contracte

definitiu, la direcció va decidir prescindir d'ella i incorporar un home, per compensar un equip docent d'Educació Infantil format totalment per dones. "En aquest cas es van passar de moderns", reflexiona la Claustre.

Aquell mateix mes de juny que es quedà sense feina, va presentar-se a les oposicions de Mestra en l'especialitat d'anglès i va guanyar-les. Pocs dies després, mentre era a la Delegació d'Ensenyament, se li apropà un senyor que tenia vist per Sant Just: en Manel Filella. En Manel, director de l'Escola Montseny, li va preguntar si s'havia presentat a oposicions i si les havia guanyat i, davant la resposta afirmativa, li va oferir feina a l'Escola Montseny, una de les primeres escoles del CEPEPC que va passar a pública.

SANJUSTENQUES

Però aquella situació era provisional i calia continuar el camí funcional. Així, la Claustre va haver de demanar plaça en alguna de les escoles on calia un especialista d'educació especial. Va acabar obtenint la plaça a l'escola Pau Casals de Sant Joan Despí i va continuar estudiant a l'Hospital de Sant Pau per especialitzar-se en logopèdia. "Sempre m'ho he passat bé ensenyant, però l'educació especial m'agrada molt", afirma la Claustre.

Quan el Departament d'Ensenyament va crear el Centre de Recursos Educatius per a Deficients Auditius (CREDA), va accedir a un lloc de treball com a logopeda itinerant. L'any 1991, li van encarregar l'organització del CREDA del Baix Llobregat, del qual va ser-ne directora fins que es va jubilar l'any 2011. Segons la Claustre, el tractament de les deficiències auditives ha canviat molt des de principis dels 90 fins ara: "Els diagnòstics en infants es feien molt tard. Actualment la implantació del screening universal ha permès millorar la detecció i tractament de les pèrdues auditives". Per altra banda, els implants coclears han estat un altre dels grans avenços, liderats per l'Hospital de Sant Joan de Déu.

Ara, tot i que està jubilada, la Claustre segueix activa com a vocal a Catalunya de l'Associació Espanyola de Logopèdia, Foniatria i Audiologia (AELFA), una associació científica que treballa amb l'objectiu de formar logopedes perquè estiguin al dia de les novetats científiques i tecnològiques del sector.

M. Claustre Cardona i Pera
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Margarita Matutano i Milà

“Per portar un negoci, t’ha d’agradar
el tracte amb el públic”

MARGARITA MATUTANO I MILÀ va néixer a Sants (Barcelona) l'any 1942. El seu pare, l'Arturo, era venedor ambulant de colònia pel Baix Llobregat i, des d'abans de la Guerra Civil, ja havia vingut sovint a Sant Just Desvern a fer negoci. La venda ambulant era una tasca dura i, quan el pare de la Margarita va ser gran, la seva dona, la Pepita, va pensar que seria bona idea trobar un establiment per muntar una petita botiga i no haver d'anar amb els cistells amunt i avall.

Fou aleshores quan van venir a Sant Just i van instal·lar-se a una bòbila al barri Nord, quan encara no hi havia els pisos. Dos anys més tard, la família va traslladar-se a un habitatge amb una petita botiga a l'entrada, on venien colònies i productes de merceria. A la dècada dels 50 es van construir els pisos del barri Nord i la població de Sant Just es va duplicar. "Era un barri amb molta vida, perquè va venir molta gent jove", diu la Margarita, que recorda que obrien cada dia de la setmana, inclosos els diumenges al matí. El creixement del barri va donar un impuls a la botiga, que mica en mica va anar guanyant espai a base de tirar a terra les parets interiors.

La Margarita va anar a les Escoles Nacionals, on va entrar amb 10 anys, i va seguir estudiant a l'Acadèmia del senyor Bas. Recorda que un dels esdeveniments més esperats de l'any era la Festa Major, sobretot pel Ball del Vermut de l'Ateneu, l'excusa perfecte perquè tothom estrenés nou vestit. El cinema era l'altre gran entreteniment quotidià, primer a l'Ateneu, els dijous a la tarda i els caps de setmana, i posteriorment al cinema Texas.

L'any 1961, la Margarita es va casar amb en Sebastià i, a finals dels anys 60, van quedar-se la merceria seguint la tradició familiar. La relació amb la clientela era molt pròxima i no era estrany fiar el cobrament dels articles o oferir pagaments a terminis. La Margarita recorda amb claredat com es venien els productes en aquella època: "la gent portava els seus pots i compraven quantitats concretes de colònia i de brillantina, segons

els diners de què disposessin". També era habitual que les noies que treballaven a la fàbrica de Cal Guarro estalviessin tot el seu sou per fer l'aixovar i comprar la matèria primera a la merceria.

Amb el pas dels anys, la botiga ha anat creixent en espai i en el seu catàleg de productes. Tot i que mantenen la merceria, "perquè a Sant

SANJUSTENQUES

Just només n'hi ha dues", ara se centren en la venda de roba. La Margarita assegura que el seu objectiu sempre ha estat cobrir les necessitats de tota la seva clientela: "s'ha de tenir roba de tots els estils i per a tothom: per a gent gran, per a jovent, per a dona i per a home". La proximitat ha estat una de les claus de l'èxit de la botiga, tal i com admet la Margarita, que assegura que "per portar un negoci, t'ha d'agradar el tracte amb el públic".

L'any 2008, la Margarita es va jubilar i va deixar pas a la seva filla Marta. "M'agrada molt que la meva filla s'hagi quedat la botiga, perquè puc veure que el negoci familiar segueix i donar un cop de mà sempre que faci falta". Des que es va jubilar pot gaudir més de les seves netes i dedicar temps a aficions que durant molts anys havia deixat de banda, com ara fer cursos, practicar ioga o viatjar.

Margarita Matutano i Milà
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Maria Assumpció Petit i Matas

“Si tornés a néixer, voldria ser ballarina”

MARIA ASSUMPCIÓ PETIT I MATAS va néixer l'any 1943 al carrer Villarroel de Barcelona. El seu pare era de Sant Just Desvern i les primeres visites de l'Assumpció al poble van ser com a estiuejant, per gaudir de la Festa Major, els balls i el teatre de l'Ateneu.

El gust pel ball li va arribar ja de ben petita, concretament amb 7 anys. "No m'agradava estudiar i sempre em movia i saltava, fins que un dia, a la perruqueria, un senyor em va veure ballar i em va aconsellar que anés a una acadèmia", explica. La seva mare la va apuntar a l'acadèmia d'amagat del seu pare, que no ho va saber fins un any més tard. «Quan se'n va assabentar, em va dir: "vols ser ballarina, doncs ballaràs"», recorda l'Assumpció, que es va prendre aquest manament al peu de la lletra.

L'Assumpció va rebre classes a la mateixa acadèmia fins als 18 anys, quan va entrar al cos de ball del Liceu gràcies al mestre Magrinyà. Va debutar amb "La traviata", la mateixa obra amb la qual tres anys més tard s'estrenaria com a solista. Actuar al Liceu era una fita de màxims i tot un privilegi per a una ballarina, però dedicar-s'hi era dur i no donava per viure. "El papà i la mamà m'havien d'ajudar, perquè si no, res de res", recorda l'Assumpció, que s'havia de pagar les classes de ball, els tutús i unes sabatilles que costaven 500 pessetes i només duraven dues funcions. Però aquest no era l'únic preu que calia pagar, i és que la jornada d'una ballarina començava a les 9 del matí i podia allargar-se fins passades les 2 de la matinada, amb només una petita pausa per dinar. Tampoc tenia temps per discoteques, platges ni nois, tot i que de pretendents no li faltaven: "a la cantonada del Liceu sempre ens esperaven el Dúo Dinámico, els Mustang o els Sírex, però nosaltres no estàvem per aquestes coses". De fet, l'exigència de la dansa va fer que la Maria Assumpció no contragués matrimoni fins als 41 anys, quan es va casar amb l'Alfredo.

Al llarg de la seva carrera al Liceu, que durà set anys (des de 1962 fins 1969), va actuar al costat d'artistes de la talla de Montserrat Ca-

SANJUSTENQUES

ballé, Josep Carreras, Luciano Pavarotti o Plácido Domingo. També va coincidir amb Margot Fonteyn i Rudolf Nuréiev, mestres del ballet de qui va tenir l'honor de rebre classes. Tot i arribar a compartir escenari amb noms tant coneguts, la Maria Assumpció admet que mai va aconseguir superar els nervis a l'inici de les funcions: “en el moment de sortir al Liceu, quan pujava el teló i veia els llums a les llotges, tenia pànic escènic”.

Quan es va retirar del Liceu, va tornar cap a Sant Just Desvern amb un company ballarí i junts van muntar la “Academia de Ballet Maria Asunción Petit y Fernando Lizundia” al carrer Bonavista. L'acadèmia es va fundar l'any 69 i el primer festival va ser una gran gala de ballet que fins i tot va sortir als diaris. La Maria Assumpció va ser pionera en muntar una escola de ball a Sant Just, tot i que després s'hi van afegir d'altres com la Marta Roig i Felip, que es va especialitzar en jazz i ball contemporani. La Marta no era competència directa, malgrat alguna anècdota divertida que l'Assumpció recorda amb un somriure: «una dia estàvem a la plaça parlant totes dues i una senyora va passar i va exclamar: “però si es parlen!”. És clar que ens parlàvem, perquè no hi havia rivalitat».

Durant els 24 anys que va portar l'acadèmia, sempre es va mantenir l'afició per la dansa i el nivell d'alumnes, majoritàriament noies. “Només van passar per l'escola quatre nois, un dels quals es va dedicar a la dansa”,

SANJUSTENQUES

comenta la Maria Assumpció, que sempre ha negat que els nois tinguin un camí més fàcil per arribar lluny. Quan va complir 50 anys, va decidir que ja en tenia prou i va plegar, després de 43 anys de dedicació ininterrompuda i el desgast físic que això comporta. Fins i tot durant les aturades estivals, havia fet *tournées* per Espanya amb el ballet de l'Antonio Gades.

La dansa ha estat la gran passió de l'Assumpció, que assegura que “si tornés a néixer, voldria ser ballarina”. Però també ha tingut altres inquietuds com el cinema, un art que li va permetre aparèixer a *Doctor Coppelius* i a dues pel·lícules de Sara Montiel. Ara li agrada anar a veure ballets i sent nostàlgia pels anys que va passar al Liceu, tot i que admet que és una etapa passada. També recorda l'acadèmia cada vegada que hi passa per davant, i és que encara s'hi pot llegir el seu nom mig esborrat pel pas del temps.

Maria Assumpció Petit i Matas
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Maria Cinta Montagut i Sancho

*“Si agafes un llibre de text, veuràs que
gairebé mai es citen dones escriptores”*

SANJUSTENQUES

MARIA CINTA MONTAGUT I SANCHE va néixer l'any 1946 a Madrid filla d'una família tortosina que es va instal·lar a la capital després de la Guerra Civil i d'un etapa d'exili a França. La Maria Cinta va dur a terme l'escolarització bàsica en una escola pública madrilenya i va estudiar Filosofia i Lletres a la Universitat Complutense. Recorda l'etapa universitària com uns anys d'amistat i coneixement, malgrat el control franquista que encara es respirava als centres educatius. "Sempre hi havia dos policies a la porta de la facultat i, a vegades, fins i tot hi havies policies de paísà dins de les aules", recorda.

L'any 1975, amb la carrera acabada i amb oposicions aprovades, la Maria Cinta va decidir venir a Catalunya per exercir com a professora. Li va tocar anar a Montcada i Reixac, a Ripoll i a Ciutat Badia, fins que finalment va arribar a Sant Just Desvern. "Vaig venir a Sant Just perquè ningú sabia on estava", destaca la Maria Cinta, que va aconseguir una plaça millor que la d'altres persones que tenien més nota. Després de viure al carrer Enric Granados de Barcelona durant una temporada, va instal·lar-se a Sant Just, concretament a l'edifici Walden-7.

La Maria Cinta ha viscut al Walden des que va arribar a Sant Just: "m'atreia el Walden perquè era un projecte diferent, un lloc molt avantguardista i una altra manera de viure". A principis de la dècada dels 2000, va ser presidenta de la Comunitat de Propietaris del Walden, una etapa que recorda amb molta feina.

Si per alguna cosa és coneguda la Maria Cinta entre moltes generacions de santjustenques i santjustencs és sens dubte per haver estat professora de llengua i literatura castelleses a l'Institut de Sant Just des de gairebé els inicis del centre. Quan va arribar la Maria Cinta, l'Institut era molt diferent a l'actual, més petit i familiar. L'alumnat podia sortir al carrer a l'hora del pati i no hi havia tanta preocupació per la seguretat. "Quan

l'Institut va créixer, va augmentar el control perquè l'alumnat va canviar i també ho va fer la relació entre famílies i professorat", explica.

La Maria Cinta també destaca per la seva faceta d'escriptora. Des de ben petita, sempre ha estat una apassionada de la literatura i l'escriptura i es passava moltes hores llegint. Ha escrit dotze llibres de poesia i actualment té un blog, una plataforma que li permet tenir contacte directe amb els lectors i les lectores i saber què opinen. A més a més, també ha fet traduccions del francès i l'italià a l'espanyol, un àmbit que li agrada perquè

li permet introduir-se en la manera de pensar d'una altra persona que ha escrit en un altre idioma. La Maria Cinta tradueix poesia i admet que "és una tasca molt difícil", però li agrada el repte d'enfrontar-se a la seva pròpia llengua i buscar els seus límits.

El paper de la Maria Cinta en la defensa de les dones en el món de les lletres ha estat sempre molt rellevant. Una de les iniciatives en què

SANJUSTENQUES

ha participat és el Comité de Encuentros de Mujeres Poetas, un grup d'escriptors que en la dècada dels 90 es trobaven sovint per parlar de les seves obres i promocionar-les. Les trobades tenien forma de congrés i contenien lectures, ponències i taules rodones, que van arribar a acollir poetes estrangeres com la quebequesa Nicole Brossard i la danesa Inger Christensen. També ha estat fundadora de l'Associació Mujeres y Letras, amb l'objectiu de donar a conèixer l'obra poètica de les dones.

La seva experiència com a professora i escriptora li ha ensenyat que la literatura és un món d'homes en què les dones sempre han estat obviades. "Si agafes un llibre de text, veuràs que gairebé mai es citen dones escriptors", explica la Maria Cinta, que considera que el jovent no té referents femenins clars en el món de la literatura. L'any 2014, va publicar "Tomar la palabra: Aproximación a la poesía escrita por mujeres", un llibre d'història de la poesia escrita per dones on apareixen exemples de totes les èpoques. Segons la Maria Cinta, una de les poetesses catalanes més destacades del segle XX és Rosa Leveroni i Valls. L'any 2000, amb motiu de la trobada del Comité de Encuentros de Mujeres Poetas a Barcelona, va organitzar una exposició sobre Rosa Leveroni després de passar-se mesos a la Biblioteca de Catalunya investigant sobre la seva figura.

Maria Cinta Montagut i Sancho
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Maria Elena Buisán i Serradell

“La meva vida ha estat senzilla, però estic
molt contenta perquè he pogut fer
el que m’ha agradat”

SANJUSTENQUES

MARIA ELENA BUISÁN I SERRADELL va néixer a Barcelona l'any 1946. Des de ben petita, la Maria Elena gaudia de l'escola i tenia el desig de ser mestra. Quan va complir 14 anys, i després de d'haver superat el Batxillerat, va decidir estudiar Magisteri, una carrera que aleshores durava tres anys.

Així doncs, amb 17 anys, l'Elena ja era professora titulada i va començar a treballar com a mestra de parvulari als Escolapis. Era tan jove, que el seu pare va anar a preguntar-li al director de l'escola si la seva filla ho feia bé. Tot i que ja treballava i cobrava un sou de 3.600 pessetes al mes, tenia clar que volia seguir formant-se i va estudiar francès i català, un idioma del qual tenia uns coneixements limitats per no haver-lo estudiat mai a l'escola.

Amb 19 anys, l'Elena es va preparar per fer oposicions i les va superar, un pas indispensable si volia dedicar-se a la docència amb la seguretat de tenir sempre un lloc de treball. Les oposicions, però, representaven unes obligacions que calia complir i el professorat que les superava havia d'anar a l'escola que se'ls assignés. A la Maria Elena li va tocar estrenar escoles situades en barris de nova construcció, passant per la Creu de Barberà (Sabadell), Rubí i Sant Cosme (el Prat de Llobregat). Precisament a Sant Cosme, la van nomenar directora i va aprendre a fer de secretària, en una escola que es caracteritzava per estar a tocar de l'aeroport: "quan s'acostava un avió per aterrar, havíem de fer silenci i esperar que passés per seguir fent classe".

Després d'uns quants anys de provisionalitat, a finals de la dècada dels 60, va rebre el seu nomenament definitiu. Va anar a Graugés, un racó de pagès molt petit del municipi d'Avià (el Berguedà) on li va tocar treballar sola, en una escola rural i amb alumnes d'entre 4 i 12 anys. "L'escola estava en un encreuament de camins i era una edificació molt senzilla amb una estufa de llenya i una xemeneia que havia de desembossar cada dos per tres", recorda la Maria Elena. Malgrat les inclemències que va suposar

treballar durant dos anys a Graugés, va tenir la sort de conèixer el seu futur marit, l'Emilio, un mestre conquès que havia anat a parar a Berga gairebé per casualitat.

Una altra casualitat va fer que la jove parella, gràcies a la seva amiga Asunción, sabés que a Sant Just Desvern hi havia una escola que necessitava mestres i ofería habitatges per al professorat. Aquella escola es deia Canigó. L'any 1971 tots dos es van presentar al concurs de trasllat, van casar-se a l'agost i al setembre ja vivien i treballaven a Sant Just com a matrimoni. La Maria Elena explica que l'escola s'estava creant i "no hi havia pràcticament res, més enllà de taules, cadires i una pis-sarra". Les famílies van col·laborar amb l'escola, donant catifes, con-tes i joguines perquè l'alumnat de parvulari pogués jugar i aprendre. "L'escola anava creixent cada any i havíem arribat a fer classe al menjador", recorda la Maria Elena.

Un altre canvi important va ser l'arribada de l'escola catalana. Calia adaptar el material al català i que els professors i professores que no en parlaven n'apreguessin a marxes forçades si volien seguir exercint com a mestres. L'Elena afirma orgullosa que se'n van sortir, i la prova és que "l'Escola Canigó, malgrat estar a dalt de tot del poble, no ha parat de créixer en nombre d'alumnes". La filla i els dos fills de l'Emilio i l'Elena també van anar al Canigó i van tenir els seus pares com a mestres, una experiència que va funcionar molt bé.

SANJUSTENQUES

L'any 2006, l'Elena va decidir posar fi a la seva carrera professional després de més de 40 anys a les aules. "Trobo a faltar una mica l'escola", admet, "però com que visc a la vora del Canigó, encara sento els infants quan surten al pati". De totes maneres, la seva vinculació amb el centre segueix viva, i és que la canalla de P3 visita el cirerer de casa seva cada estació de l'any. "Em fa molta gràcia veure els infants, que quan em troben pel carrer, em pregunten com està el cirerer", explica amb un somriure.

Fent balanç, l'Elena assegura que la seva família s'ha trobat molt a gust a Sant Just des que van arribar. "La meva vida ha estat senzilla, però no m'ha faltat mai res i estic molt contenta perquè he pogut fer el que m'ha agradat", conclou.

Maria Elena Buisán i Serradell
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Maria José de Molina i Gorina

“Si alguna cosa ha aportat a la societat
la meva generació de dones és que
el treball apodera”

MARIA JOSÉ DE MOLINA I GORINA va néixer a Valls (Alt Camp) l'any 1953, vuitena germana d'una família amb nou fills i filles. Els seus records d'infància són de llibertat, de jugar al jardí de casa i de gaudir de l'escola i del poble. Tot i que molts dels seus germans i germanes grans van anar a internats, amb 13 anys la Maria José va traslladar-se amb el seu pare i la seva mare a Barcelona, on va seguir formant-se.

No es considera una bona estudiant, però sí complidora i, tot i que d'entrada no va acabar el Batxillerat, aviat es va adonar que volia dedicar-se al món de l'ensenyament. Va estudiar Educació Infantil al CIC i va començar a treballar en menjadors escolars. Més endavant, també va cursar Psicologia Aplicada i Magisteri amb Pedagogia Terapèutica. La Maria José ha estat una estudiant tardana, fins i tot un cop casada i amb dues filles, i considera que això l'ha ajudat a adonar-se que sempre hi ha camins per seguir aprenent. "He tingut clar que el treball em portava la independència i la llibertat. Si alguna cosa ha aportat a la societat la meva generació de dones és que el treball empodera", afirma.

Després d'una aventura emprenedora, en què la Maria José va obrir un centre privat de reeducació d'alumnes amb necessitats educatives especials i acompanyament a les famílies, va decidir fer oposicions per a secundària i va treballar en equips sectorials d'assessorament a mestres, equips directius i famílies sobre infants amb necessitats educatives especials. Més endavant, va acceptar una feina en un centre de secundària d'Igualada i, actualment, encara la recta final de la seva carrera a l'Institut El Palau de Sant Andreu de la Barca. El darrer any abans de la jubilació ha estat marcat per la investigació judicial de més de nou docents d'El Palau que han patit l'acusació de delictes d'odi per suposadament haver humiliat filles i fills de guàrdies civils després de l'1-O. La Maria José diu que la intenció del personal docent del centre és inequívoca: «No volem defallir,

SANJUSTENQUES

per l'escola catalana que volem, amb llibertat d'expressió i respecte a la professió docent. "Tots som Palau"».

El vincle de la Maria José amb Sant Just Desvern va començar l'any 1986, quan s'hi va traslladar amb el seu marit i les seves filles, la Mar i la Gina. Des de 1989 forma part de l'ONG Sant Just Solidari, que li va refermar l'interès per la cooperació. Concretament va ser una conferència sobre dones en el marc de les Festes de Tardor el que va donar-li a conèixer el món de la cooperació de més a prop i, concretament, Camoapa i

Sant Just Solidari. L'acord d'agermanament entre Sant Just i aquesta localitat nicaragüenca es va signar l'any 1991 i, des d'aleshores, la Maria José ha treballat a la junta directiva de l'entitat i ha viatjat en diverses ocasions a Camoapa per conèixer la contrapart. "L'agermanament és una construcció de relacions en el dia a dia i implica no defallir en un procés llarg i alhora encoratjador", assegura.

A banda dels projectes de l'ONG a Nicaragua, també ha col·laborat en iniciatives humanitàries de l'ONG en altres zones del món. A Gàmbia estan treballant el tema de l'ablació femenina i, amb el lideratge de la Glòria Martínez i la Maria Vilella, han iniciat un projecte sobre la cultura

SANJUSTENQUES

de la dona i l'autoconeixement del seu cos, per tal que les dones puguin decidir lliurement què volen fer a la seva vida.

Entre 1996 i 2004, la Maria José va col·laborar activament en l'acolliment d'infants refugiats del Sàhara, que venien dels camps de refugiats de Tindouf i eren acollits per famílies de Sant Just. "Personalment, amb les meves companyes de SJS i la família, vaig gaudir molt de l'experiència de l'acolliment", recorda. La Maria José, després de molts anys de dedicació a la cooperació, assegura que "tenir una mirada utòpica d'un món millor i actuar en conseqüència no és quelcom il·lusori, és dignificar-te i dignificar-nos com a persones".

Maria José de Molina i Gorina
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Maria Lluïsa Morató i Agustí

“El tracte humà és una de les coses que
més trobo a faltar de la meva feina”

MARIA LLUÏSA MORATÓ I AGUSTÍ va néixer l'any 1948 a l'Eixample de Barcelona, en el si d'una família de professionals de la química i la farmàcia. Tot i que la seva família era de la ciutat comtal, el vincle amb Sant Just Desvern venia de lluny i és que, durant la Guerra Civil, la família va refugiar-se a Sant Just després que la Legió Còndor bombardegés casa seva. Aquest va ser l'inici d'un agraïment etern amb Sant Just, que va ser el poble d'estiueig de la Maria Lluïsa durant la seva infància i adolescència.

Va anar al Liceu Francès i a l'Escola Alemanya, perquè el seu pare tenia molt clar que volia que anés a una escola laica i sense un rerefons franquista. Tot i morir quan ella tenia 12 anys, el pare va ser un referent important. També ho va ser la tieta paterna, que es va llicenciar en farmàcia durant la primera meitat del segle XX, un assoliment gens habitual per a una dona de l'època.

La Maria Lluïsa també va optar per la branca de la salut i va complir el seu somni d'estudiar medicina a la Universitat de Barcelona. Eren els últims anys del Franquisme i els dies meravellosos d'estudi i aprenentatge s'alternaven amb corredisses davant dels grisos, que sovint entraven a l'Hospital Clínic. La presència de dones a la universitat era minoritària i el tracte era diferent del que rebien els homes. La Maria Lluïsa recorda amb nitidesa com l'excusaven de les pràctiques d'anatomia o la feien marxar cap a casa quan tenia guàrdies nocturnes pel sol fet de ser una dona. "Si aprofundeixo en la qüestió, me n'adono que era discriminatori, però en aquell moment no vaig tenir cap problema en estalviar-m'ho", admet.

Quan va acabar la carrera, va viatjar a Chicago, una experiència professional increïble que, això sí, li va mostrar la cara menys humana de la medicina nord-americana. Quan va tornar, va ser Metgessa Interna Resident (MIR) a Bellvitge i l'any 1975 va participar en les mobilitzacions de reivindicació dels MIR, que van acabar amb un acomiadament massiu.

Ella va guanyar el judici pel seu acomiadament i va estar suspesa de feina, però no de sou, una situació d'impàs que va aprofitar per fer un postgrau a Londres fins que la van amnistiar i va poder tornar a l'Hospital de Bellvitge.

El 1985, quan el fill de la Maria Lluïsa va fer 3 anys, va decidir venir cap a Sant Just i treballar en un petit local de la Creu Roja situat davant de la benzinera Bright. Allà va coincidir amb l'Eladi Pérez, el Julio Candial, el doctor Serra i la doctora Trinxant, i plegats van començar a practicar un tipus de medicina diferent. Pocs anys després, el 1990, el CAP

de Sant Just va obrir les seves portes i la Maria Lluïsa va entrar-hi a treballar. Va ser escollida pels seus companys com la primera coordinadora del CAP, un honor que recorda amb molta satisfacció. "Quan tens la confiança dels teus companys i companyes, no és gens difícil dirigir el CAP", assegura.

L'any 94, la Maria Lluïsa va formar part de la candidatura del doctor Burguera a la junta de govern del Col·legi de Metges de Barcelona i es va convertir en la primera dona de la branca de l'atenció primària que accedia a una junta de govern. "Vaig estar-hi dues legislatures i estic molt

SANJUSTENQUES

satisfeta, perquè la tasca que vam iniciar va donar molts fruits”, explica. A més a més, ha rebut diversos reconeixements per part de la Societat Catalana de Metges de Família, el Col·legi de Metges i la Societat Espanyola de Medicina, rubricant una trajectòria plena d'èxits.

Amb 65 anys, va arribar la jubilació i, amb ella, la reflexió sobre tota una vida dedicada a la medicina. La Maria Lluïsa sempre ha defensat l'atenció primària de qualitat, perquè es caracteritza per una continuïtat amb els pacients que altres especialitats no permeten. I precisament aquest és un dels elements que més troba a faltar: el tracte humà amb els pacients i les pacients.

Maria Lluïsa Morató i Agustí
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Maria Quintana i Cortès

“Vaig sortir a l’escenari abans de néixer”

SANJUSTENQUES

MARIA QUINTANA I CORTÈS va néixer al carrer Badó de Sant Just Desvern l'any 1944. Des de ben petita se li intuïen dots artístiques i, als nou anys, ja formava part de l'Orfeó Enric Morera i feia teatre. A la Maria li agrada recordar que va ser dalt d'un escenari fins i tot abans de néixer, quan la seva mare va sortir a fer teatre embarassada. De fet, el seu interès per les arts escèniques venia de família ja que, tant la seva mare Francesca com el seu avi Arcadi, havien sigut actriu i director de teatre respectivament. Paradoxalment fou l'avi Arcadi qui va negar-se que la Maria es dediqués professionalment al teatre quan el Joan Capri la va voler "fitxar". El fet de ser dona hi va jugar un paper determinant.

La Maria recorda amb nostàlgia l'època en què ella i els seus germans ajudaven la mare a fer funcionar la centraleta de telèfons de Sant Just. Cada vespre, en sortir de l'Escola Parroquial Núria, anava cap a la centraleta, on dormia en un catre al costat del panell d'interconnexions. Encara pot sentir el so del timbre que la feia llevar a qualsevol hora de la nit per connectar les trucades del veïnat. "Era tan fort com una alarma de bombers", explica.

La seva mare la va influir enormement en els seus gustos i el seu tarannà treballador i perfeccionista. Un dels moments més antològics que van viure juntes fou la representació de L'hostal de la Glòria a l'Ateneu. En aquest famós poema dramàtic de Josep Maria de Segarra, la Maria, que representava una jove soltera, li volia prendre el marit a la Glòria, interpretada per la seva mare. Encara avui hi ha santjustencs i santjustenques que li recorden aquell paper. Als 22 anys, la Maria es va casar amb en Josep Maria Domingo, un publicista i dibuixant que destacava per la seva creativitat i integritat professional. Aquestes dues virtuts les han heretat les seves dues filles, la Marta i la Mireia, que són actriu i professora de dansa respectivament.

Però la vida també reservava moments durs per a la Maria. Un dels esculls més importants li va arribar als 42 anys, quan es va quedar

SANJUSTENQUES

vídua poc després que morís la seva mare. D'aquella època en destaca el suport familiar que va rebre, especialment dels seus germans, amb qui sempre ha format una pinya. La nova situació va obligar la Maria a canviar les seves prioritats a l'àmbit laboral. Després de treballar una temporada en un bar i tres anys com a caixera a Calçats Padeví, va trobar la feina de la seva vida a COM Ràdio. La Maria va ser la recepcionista de l'emissora, una tasca que li va permetre conèixer una llarga llista de personatges il·lustres, com ara Jordi Pujol, Felipe González o Xavier Trias, amb qui va arribar a entaular una relació d'amistat.

Però novament, amb 60 anys, la Maria va haver de superar una època complicada. En aquest cas va patir un càncer de colon del qual semblava que no se'n sortiria. Després de batallar contra la malaltia, va aconseguir tornar a treballar a la COM, on es va jubilar el dia que complia 65 anys.

No obstant, si per alguna cosa és coneguda la Maria al municipi, és per la seva dedicació a la vida associativa. L'any 1997 va presentar-se a les eleccions a la presidència de l'Ateneu, unes votacions que va perdre, però que la van convertir en vicepresidenta de l'entitat durant el mandat

de Jordi Figueras. Va ser una època dura per a l'Ateneu, que va haver de fer front a deutes i al tancament del bar. La Maria també ha estat vinculada a l'Orfeó Enric Morera, a la Parròquia dels Sants Just i Pastor i al Centre d'Estudis Santjustencs, entitat en què ha bolcat tots els seus esforços durant els darrers anys i que actualment presideix.

Maria Quintana i Cortès
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Maria Teresa Cots i Pau

“La gent que vivia a les casetes de la Sanson
era humil però s’ajudava moltíssim”

SANJUSTENQUES

MARIA TERESA COTS I PAU va néixer l'any 1955 a les casetes de la fàbrica de ciment Sanson (Sant Just Desvern), on el seu pare treballava com a lampista-electricista. Els orígens de la Maria Teresa són humils, però recorda amb nostàlgia l'etapa en què va viure als habitatges de la Sanson, un conjunt de cases adossades de dues plantes, amb jardí i aïllades de la resta del poble, a la zona on més tard es construiria el barri Sud.

“El veïnat de les casetes era humil, però s'ajudava moltíssim”, assegura. Si a algú li faltava alguna cosa o es posava malalt, de seguida tenia algun veí o veïna a casa, a punt per donar un cop de mà. La Maria Teresa recorda nítidament el dia que una veïna li va demanar una camisa de dormir a la seva mare, perquè no en tenia cap i estava esperant la visita del metge. La família Cots i Pau també va rebre les mostres d'afecte i solidaritat del veïnat, especialment quan el pare de la Maria Teresa va caure malalt de tuberculosi. Els veïns i veïnes els portaven menjar i el mossèn va fer mans i mànigues per rebaixar-los la quota de l'Escola Parroquial Núria en una etapa econòmicament complicada.

La Sanson també es caracteritzava per ser el barri més proper a la carretera. Encara no hi havia autopista i eren molts els cotxes que passaven per aquell tram, per la qual cosa els accidents de trànsit eren força habituals. En aquests casos, el veïnat no havia dubtat mai a oferir ajut, una actitud col·lectiva de generositat que ha marcat el caràcter de la Maria Teresa. La Teresa és una veïna il·lustre de les casetes de la Sanson i del barri Sud, i una de les primeres que hi va néixer. De fet, ha tingut l'honor de fer el pregó del barri, on va recordar algunes anècdotes de quan hi havia tan sols un grapat d'habitatges i s'hi respirava un ambient molt familiar.

La seva formació va tenir lloc a l'Escola Parroquial Núria, juntament amb el seu germà Salvador i la seva germana Montse. L'escola quedava lluny de casa, i havien de fer quatre viatges diaris amunt i avall d'un carrer

SANJUSTENQUES

Creu amb escassa il·luminació. Després de superar l'escolarització bàsica i d'un breu pas per l'Institut Montserrat, on va començar el Batxillerat, la Maria Teresa va haver d'interrompre els seus estudis perquè l'estat de salut del seu pare es va agreujar i a casa van necessitar un sou addicional. Va ser aleshores quan va combinar els estudis de secretariat amb la feina a ABC Plàstics, un petit taller prop de casa seva. Després, va treballar a la fàbrica tèxtil Juanico Hnos. d'Esplugues de Llobregat, durant 17 anys, acabant els estudis de BUP i COU. Arran de la suspensió de pagaments de l'empresa, que anomenaven

col·loquialment La Seda, va plegar i va trobar feina a la Notaria Masià. Finalment, va arribar a TV3, on la Maria Teresa va treballar-hi 27 anys fins que es va fer un ERE, va quedar a l'atur i, als 63 anys, es va jubilar.

La col·laboració de la Maria Teresa en la vida associativa del municipi ha estat una constant al llarg de la seva vida. Probablement, si hi ha

SANJUSTENQUES

una entitat que la caracteritza, aquesta és l'Agrupació Sardanista, de la qual va ser membre fundadora, secretària durant 23 anys i presidenta durant set anys. Tot i que es defineix com a “tastaolletes”, les sardanes sempre han estat una de les seves passions, que ha pogut gaudir durant trenta anys, tant ballant com ensenyant a ballar a molts infants de Sant Just, que encara l'aturen pel carrer per agrair-li la seva feina.

A la Maria Teresa també li agraden els viatges i la muntanya, i durant 30 anys ha portat l'excursió curta de la SEAS. La seva faceta més viatgera la podem veure sovint a la contraportada de La Vall de Verç, de la qual és una habitual. També és membre fundadora de Just55, un grup de persones que l'any 2005 va complir 50 anys i que ja ha organitzat prop de noranta activitats. També col·labora a Justícia i Pau i està molt orgullosa de pertànyer a aquest col·lectiu que treballa per la defensa dels drets humans, la justícia social, la pau, la solidaritat, el desarmament i el respecte pel medi ambient.

Maria Teresa Cots i Pau

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Marina Figueras i Piñol

“Quan era petita, fer les catifes de flors
m’omplia moltíssim perquè em feia
sentir important”

MARINA FIGUERAS I PIÑOL va néixer a Sant Just Desvern l'any 1953. Els seu pare i la seva mare s'havien conegut a Pallegà i després de casar-se van venir a viure a Sant Just, on el pare de la Marina treballava com a guixaire per al constructor Sèculi. La Marina anava a l'Escola Parroquial Núria i cada tarda sortia a jugar amb les seves amigues a la plaça dels Estudis Vells o a Can Cardona. Era una època en què els estímuls arribaven per la ràdio i els infants no es volien perdre els contes que s'emetien cada migdia, quan anaven cap a casa a dinar.

La Marina també era una habitual de la Parròquia dels Sants Just i Pastor. Els dissabtes ajudava a netejar la cera de la patena i els diumenges anava a missa perquè el mossèn no els posés falta. A la sala de la parròquia hi feien cinema i ella no es perdia cap de les estrenes, amb la Marisol i "El Gordo y el Flaco" com a grans estrelles de l'època. La masia de Can Ginestar era un altre espai de joc habitual per a algunes nenes del poble. La Marina recorda que la neboda de la família Modolell venia cada any a Sant Just a estiuejar i havia fet amistat amb ella i altres nenes del poble, que tenien el privilegi d'entrar als jardins de Can Ginestar quan encara eren privats.

Una altra activitat popular eren les tradicionals catifes de flors per Corpus. Els carrers competien per veure qui feia la millor catifa i tothom es bolcava per aconseguir-ho. La Marina, quan sortia de l'escola, anava a tallar branques de xiprer per fer el verd i agafava pètals de rosa de Can Coscoll per fer el vermell. El mateix dia de les catifes, al matí, sortien en camió cap a Collserola per recollir ginesta i fer els colors grocs. La Marina té un record molt bonic d'aquest esdeveniment de poble: "era una activitat que m'omplia moltíssim, perquè em feia sentir important".

En l'àmbit acadèmic, va estudiar comerç nocturn i després va anar a les classes de l'Acadèmia Luis Coderch, on va aprendre francès, fins que a la feina li van recomanar que passés a l'anglès, l'idioma que es va

acabar imposant. En l'àmbit laboral va començar treballant dos mesos a Prodes i després va passar a l'Institut Electroquímic, tot i que la major part de la seva carrera professional s'ha desenvolupat a EMTE, una empresa situada a Esplugues de Llobregat.

La Marina ha estat una persona vinculada a la Secció Excursionista de l'Ateneu Santjustenc des de ben joveneta, quan la seva família li va donar permís per anar-hi. A la SEAS va ser monitora de la secció infantil

des de 1974 fins 1978 juntament amb el Jaume, que acabaria sent el seu marit. Es van casar el 1976 i van tenir una filla i un fill: l'Estel i el Genís. La canalla va portar noves responsabilitats i implicacions en altres àmbits, especialment l'AMPA de l'Escola Montseny. "Quan va entrar la meua filla, l'Escola Montseny feia un any que funcionava i necessitava gent que col·laborés a la Comissió de mitja pensió", explica la Marina, que més tard també va formar part del Consell Escolar.

La Marina ha dedicat molts anys de la seva vida a l'Agrupació Sardanista. L'any 86 l'Ajuntament va organitzar un curset d'estiu i ella, que inici-

SANJUSTENQUES

alment hi va portar la seva filla, també va afegir-se al grup. Aquell inici la va motivar a seguir vinculada al món de les sardanes: “Un grupet de persones ens vam animar a muntar l’Agrupació Sardanista i vam visitar poblacions veïnes perquè ens expliquessin com funcionava una agrupació”. L’Ajuntament els va oferir una subvenció a canvi que organitzessin les ballades de sardanes al municipi. Ara, després de 30 anys, l’entitat s’ha dissolt per falta de relleu generacional: “les coses tenen un principi i un final i, quan l’entitat va complir els 30 anys, vam veure que no hi havia relleu”. Durant aquests 30 anys, han organitzat cursets i ballades de sardanes, han assistit anualment a l’aplec i, fins i tot, han fet el primer pregó escenificat de les Festes de Tardor, el de l’any 2001.

Des del 2013, col·labora amb Dona i Empresa, on ha estat cinc anys treballant a la junta. El mes de març del 2018 va deixar-ho, però segueix vinculada a l’entitat. “És un col·lectiu molt interessant, perquè hi ha diferents tipus de comerços i cadascuna d’aquestes persones aporta coses diferents”, explica la Marina.

Marina Figueras i Piñol

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Mariona Ribalta i Taltavull

**“Tota la vida he militat en moviments
de dones i he tingut la sort de
poder-m’hi dedicar professionalment”**

SANJUSTENQUES

MARIONA RIBALTA I TALTAVULL va néixer l'any 1944 al passeig de Sant Joan de Barcelona i va viure la seva infància al barri del Guinardó. Va estudiar a l'Escola del Mar, un col·legi destruït pels bombardejos al port de Barcelona durant la Guerra Civil i que es va traslladar al Guinardó. La Mariona va rebre una educació de qualitat, en un centre en què es promovia la llibertat i la creativitat i nens i nenes compartien espais.

Un cop superada l'etapa escolar, la Mariona va passar per l'Institut Montserrat fins que va decidir estudiar Història, primer a la Universitat de Barcelona i després a la Universitat Autònoma, que va ser fundada l'any 1968. "Durant el Franquisme era molt antipàtic estudiar Història", afirma la Mariona, "perquè aquella universitat no era realment una universitat i pedagògicament era molt dolenta". La política, aleshores, passava pels partits de les facultats i pel Sindicat Democràtic d'Estudiants, de nova creació.

Després d'una etapa en què va combinar estudis i classes particulars, la Mariona va començar a treballar a l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, un projecte que va començar des de zero i en què es va encarregar de recopilar material d'arquitectes que havien mort. En el desenvolupament d'aquesta tasca, la Mariona es va començar a interessar per la història de l'educació, i concretament per l'educació durant la Guerra Civil, iniciant una recerca d'informació sobre l'Escola Nova Unificada (CENU). Aquest projecte educatiu va consistir en la creació d'escoles i l'arranjament d'antics col·legis religiosos durant la Guerra Civil per permetre que els infants poguessin rebre un ensenyament de qualitat, fins i tot en temps de conflicte.

L'any 1979, després de les primeres eleccions municipals de la democràcia, la Mariona va començar a treballar a l'Ajuntament de Barcelona, que li va encarregar una exposició per celebrar el 50è aniversari de les escoles del Patronat Escolar de l'Ajuntament de Barcelona, edificades sota la batuta de l'arquitecte noucentista Josep Goday. Aquest primer encàrrec

SANJUSTENQUES

va ser tan exitós, que el consistori va prendre la decisió d'endegar un arxiu escolar per fer difusió i divulgació de la història de l'educació a la ciutat de Barcelona. "Sempre he gaudit molt de la meva feina, perquè ha estat molt variada i m'ha permès conèixer gent molt interessant", explica la Mariona.

No obstant això, l'any 1990 va fer un parèntesi professional per dedicar-se a projectes sobre la dona. "Tota la vida he militat en moviments de dones i he tingut la sort de poder-m'hi dedicar professionalment", afirma la Mariona, que es va encarregar de planificar les polítiques municipals d'ajuda

a les dones. Tenia clar que les polítiques de gènere havien d'anar més enllà de l'ajuda social i contribuir a revaloritzar el moviment feminista. "Ens vam centrar en la participació de les dones, per fomentar que no es quedessin a casa ni es limitessin als assumptes domèstics", explica la Mariona, que va participar en la creació dels primers consells de dones a Barcelona.

A nivell personal, ho fa fet tot molt jove. Es va casar amb el Joan, va ser mare jove i ara té nets grans. L'any 1975, la Mariona i el Joan van instal·lar-se al Walden-7, una experiència que els semblava interessant per l'ideal comunitari del Ricardo Bofill. Amb el temps, Sant Just Desvern els

SANJUSTENQUES

va captivar i van decidir quedar-se a viure en una casa antiga al centre del poble. També a Sant Just, es van integrar ràpidament i van créixer la Mònica, la Joana i el Carles.

La Joana, la seva segona filla, va néixer amb la síndrome de Rubinstein-Taybi, una condició estranya que comporta una deficiència intel·lectual. “La Joana ha estat la nostra alegria”, explica la Mariona, “perquè tenia unes grans virtuts de relació amb les persones, d’afecte i d’amor”. Admet que el tracte amb ella va ser especial, perquè “demanava molt, però alhora donava molt”. La Joana va morir de càncer als 30 anys, una circumstància que va canviar totalment la vida de la Mariona i el Joan, que s’havien preparat per garantir un suport econòmic i emocional per a la seva filla. De totes maneres, la Mariona va tornar a la feina per impulsar un Museu de l’escola a Barcelona fins que es va jubilar. En els darrers anys, la Mariona i el Joan han viscut amb alegria el creixement vital i professional de la Mònica i el Carles.

Mariona Ribalta i Taltavull

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Marta Balada i Monclús

“Sempre hi ha alumnes que et donen
molt més del que tu els has ensenyat”

SANJUSTENQUES

MARTA BALADA I MONCLÚS va néixer l'any 1947 a Sant Just Desvern, filla d'una família provinent de les Terres de l'Ebre. Anava a l'Escola Parroquial Núria i a la Parròquia, i li agradava l'ambient de poble que aleshores es respirava a Sant Just. La senyoreta Cinteta la va marcar, perquè la va introduir al món de la música i la literatura en els cercles d'estudis que feien els dissabtes. Quan va acabar l'ensenyament bàsic, va estudiar secretariat al Sagrat Cor, però de seguida es va adonar que el que realment li agradava era l'art, així que va cursar arts i oficis i, posteriorment, la llicenciatura de Belles Arts.

Una de les seves primeres feines va ser com a secretària a la revista El Ciervo. Allà va tenir l'oportunitat d'entrar en contacte amb un món intel·lectual que la va acostar als àmbits de la literatura i el cinema. La Marta s'encarregava de portar les galerades a les dependències del Ministeri d'Informació i Turisme per passar la censura. "A vegades eliminaven articles sencers o paràgrafs que parlaven de política", explica la Marta, que en aquella època va fer una obra que era un ocell de paper engabiat per l'impacte personal que li provocava la censura.

Un cop va acabar Belles Arts, a mitjan anys 70, va entrar al món de l'ensenyament a través d'una filial d'institut del barri del Besòs. "Allà em vaig demostrar que podia fer classes i funcionava", recorda la Marta. Després d'un periple per altres centres docents de Barcelona, va començar a treballar a l'Institut de Sant Just durant els dos primers anys del centre, una bona etapa en què va tenir l'oportunitat de fer classes de plàstica i disseny. La següent experiència va ser a l'Escola Garbí, com a mestra especialista a primària. El conjunt d'aquestes experiències la va preparar per dedicar-se a la formació de professorat de plàstica a la universitat, primer durant un curs a la Universitat Autònoma, i després dues dècades a la Universitat de Barcelona.

Van ser anys de molta feina, que la Marta va compaginar amb el rol de mare de l'Èlia i l'Adrià. "El Ton i jo hem tingut una filla i un fill en ple creixement professional, però ho hem portat bé en bona part gràcies a la

meva mare, que vivia amb nosaltres i ens ajudava". Aquest suport també va ser clau perquè la Marta pogués fer la tesi doctoral.

L'any 1979, la Marta va conèixer la Soledat Sans i Serafini a les Festes de Tardor. La Soledat va organitzar, amb infants de Sant Just, un riu Llobregat amb material reciclat per treballar el tema de la contaminació i, quan la Marta ho va veure, va pensar que l'havia de conèixer. De seguida es van posar en contacte i van proposar a l'Ajuntament organitzar un curs d'estiu de plàstica per a infants i joves. Els tallers van tenir tant èxit, que van

decidir presentar una proposta a l'Ajuntament per fundar el Carrau Blau i el consistori els va cedir les golfes de Can Ginestar. La Marta només va estar al Carrau Blau durant els primers anys, però la col·laboració entre el taller d'arts plàstiques i la seva feina a la UB es va mantenir. "Les experiències pràctiques del Carrau Blau em servien per a la universitat, i algunes de les que jo feia a la universitat es podien posar en pràctica al Carrau Blau", recorda.

La Marta va jubilar-se abans d'hora perquè necessitava descansar després de tants anys de feina i responsabilitats. Assegura que "l'ense-

SANJUSTENQUES

nyament exigeix molta implicació però a la vegada enriqueix molt, perquè sempre hi ha alumnes que et donen molt més del que tu els has ensenyat; és molt gratificant i compensa l'esforç". D'aleshores ençà, ha dut a terme projectes que havien quedat pendents, com ara la publicació d'una col·lecció de 15 llibres en col·laboració amb la Soledat Sans. Es tracta d'una col·lecció única perquè es complementa la teoria amb la praxi docent, ja que inclou activitats que la Soledat ha fet amb infants i joves i el disseny curricular, la metodologia didàctica i els continguts corresponents, aportats per la Marta.

El fet de jubilar-se abans d'hora, ha permès a la Marta tancar el cercle de tota una vida dedicada a la pedagogia de l'art: "els monogràfics m'han permès tancar satisfactòriament l'etapa de professora". En els darrers anys es dedica a fer gravat i l'any 2018 va ser una de les sis persones guanyadores al concurs internacional Miniprint de Cadaqués, on cada any participen prop de 700 artistes de tot el món.

Marta Balada i Monclús

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Marta Roig i Felip

*“La dansa és cada vegada menys femenina i
la percepció social envers els nois que ballen
està començant a canviar”*

SANJUSTENQUES

MARTA ROIG I FELIP va néixer l'any 1951 a Barcelona. Va créixer amb el seu pare i les seves dues germanes, però sense una figura materna, ja que la seva mare va marxar de casa quan ella tenia només 15 mesos. Tot i les dificultats del pare per sortir endavant amb les seves tres filles i la bodega que regentava, la Marta conserva un bon record de la infantesa.

La formació acadèmica de la Marta va passar per una escola de monges molt moderna, on va tenir el primer contacte amb la dansa. "Les monges consideraven que calia reforçar la nostra educació física i artística i van portar el Joan Tena, un professor de dansa amb qui vaig començar a fer els primers battements, pliés, i relevés", explica la Marta, que de seguida va veure que allò li agradava. A partir d'aquest moment, va seguir estudiant dansa amb mestres especialistes per tal de millorar la tècnica de braços, cames i estil.

Amb 16 anys, la Marta va tenir la seva primera experiència professional, amb una companyia que ballava flamenc i jotes per pobles de la costa catalana. Però després d'un estiu de "bolos", va plantejar-se ser mestra de dansa i va trobar una oportunitat a l'Ateneu de Sant Just. Aleshores, l'Ateneu organitzava poques activitats, i de seguida li va obrir les portes perquè comencés a formar grups d'alumnes.

A finals de la dècada dels 60 i principis dels 70, la Marta compaginava l'ensenyament amb la formació pròpia, amarant-se del jazz i la dansa contemporània que arribaven de l'estranger. Va aprendre a l'Escola de Dansa Anna Maleras, al costat de ballarines i ballarins de la seva generació com Francesc Bravo i Cesc Gelabert. A partir d'aquí va començar a canviar les seves classes i va passar al jazz, un estil que requereix menys disciplina que no pas la dansa clàssica. "Avui en dia, si li demanes a un infant que faci barres de clàssica, no dura ni quatre dies", afirma la Marta. L'estrena de clàssics del cinema com "Fama" o "Grease" també ha contribuït a reforçar l'èxit de les seves classes.

SANJUSTENQUES

Després d'anys ensenyant dansa a l'Ateneu, un grup de famílies va demanar a la Marta que obrís la seva pròpia escola i finalment ho va fer en un petit local al carrer Freixes. Aviat els locals van quedar petits i va decidir traslladar-se al carrer Bonavista, on encara està situada l'acadèmia avui en dia. Des d'aleshores, la de l'Escola de Dansa Marta Roig ha estat una història d'èxit, en bona part gràcies als professors i professores que hi han ensenyat: Mercè Boronat, Carles Salas, Pepe Hevia, Mireia Torres, etc.

Susanna Pous, Joana Riba, Renata Ramos i Jordi Galí són alguns dels noms que li venen al cap quan pensa en alumnes que han fet carrera en

SANJUSTENQUES

el món de la dansa. Tot i que ha tingut més nenes que nens a les seves classes, la Marta opina que “la dansa cada vegada és menys femenina i la percepció social i els prejudicis envers els nois que ballen està començant a canviar”.

Quan va deixar de fer classes, un pas natural per a una persona que havia dedicat tota la vida a la dansa, va cedir la direcció de l'escola a la Mireia Domingo i Quintana, una excel·lent alumna que ha continuat el projecte. “L'estil pedagògic és el de sempre i, quan hi vaig, segueixo notant que l'escola va en la mateixa línia i que la qualitat és altíssima”, explica la Marta. Tot i haver deixat la dansa a nivell professional, viu ara el ball d'una altra manera i gaudeix veient tants espectacles com pot.

Marta Roig i Felip

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Mayka Dueñas i Cañete

“La vida sempre m’ha donat
una oportunitat”

SANJUSTENQUES

MAYKA DUEÑAS I CAÑETE va néixer a Còrdova, filla única d'un músic i una modista. Quan tenia només dos anys, la seva família es va traslladar a Barcelona i es va instal·lar al carrer València, on la Mayka va viure bona part de la seva infància. Els primers anys de formació van ser a l'escola Reyes Católicos, però amb 8 anys es va traslladar a Palma de Mallorca. A les Illes Balears va viure quatre anys molt feliços en què va gaudir de la llibertat que no havia pogut tenir a Barcelona.

Amb 14 anys, i ja de nou a Barcelona, va presentar-se a les proves per accedir a l'Institut del Teatre i va ser acceptada. La Mayka és una persona amb vocació artística i sempre ho havia tingut clar, però eren altres èpoques, i malgrat ser filla d'un músic professional, la seva família es va negar rotundament que es dediqués al teatre. La negativa va passar factura a la Mayka, que recorda aquell sotrac com un dels més durs de la seva vida. Malgrat tot, al cap d'uns mesos va guanyar un concurs organitzat per l'emissora La Voz de Catalunya, on va descobrir la seva altra gran passió: la ràdio. Les seves primeres aparicions a les ones van ser en programes de radioteatre, en què interpretava les veus de personatges infantils. Poc després, la Mayka va passar a Radio Juventud, on va formar-se com a locutora de ràdio i va conèixer algunes de les veus més il·lustres del panorama nacional, com en Joaquim Maria Puyal, amb qui encara manté una relació d'amistat. Més tard tindria l'oportunitat de treballar a Radio Nacional de España, on va dedicar-se de nou al radioteatre i a doblar filmets.

Però l'evolució professional va quedar en un segon pla quan la Mayka es va casar amb l'Emilio, va venir a Sant Just Desvern i va tenir dos fills, l'Elena i el Giorgio. Ella sabia que perdria el tren de la ràdio, però no s'imaginava que l'any 83, aquesta oportunitat tornaria a sorgir. I va ser precisament a Sant Just Desvern, on es començava a coure un projecte radiofònic impulsat per l'Ajuntament i que tindria la seva primera seu a

les golfes de Can Ginestar. Eren els inicis de Ràdio Desvern i la Mayka va ser una de les encarregades de posar en funcionament l'emissora. Recorda amb nostàlgia el "bon rotllo" que hi havia a l'equip i l'esforç que tothom va dipositar per crear la ràdio municipal.

Quan el projecte va estar en marxa, la Mayka va haver de decidir si tornava a la seva vida de mestressa de casa o donava una segona oportunitat a la ràdio. Aquesta vegada, no va renunciar a la seva passió i va compaginar Ràdio Desvern amb nous projectes, que va trobar a Radio 84, Ràdio l'Hospitalet i Radio Nacional de España. A Radio Nacional va conèixer Jordi Dauder, que la va posar en contacte amb el director de teatre Calixto Bieito, que de seguida va quedar meravellat per la passió de la Mayka pel teatre i va oferir-li feina d'ajudant de direcció. Van ser anys molt feliços però de molta feina, i la Mayka va haver de deixar RNE per dedicar-se a les produccions del Calixto, un director molt exigent. Amb ell, la Mayka va viatjar per tot Europa, presentant espectacles en festivals d'arreu. Finalment, quan Calixto Bieito va decidir fer el salt a l'escena mundial, la Mayka va haver de fer un pas enrere per motius familiars i no el va poder seguir.

Però tal i com assegura la Mayka, la vida sempre li ha donat una oportunitat, i aquesta vegada va tornar a arribar a Sant Just. L'any 98 va rebre una trucada de l'Imma Ripoll, secretària de l'Ateneu, que li va proposar

SANJUSTENQUES

que fes cursos d'interpretació. Els cursos van tenir tant èxit que la Mayka va decidir fundar Justeatre, una companyia que es va estrenar amb un espectacle escrit per ella mateixa per homenatjar actors i actrius il·lustres del poble, com Joan Faneca, Clara Segura o Ferran Rañé. Després de 20 anys al capdavant de Justeatre, la Mayka continua amb la mateixa passió i il·lusió del primer dia. A Ràdio Desvern també continua amb col·laboracions com a crítica de teatre.

Com actriu, la Mayka ha fet papers secundaris en diversos llargmetratges i ha protagonitzat curtmetratges i anuncis. També ha aparegut a sèries televisives, com ara Poblenu, Oh Europa, El cor de la ciutat o La Riera i al programa 3x4 de Júlia Otero. A més a més, ha tingut el privilegi de treballar sota la direcció de Lluís Pascual, Xavier Albertí, Tamzim Townsend, Magda Puyo i Antonio Simón, amb qui va arribar a presentar l'obra Ay, Carmela al Festival Internacional de Teatre de Montevideo (Uruguai).

Mayka Dueñas i Cañete

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Mery Barranco i García

“L'Associació de Veïns ha estat per a mi una
escola de democràcia, on he entès que no
has d'aconseguir vèncer sinó convèncer”

SANJUSTENQUES

MARIA DEL ROSARI BARRANCO I GARCÍA, més coneguda com a Mery Barranco, va néixer l'any 1948 a Tórtoles de la Sierra (Àvila). De petita, va viure en un ambient rural i en contacte amb els animals, una etapa de la qual conserva un molt bon record. La família de la Mery tenia un perfil polític republicà molt marcat, sobretot per la influència del seu avi, que havia estat secretari del poble i va morir a la presó durant la Guerra Civil. És per això que, quan la Mery tenia 9 anys, van traslladar-se a Catalunya, un indret que els oferia algunes llibertats més.

Van arribar a Mequinensa (Baix Cinca), on el seu pare havia aconseguit una feina a Enher. Les companyes de classe parlaven català i la Mery, d'entrada, es quedava asseguda a les escales de l'escola mentre la resta d'infants jugaven. Un dia la seva companya Carmina li va estendre la mà i li va preguntar: "¿por qué no juegas?". A partir d'aquell dia, la Mery va començar a aprendre català i a integrar-se al nou entorn.

L'any 1969, després d'haver estudiat Batxillerat a Riba-roja d'Ebre (Ribera d'Ebre), la Mery es va casar amb el Manuel-Tomàs Castellví i van venir a viure a Sant Just Desvern, un poble que de seguida els va captivar. Tot i que els primers anys tenien més vinculació amb Barcelona, on vivia la seva família, a partir del naixement del seu fill Ivan, la Mery i el Manuel-Tomàs van començar a fer vida al municipi. "A casa m'havien inculcat els valors democràtics i el meu pare sempre em deia que havia de participar de la vida local allà on visqués", explica. Així doncs, de seguida es va apuntar a l'Agrupació Sardanista, que li va permetre aprendre i estimar les sardanes, i també es va involucrar a l'AMPA de l'Escola Parroquial Núria, on anava el seu fill. També va entrar en contacte amb l'entitat local proecologista ALNUS, on treballava en pro del medi ambient, i també amb el José Luis, l'Ovidio i el Fermín, amb qui va crear el Club Frontenis, un espai de relació al barri Sud. L'Associació de Veïns de Sant Just Desvern és un altre espai de participació en el qual de

SANJUSTENQUES

seguida es va involucrar la Mery, juntament amb el Josep Sánchez, el José Luis Recio, la Victòria Garcia i Ferrando i un grup important de persones. La Mery s'estima molt aquesta entitat, que ha arribat a presidir.

La política és sens dubte un dels àmbits que més ha atret l'atenció de la Mery, que hi va tenir el primer contacte a Sant Just a les eleccions a procuradors a les Corts, en què va exercir com a interventora. Aquest interès creixent va culminar amb l'afiliació al PSC, malgrat que el seu pare

sempre li havia aconsellat que no entrés en política. “Qui entra en política ho ha de fer per servir la ciutadania”, assegura la Mery, que va aprendre molt al costat dels seus companys i companyes de partit. Precisament va ser un d’ells, el Lluís Segura, qui li va proposar formar part de les llistes del PSC a les eleccions municipals. No va ser fins a l’etapa posterior, amb en Ramon

SANJUSTENQUES

López al capdavant, que la Mery va entrar a l'Ajuntament com a regidora compartint govern amb ERC i Iniciativa per Catalunya.

La Mery va ser regidora del govern municipal en tres mandats: del 91 al 95, va ser regidora de Medi Ambient, Esports i Consum; del 95 al 99, de Cultura, Benestar Social, Salut, Esports i Turisme; i del 99 al 2003, de Benestar Social, Recursos Humans, Seguretat Ciutadana, Transports i Participació Ciutadana. La Mery considera que treballar en tants àmbits diferents ha estat “una experiència molt bonica” que li ha permès participar en molts projectes diferents. Un dels més recordats va ser la posada en marxa la línia d'autobús EspluJust, que s'acabaria convertint en el JustMetro.

El 2003, la Mery va decidir fer un pas enrere i tancar les llistes del PSC. Opina que “tothom ha de tenir l'oportunitat de viure aquesta experiència” i que, després de 12 anys, calia deixar pas a les noves generacions. No obstant això, la il·lusió de participar en política segueix intacte, i la Mery continua col·laborant activament amb l'Associació de Veïns, recollint les necessitats ciutadanes i traslladant-les als consistori. “L'Associació de Veïns ha estat per a mi una escola de democràcia, on he entès que no has d'aconseguir vèncer sinó convèncer”, apunta la Mery.

L'any 2002 va començar a col·laborar a EspluguesTV, on ha après tot el que sap sobre comunicació. A banda de la televisió espluguina, també va posar el seu gra de sorra en diversos programes de Ràdio Desvern, etapa que recorda amb afecte i que va ser la llavor de la seva passió pels mitjans.

Mery Barranco i García
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Miracle Serra i Pladevall

“La cuina va començar sent una obligació
de la meva mare i s’ha convertit en la meva
professió, la meva passió i la meva vida”

SANJUSTENQUES

MIRACLE SERRA I PLADEVALL va néixer l'any 1950 dins d'un taxi de camí cap a l'hospital, un presagi de la seva personalitat inquieta i curiosa. El seu pare era d'Ascó (Ribera d'Ebre) i la seva mare, de Moià (Moianès), i van decidir venir a Sant Just Desvern a la recerca d'una nova vida lluny de les comarques rurals. Es van instal·lar al número 1 del carrer Muntanya, en un habitatge que el senyor Gelabert va vendre a la família Serra i Pladevall amb la condició que paguessin quan i com poguessin, un gest que la Miracle encara agraeix. En aquest immoble va ser on l'any 1952 van obrir "La Aceituna del Ebro", una botiga de queviures.

Però si per una cosa és recordada la família de la Miracle, és perquè regentaven el primer supermercat de Sant Just, un negoci que van iniciar a principis dels anys 60 al Barri Nord. Encara recorda la relació d'amistat i confiança que es forjava amb la clientela, a qui es fiava l'import de la compra de forma habitual. Aquell va ser l'escenari dels primers passos professionals de la Miracle, que va deixar l'escola per decisió personal i, des dels onze anys, va combinar la dedicació al negoci familiar amb els estudis de comptabilitat. Malgrat tot, el tarannà obert i modern de la seva mare la va portar a fer tota mena d'activitats extraescolars i a interessar-se per la música, l'art i la lectura. També va ser ella qui la va introduir al món de la gastronomia quan, amb onze anys, la va fer responsable de la cuina de casa. La mort de la seva mare va ser un punt d'inflexió a la vida de la Miracle, que encara la recorda com una figura crucial de la seva vida.

L'any 1964, la Miracle va conèixer qui seria el seu marit, el Josep. Va ser en un "guateque", al ritme de "Mis manos en tu cintura" d'Adamo, i des d'aleshores formen una pinya inseparable que ha compartit un projecte de vida basat en l'esforç. Amb ell va tenir el seu únic fill, el Joan, que va néixer el dia que la Miracle complia 23 anys. Malgrat tot, amb 27 anys, va fer realitat el que sempre havia estat el seu somni: estudiar Belles

Arts. L'esperit treballador i el suport del seu marit van ser fonamentals per aconseguir-ho.

La vena creativa també va aparèixer en la seva vessant de cuinera, quan l'any 1999 va obrir una botiga de menjars per emportar. El 2004, juntament amb el seu marit i el seu fill, va obrir el restaurant Cuina Miracle,

on el que havia començat com una obligació per part de la seva mare, s'ha convertit en la seva professió i passió. Més enllà de la vessant professional, la Miracle, juntament amb el seu fill Joan, ha fet divulgació de la cuina sana i de qualitat amb col·laboracions a Esplugues TV, cursos de cuina i la publicació del llibre "Cuina amb fruites", il·lustrat per ella mateixa.

Amb 65 anys va jubilar-se, però segueix activa amb diversos projectes. Li agrada recordar una recomanació de la seva amiga Carme Rus-

SANJUSTENQUES

calleda: “No deixis mai de tenir projectes. Mentre tinguis projectes, tindràs vida”. I així ho ha fet, dedicant el seu temps a l’art i a presentar exposicions, tant a Catalunya, com a Menorca, la seva segona casa. A més a més, està contenta de poder seguir donant un cop de mà al seu fill Joan, que ha continuat el negoci que ella va començar: Cuina Miracle.

Miracle Serra i Pladevall

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Montserrat Farràs i Xarles

“Vaig obrir Essència per tocar el món real”

SANJUSTENQUES

MONTSERRAT FARRÀS I XARLES va néixer l'any 1953 a Sant Just Desvern, filla d'una família de floristes. El negoci l'havia iniciat la seva mare, una dona independent i avançada al seu temps, que no volia dependre de l'economia del marit i va decidir començar a vendre flors al mercat. El món laboral estava reservat als homes, però el mercat era un oasi on les dones podien treballar. Així va néixer el que més endavant es convertiria en Flors Loreto i ara és Floreto, un negoci familiar de tercera generació.

De la infància, la Montserrat recorda amb especial afecte l'Escola Parroquial Núria i la senyoreta Cinteta, així com la vida de carrer, els jocs a la plaça de l'Església i les catifes de flors. Un cop passada l'etapa escolar, va anar a l'Institut de Sant Feliu i es va formar en comerç internacional, sector al qual es dedicaria ja des de ben jove, començant a Indemo, l'empresa on va créixer professionalment en temes de logística i importació i exportació.

L'any 90, a les portes de la crisi del 92 i amb els primers signes d'estancament econòmic, la Montserrat i una companya de feina van decidir obrir una assessoria a Barcelona i treballar per compte propi en l'àmbit del comerç internacional. Es tractava d'un sector amb futur i molt masculí, en què la Montserrat va haver de suar de valent per marcar els límits i evitar el menyspreu dels homes, poc avesats a tractar professionalment amb dones. Assegura que va haver de treballar el doble per aconseguir comissions justes i trencar la mentalitat que "les dones no havien de treballar perquè ja tenien un marit que les mantenia". Malgrat els entrebancs i l'handicap d'haver de compaginar la feina amb les obligacions familiars (la Montserrat té un fill i una filla), l'assessoria va tirar endavant amb èxit.

Després de gairebé 30 anys dedicats a l'assessoria de comerç internacional, la Montserrat va decidir donar un gir radical a la seva vida. Assegura que el cervell li va fer "un quart de volta" i va adonar-se que estava saturada amb l'empresa i necessitava un canvi. Va plegar de l'assessoria i va

SANJUSTENQUES

plantejar-se començar un nou projecte a Sant Just Desvern. Així és com va engegar Essència, que va començar com una botiga d'artesanía, materials d'ONG i literatura espiritual.

Era un moment de canvi personal, en què la Montserrat volia passar d'un món de negocis, "on tot era molt fals", a "tocar el món real". Fins ara havia tingut diversos personatges: la Montserrat professional de l'americana i els talons, la Montserrat mare a casa, i la Montserrat dels moments de lleure. A Essència, aquests tres personatges van unir-se, i va poder trobar un punt d'equilibri que li permetia ser ella mateixa en tot moment. Amb el pas del temps, Essència va anar evolucionant i es va convertir en un espai d'acompanyament psicològic i emocional, amb l'objectiu d'acom-

SANJUSTENQUES

panyar les persones en el seu camí per mantenir-se allà on és la veritat i saber-se sostenir quan els vents de l'exterior no els són favorables.

Obrir un negoci a Sant Just Desvern també va obrir les portes de la Montserrat l'associacionisme. Poc temps després d'engegar Essència, l'Ajuntament es va posar en contacte amb ella i quatre dones més que també dirigien negocis amb la intenció de fundar Dona i Empresa, una associació que aglutina empresàries. D'entrada, la Montserrat era escèptica amb el projecte, però amb el temps s'ha adonat que les dones emprenedores han començat a sorgir "com flors en un prat" i ara, cinc anys després, se sent molt satisfeta amb la iniciativa.

Montserrat Farràs i Xarles
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Montserrat Giró i Celma

*“Totes i tots formem la comunitat i
és important valorar el que cada persona
hi aporta”*

SANJUSTENQUES

MONTSERRAT GIRÓ I CELMA va néixer l'any 1944 a Vilanova i la Geltrú (Garraf). La seva vida i la de la seva família van patir un trasbals l'any 1950, quan el seu pare va morir i la seva mare va assumir la feina de "reca-dera", que fins aleshores havia fet el pare, per poder sostenir la família. La Montserrat explica que la seva mare era una persona "excepcional en molts aspectes" i que va ser capaç de sobreposar-se a una situació molt complicada i adaptar-se a una feina que generalment feien homes. Cada matí, a les 7, agafava el tren cap a Barcelona i, a les 3 de la tarda, arribava a Vilanova i repartia els paquets. Tant la Montserrat com el seu germà bessó i la seva germana col·laboraven des de ben petits portant paquets i cartes per les cases de Vilanova, una circumstància que els va obligar a tenir més autonomia.

La Montserrat va anar a una escola de monges, però diu que la seva "escola activa" fou l'escoltisme. Justament a través de l'escoltisme va conèixer el seu marit, el Jesús, que vivia a la Barceloneta i l'anava a veure cada cap de setmana a Vilanova i la Geltrú. Des de ben jove, la Montserrat va començar a treballar en comerços de Vilanova fins que amb 17 anys va entrar a la fàbrica Pirelli. En aquesta etapa assistia sovint a les reunions clandestines dels sindicats, que demanaven reduir les jornades laborals de 44 hores a 40 hores setmanals. "Ara m'esgarribo amb els canvis que s'han produït, perquè en molts casos hem anat a pitjor", comenta.

La Montserrat es va casar amb el Jesús a mitjan dècada dels 60 i va deixar de treballar a Pirelli tal i com preveia el seu contracte, que l'obligava a plegar després de passar per l'altar. Aviat, i ja vivint a Sant Just Desvern, la Montserrat va ser mare del Jordi, la Mariona i l'Oriol i va formar part de les associacions de pares i mares de l'Escola de l'Ateneu i l'Escola Montseny. Explica que per a ella, el món de l'educació "va ser una descoberta", perquè va adonar-se que "calia defensar-la perquè les persones fossin lliures en el seu pensament".

SANJUSTENQUES

La fe cristiana i la col·laboració en la vida activa de la Parròquia ha estat un altre dels eixos principals de la vida de la Montserrat. Des que va arribar a Sant Just, ha mantingut el vincle amb la Parròquia i forma part del col·lectiu Nostra Dona, que pertany al col·lectiu de dones en l'Església i realitza estudis per descobrir el missatge femení de l'evangeli. També és una de les veus conductores del programa "Veus de la Parròquia" de Ràdio Desvern, que prepara juntament amb la Lina Santabàrbara. Tot i la seva fe cristiana, la Montserrat admet que "l'Església és una institució patriarcal perquè les lleis eclesiàstiques són fetes per homes", però confia que "algun dia això canviarà".

En l'àmbit professional, la Montserrat i el seu marit van engegar un negoci d'aparells de mesura industrial. Durant aquesta etapa, va compaginar la feina al taller amb els estudis de Dietètica i Nutrició, una il·lusió que li havia quedat pendent fins aleshores. Precisament la dietètica li va obrir les portes de l'Ajuntament de Sant Just, quan la Clàudia Cortès, regidora de

SANJUSTENQUES

Benestar Social i Sanitat, va organitzar un curs de promoció de la dona i es va posar en contacte amb la Montserrat perquè fes classes de dietètica aplicada. “Penso que totes les dones que van venir consideren que l’aportació d’aquells cursos a la seva vida va ser molt important”, explica la Montserrat.

Quan els grups de promoció de les dones van acabar, la Montserrat va entrar a treballar a l’Hospital de Bellvitge com a dietista. Durant els darrers 20 anys de la seva carrera professional, es va especialitzar en pacients amb malalties infeccioses i, posteriorment, va treballar amb persones que patien obesitat mòrbida. La Montserrat recorda que “va ser una època de treball en equip i de tracte humà amb els pacients, i això aporta una riquesa impressionant”.

Quan es va jubilar, lluny de deixar el món de la salut, va començar a col·laborar amb l’Associació per a la Salut Mental del Baix Llobregat. “Volia col·laborar perquè les malalties mentals són incompreses per la societat i deixades de banda pels governs”, diu la Montserrat, que considera que, amb el temps, la sensibilització ha anat calant. Actualment treballa també amb el Grup Impulsor de Salut Mental del Baix Llobregat, que persegueix un canvi de paradigma en el tracte a les persones amb problemes de salut mental. “Totes i tots formem la comunitat i és important valorar el que cada persona hi aporta”, conclou la Montserrat.

Montserrat Giró i Celma

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Montserrat Obiols i Bou

*“Sempre m’ha agradat l’assistència a domicili
pel contacte directe amb les persones”*

MONTSERRAT OBIOLS I BOU va néixer l'any 1941 a l'Hospital de Sant Pau, a Barcelona. El seu pare i la seva mare s'havien promès abans de la Guerra Civil, però no es van poder casar i tenir la Montserrat fins que el pare no va haver tornat del front. La seva família ja vivia a Sant Just Desvern i, de fet, el seu avi i la seva àvia van ser els primers que van portar el bar de l'Ateneu. La Montserrat va anar a l'Escola Parroquial Núria, una etapa amb molt bons moments i en què va començar a adquirir el gust per l'estudi.

Amb 15 anys, va començar a treballar als laboratoris de la Societat General de Farmàcia, a Esplugues de Llobregat. Tot i que la seva il·lusió era ser mestra, no podia compaginar els horaris de feina i els de la carrera i va buscar un altre programa acadèmic que li agradés i pogués compatibilitzar. Gairebé per casualitat va triar treball social i es va introduir en el món de l'atenció a les persones i l'assistència a domicili a les persones grans. Durant l'etapa acadèmica, va viatjar un estiu a Holanda i a Bèlgica, on va fer pràctiques com a treballadora social i va entendre l'envergadura d'aquest sector, que encara no estava prou desenvolupat a Espanya.

La primera experiència professional de la Montserrat en el camp dels serveis socials va tenir lloc a l'Ajuntament de Cornellà de Llobregat, coincidint amb l'època en què es començaven a desenvolupar els serveis socials públics a Espanya, imitant els models de Bèlgica i Holanda. Aleshores, la Montserrat va passar a treballar a Barcelona, on hi havia mitja dotzena de casals d'avis des d'on es va organitzar l'ajuda a domicili a les persones grans. Unes quantes professionals es van repartir els barris de la ciutat i ella s'encarregava de preparar professionals que es dedicarien a l'assistència domiciliària. "Normalment ateníem persones que vivien soles o matrimonis amb un cònjuge molt malalt", recorda. La Montserrat sempre es va inclinar per l'assistència a domicili per la proximitat humana: "Sempre m'ha agradat aquest tipus d'assistència pel contacte directe amb les persones".

SANJUSTENQUES

A finals dels anys 70, els serveis socials van passar a ser competència de la Generalitat de Catalunya i la Montserrat va formar part de l'equip que organitzava els serveis socials als ajuntaments. Agafava el cotxe i recorria consistoris de tot el país per convèncer-los que formessin els serveis socials de base.

En el capítol personal, la Montserrat es va casar quan tenia 40 anys amb en Joaquim Gomis, que havia estat capellà i vicari a Sant Just. S'havien conegut al poble, però sovint coincidien als barris centrals de Barcelona, on treballaven i es veien a l'hora de dinar. L'any 1992 es van casar, després que en Joaquim deixés de ser capellà.

Si la Montserrat va casar-se més gran de l'habitual, també va estudiar a una edat avançada. Amb 60 anys va demanar una excedència per estudiar la Llicenciatura d'Història i li va agradar tant, que va acabar fent la tesi doctoral, dedicada al monestir cistercenc de Santa Maria de Valldaura. "A vegades em sorprèn que fos capaç d'aconseguir treballar i estudiar a la vegada durant tant temps", explica.

SANJUSTENQUES

A Sant Just, la Montserrat ha estat implicada en diverses entitats. Des dels 15 anys, forma part de l'Orfeó Enric Morera, ja que el cant és una de les seves principals aficions. També ha estat al comitè d'agermanament amb Camoapa, ja abans que es fundés Sant Just Solidari. Va ser una de les integrants de l'equip que es va desplaçar per primer cop a Nicaragua per conèixer de primera mà com era la vida i quines eren les necessitats de la ciutadania. En aquest viatge, els alcaldes de Sant Just Desvern i Camoapa van formalitzar l'agermanament entre els dos pobles.

Montserrat Obiols i Bou

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Montserrat Ribas i Cortadellas

*“Tinc dues passions, el benestar de
l'ésser humà i transmetre”*

MONTSE RIBAS I CORTADELLAS va néixer l'any 1949 a Sant Just Desvern. Setena filla d'una família econòmicament benestant, recorda amb nostàlgia els anys d'infància i joventut. Va anar a les classes privades de la senyoreta Emília, una acadèmia on nens i nenes compartien jocs i experiències. La coeducació va marcar la seva infància, més oberta i moderna que la de molts infants de l'època. "Sempre m'havia semblat molt normal jugar amb nens, perquè ho havia mamat des de petita", assegura la Montse, que més tard es va adonar de l'impacte que això havia tingut en la seva educació.

A la dècada dels 60, el senyor Bas va recuperar la llicència de professor que li havien retirat després de la Guerra Civil i la Montse va anar a la seva acadèmia. "Era un mestre excepcional i gràcies a ell m'agraden les matemàtiques", explica la Montse, que un cop acabada l'escolarització, va estudiar Comerç a Barcelona.

Amb 18 anys, va començar a cursar batxillerat nocturn, una experiència que li va canviar totalment la perspectiva vital: "estudiava amb gent més gran que jo, que s'aixecava a les 6 del matí per anar a treballar". L'empatia amb els seus companys i companyes va impulsar la Montse a començar a treballar en una consulta dentista, on va sortir de la seva bombolla i es va adonar de les dificultats que suposava haver-se de guanyar la vida. "Vaig començar a veure la llum sobre coses que de petita m'havien amoïnat, com per exemple les grans diferències econòmiques que hi havia entre les persones", apunta.

En aquesta època, va començar a festejar amb el Pedro, un noi de Sant Just, militant del PSUC i implicat en la lluita clandestina contra el Franquisme. Amb ell s'hi va casar l'any 1970 per poder-lo visitar a la Caserna Militar de Jaca sense necessitar el permís de la seva mare. "El motiu pel qual em vaig casar va ser la falta de llibertat, però el matrimoni també portava falta de llibertat per a la dona", recorda la Montse. El casament es va haver d'ajornar pel primer Festival de la Poesia Catalana, un esdeveni-

ment reivindicatiu i una cita ineludible. La Montse recorda amb nostàlgia aquells anys “en què el jovent cridava llibertat sense saber l’olor que feia”.

La carrera professional de la Montse ha tingut dues cares: d’una banda la infermeria i, de l’altra, la interpretació. De fet, assegura que té dues grans passions: el benestar de l’ésser humà i transmetre. L’any 1973, com a infermera de la Clínica Delfos, li va tocar viure una experiència amarga pel fet de ser dona. El seu cap li va negar un contracte fix per ser “dona casada amb possibilitat de quedar embarassada”. La Montse no es va quedar de braços creuats i va presentar una denúncia, que li va servir per aconseguir un increment de la liquidació. Aquesta recompensa insuficient va posar de manifest la injustícia que ella i moltes altres dones van haver de patir.

La seva segona passió, la interpretació, se li va despertar després de visitar el Festival d’Avinyó l’any 80. En tornar de França, la Montse va representar tot el que havia vist davant les seves companyes de l’Hospital de Bellvitge, que de seguida van veure que tenia fusta d’actriu. A partir

SANJUSTENQUES

d'aquell moment, va començar a estudiar a l'Escola d'Actors de Barcelona i va combinar la cura dels pacients amb les nits de teatre.

L'any 2009, després d'anys de plantejar-s'ho i diversos viatges de cooperació al Camerun, va decidir "tirar-se a la piscina" i dedicar-se en cos i ànima a la interpretació. La passió pel cinema li va arribar gràcies a la figura de Joan Frank Charansonnet, director de cinema d'autor amb qui ha rodat diverses pel·lícules com "Ànima" o "Patria", films que han rebut reconeixements i han estat nominats als premis Gaudí. Després de reciclar-se com a actriu de cinema i televisió a l'Escola Set i Acció, ha continuat la seva trajectòria davant de la càmera sota el nom artístic de Montse Ribadellas. «He gaudit moltíssim fent pel·lícules com "Carta a Eva", d'Agustí Villaronga, o "No quiero perderte nunca", d'Alejo Levis, però sobretot m'ha agradat fer cinema independent i d'autor, projectes en què t'involucres tant que ho vius tot molt intensament», comenta la Montse.

Montserrat Ribas i Cortadellas
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Montserrat Sastre i Planella

“He enfocat l’ensenyança de la ceràmica i
l’escultura a aprendre l’ofici, perquè la part
artística és un camí molt personal”

MONTSERRAT SASTRE I PLANELLA va néixer l'any 1948 a Barcelona i va viure la infància al barri de Gràcia fins que la seva família va traslladar-se a Esplugues de Llobregat. Després de realitzar els estudis bàsics en un internat, la Montserrat va apuntar-se a l'Escola del Treball. Tot i que li cridaven l'atenció moltes disciplines artístiques, es va decantar per la ceràmica, una tècnica que havia començat a aprendre de la seva mare i que tenia la intuïció que li agradaria. De fet, la Montserrat sempre ha posat en pràctica la seva habilitat innata per la creació: "m'havia agradat l'art des de petita i cada any, quan arribava Nadal, feia postals a mà per a la família i els amics".

Quan va acabar els estudis a l'Escola del Treball, juntament amb les classes que havia fet a l'escola particular d'Angelina Alós, a Esplugues, va treballar durant dos anys en un taller de Vallvidrera, on va ser l'encarregada de la secció d'esmalts. A la Montserrat li agradava la feina, però el llarg trajecte diari fins a Vallvidrera li va fer replantejar-se la seva situació. Era l'any 1971, i va decidir muntar un taller a Sant Just Desvern després de la seva primera mostra individual a l'Estudi d'Art de Ràdio Barcelona, on va començar a crear escultures.

Durant la primera etapa com a escultora, treballava la ceràmica i anava a Barcelona a vendre les seves obres a botigues d'artesanía. Encara recorda el primer dia que va anar a vendre les seves peces; va ensopegar a l'entrada d'una botiga i es van trencar totes les figures que portava. "Aquell dia no vaig vendre res", explica la Montserrat amb un somriure. La ceràmica li agradava, però mica en mica es va adonar de les limitacions del material per les creacions que ella es plantejava. Va fer el pas a la fusta, el metall i el marbre, uns materials que va aprendre a dominar gràcies a amics que li van donar un cop de mà.

Des d'aleshores, la trajectòria professional de la Montserrat ha estat molt vinculada a Esplugues de Llobregat. L'any 1973, l'alcalde de la

ciutat, Josep Català, li va encarregar que obrís una escola de ceràmica al casal Robert Brillas, un projecte que va engegar ben aviat i que l'ha ocupat fins a la seva jubilació. En la faceta de professora, la Montserrat assegura que sempre ha volgut donar llibertat creativa a l'alumnat: "He enfocat l'ensenyança de la ceràmica i l'escultura a aprendre l'ofici, perquè la part artística és un camí molt personal".

La primera exposició de la Montserrat a Sant Just Desvern va tenir lloc l'any 1972 a l'Ateneu. Més endavant n'han vingut moltes més, com la que va fer a Can Ginestar l'any 1979, una època en què l'obra de la Montserrat s'inspirava sobretot en la figura humana. Excepte en aquesta etapa, la seva principal font d'inspiració ha estat la natura, com va mostrar en l'exposició a Can Ginestar l'any 2017.

A banda de les nombroses mostres que ha dut a terme, moltes escultures de la Montserrat estan exposades a l'espai públic. És el cas de "Xarxes", una escultura situada a tocar del Walden-7 i que recorda l'època en què les rajoles de l'edifici es desprenien i es van instal·lar xarxes a la façana. Al Complex Esportiu la Bonaigua hi té l'obra "Personatges", un conjunt de peces metàl·liques ubicades a la façana principal. L'any 1987, quan

SANJUSTENQUES

es van celebrar els mils anys del municipi, l'Ajuntament li va encarregar una escultura commemorativa. La peça es va instal·lar al Parc del Mil·lenari per recordar els 1.000 anys d'història de Sant Just Desvern.

Darrerament, la Montserrat s'ha centrat en crear obres d'art per als hospitals. "Va ser una necessitat personal, perquè durant una època vaig haver de visitar molts hospitals i em vaig sensibilitzar amb el personal sanitari i les persones malaltes. "De la mà d'en Ramon López, vaig comprendre que calia humanitzar els hospitals per fer-los més amables", explica la Montserrat. Des d'aleshores, ha creat escultures per a diversos centres sanitaris, com ara l'Hospital Comarcal Moisès Broggi.

En l'aspecte personal, la Montserrat es defineix com una persona independent i treballadora. "Faig moltes hores al taller i surto derrotada, però contentíssima", afirma. A més a més, també és una persona curiosa i amb ganes d'aprendre, i és que a banda de seguir creant escultura, assisteix a les aules universitàries i a conferències i cursos d'història i art.

Montserrat Sastre i Planella
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Palmira Badell i Farigola

*“Per la política hi hauria de passar tothom,
perquè entendríem moltes coses
i n’aprendríem d’altres”*

SANJUSTENQUES

PALMIRA BADELL I FARIGOLA va néixer l'any 1944 a la plaça dels Estudis Vells de Sant Just Desvern. Recorda una infància feliç, en què el joc al carrer era la rutina de cada dia en un poble molt diferent a l'actual, amb pocs carrers asfaltats, enllumenat artificial escàs i menys veïns i veïnes que ara. Pel que fa a la formació, va anar a l'Escola Parroquial Núria i després va estudiar Batxillerat a l'Acadèmia del Senyor Bas.

La primera feina de la Palmira va ser a la merceria Novedades Maria Teresa, al carrer Bonavista. Li agradava el tracte amb la clientela i gaudia de la seva ocupació, però ho va haver de deixar perquè la seva mare va caure malalta i a casa van necessitar la seva ajuda. Sens dubte, ser una noia va condicionar la decisió de demanar-li que es cuidés de les tasques domèstiques per davant del seu germà, que va seguir treballant.

Amb 26 anys, després de més de 8 anys de festeig, es va casar amb en Jaume, es van instal·lar al carrer Major i van tenir les seves filles Marta i Susanna. Quan les filles ja van ser prou grans per anar a l'escola, es va reincorporar al món laboral, primer en un taller d'economia submergida i després a l'Escola de Música de l'Ateneu, on feia tasques de secretària, conserge i tot el que calgués. La música ha estat una de les aficions de la Palmira, que toca la gralla i n'ha ensenyat a joves de la Colla Gegantera.

Quan es va jubilar, va iniciar la seva tasca en l'àmbit de la política local. "Per la política hi hauria de passar tothom, perquè entendríem moltes coses i n'aprendríem d'altres", ha assegurat sempre la Palmira. De fet, va acabar sent víctima de les seves pròpies paraules perquè, quan Josep Perpinyà li va proposar entrar a les llistes l'any 2007, el seu marit Jaume li va recordar la seva sentència: "ara no pots negar-t'hi, perquè sempre has dit que hi hauria de passar tothom". Era la número set a les llistes del PSC i en van treure set. Va fer-se càrrec de les regidories de Polítiques de Gènere i Cultura, un tema que dominava especialment.

De l'etapa política, la Palmira en recorda moments durs, quan alguna cosa no sortia prou bé, però també en conserva bons records, com quan van destapiar el refugi antiaeri de l'antiga Escola Montserrat. També sota la seva regidoria es va publicar l'Abans, es va iniciar la primera Miscel·lània sobre dones santjustenques i es va capgirar el model de Festa Major, gràcies al treball de l'equip tècnic de l'Ajuntament i de les entitats.

L'any 2011 volia seguir com a regidora per continuar la feina feta fins aleshores, però el PSC va perdre un regidor i la Palmira va quedar-ne fora. Ara és simpatitzant d'un altre partit polític: Esquerra Republicana. Ha

SANJUSTENQUES

treballat pel procés sobiranista amb entitats com Òmnium i l'ANC, perquè creu que la independència és el millor per a Catalunya.

D'altra banda, la Palmira ha dedicat bona part de la seva vida al món associatiu: és sòcia de l'Ateneu des de fa 50 anys i ha format part de la junta directiva. És una fixa de la Colla Geganter, del Correllengua i, darrerament, també del Centre d'Estudis Santjustencs, on posa el seu gra de sorra en l'elaboració de la Miscel·lània de l'Ateneu. A més a més, fa molts anys que col·labora a Ràdio Desvern i a Esplugues TV, on ha coincidit amb l'Amalio Paredes, la Mery Barranco i la Carme Amador, entre d'altres.

Una afició especialment important per a la Palmira és la literatura. Els seus contes han aparegut publicats en diversos llibres i fins i tot a la revista "Cavall Fort", i li han servit per aconseguir premis del Servei Local de Català. L'any 2018 va publicar el conte il·lustrat "El Just i la Colla", juntament amb la Xita Camps i el suport incondicional del Centre d'Estudis Santjustencs.

Palmira Badell i Farigola

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Pilar Giner i Martín

“El veïnat troba a faltar el bar Roquetes”

SANJUSTENQUES

PILAR GINER I MARTÍN va néixer l'any 1944 a Las Planas de Castellote (Terol), filla d'una família que es dedicava a l'agricultura. La seva mare era de dretes i provenia d'una família benestant, mentre que el seu pare era obrer i republicà. La Guerra Civil va dividir molts pobles i fins i tot moltes famílies, però no va ser el cas del pare i la mare de la Pilar, que van deixar de banda les diferències polítiques. La Pilar explica amb orgull que a casa seva sempre va regnar la pau: "Mai no hi va haver baralles ni discussions sobre política".

La Pilar va anar a una escola rural, on nenes d'entre 6 i 14 anys aprenien juntes en una sola aula. Amb 15 anys, un cop acabada l'escolarització bàsica, va traslladar-se a Barcelona i es va instal·lar a casa d'uns tiets que tenien un bar i necessitaven algú que els donés un cop de mà. Quan li van proposar que es traslladés a la Ciutat Comtal, no va dubtar-ho ni un moment, perquè sabia que hi tindria més oportunitats. La primera època va treballar al Bar Arrieros, regentat pels seus tiets i situat a tocar de l'oficina de Correus de la Via Laietana. "Teníem molta feina, perquè les persones que treballaven a Correus venien sempre a menjar i a gaster-se les propines", explica. Després, va trobar feina al Restaurant El Túnel, un establiment freqüentat per persones amb alt poder adquisitiu. Va ser una bona experiència per a la Pilar, que va aprendre moltes coses sobre el món de la restauració i va començar a entendre el català.

L'any 1966 es va casar amb el Manuel i van venir a viure al barri Sud, on van obrir el Bar Roquetes. "Quan vaig arribar, em vaig trobar un barri sense asfaltar i gairebé sense llum artificial als carrers, però tot i això em va agradar", explica. Durant 25 anys, la Pilar i el Manuel van obrir el bar cada dia durant gairebé 24 hores diàries per acollir els treballadors i treballadores de les fàbriques i tallers de la zona. Obrien a les 5 de la matinada i tancaven passada la mitjanit, perquè hi havia moltes persones que vivien en una habitació de lloguer i passaven el seu temps lliure al bar. Tant

SANJUSTENQUES

és així que fins i tot el dia de Nadal, preparaven un dinar de franc per a la clientela que no tenia família a Sant Just. El Bar Roquetes també era un punt de trobada per als infants del barri, que s'acostaven a l'establiment per veure la televisió, i per als camioners que passaven per la zona, que feien servir el telèfon. L'any 1990, la Pilar i el Manuel van tancar el bar de Sant

Just i van obrir-ne un altre a la Gran Via de les Corts Catalanes, a Barcelona. La Pilar assegura que “la clientela dels dos bars era molt diferent” i és que el de Barcelona era un bar de passavolant, on sobretot servien entrepans a congressistes que anaven a la Fira de Barcelona.

Des que s'ha jubilat, la Pilar viu una vida més tranquil·la. Sovint baixa a jugar a cartes al Centre Cívic Salvador Espriu i viatja cada mes a Las Planas de Castellote per collir bolets i cireres. Han passat molts anys des

SANJUSTENQUES

de la primera vegada que va trepitjar Sant Just i assegura que “ha canviat a molt millor”. De totes maneres, el veïnat enyora les tardes al bar Roquetes i les celebracions del dia de la Verge del Pilar, en què la casa convidava a una copa per celebrar el sant de la seva mestressa. “El veïnat troba a faltar el bar del carrer Roquetes”, afirma la Pilar.

Pilar Giner i Martín

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Pilar Senpau i Jové

“Intento actuar per amor en comptes
de per por”

PILAR SENPAU I JOVÉ va néixer l'any 1955 a Lleida, on va viure la infantesa envoltada de boira, característica de les terres lleidatanes. El pare de la Pilar va morir quan ella encara era molt jove i la seva mare va ser capaç de pujar els fills tota sola. L'exemple d'una mare potent ha marcat el caràcter de la Pilar, com demostra la dedicatòria d'un dels seus llibres: "A la meua mare, que em va ensenyar a caminar sola".

En l'etapa estudiantil, la Pilar i el seu futur marit van llogar un pis a Sant Just Desvern i mica en mica van anar arrelant al municipi, perdent la necessitat de tornar cap a Lleida. També a Sant Just, la Pilar es va casar, va ser mare i va fer els seus primers passos professionals. Quan va acabar la carrera de Medicina, va treballar dos anys en un institut de formació professional de Cornellà de Llobregat.

Després d'una etapa de guàrdies, urgències i substitucions, va descobrir que hi havia una branca de la medicina que li interessava especialment: l'endocrinologia i els temes de sobrepès. Mica en mica, va deixar la sanitat pública per centrar-se en la seva consulta privada d'obesitat relacionada amb l'estrès, una branca aleshores poc coneguda a nivell de dietètica. La Pilar ha dedicat la seva vida professional a explicar la relació entre el patiment, l'estrès i l'augment de pes. "Durant molts anys, l'estètica només s'associava al pes, especialment en el cas de les dones. Avui en dia, en bona part gràcies a la lluita feminista, la gent busca el seu pes ideal per trobar-se còmoda a nivell físic i psíquic", afirma la Pilar.

Quan tenia 46 anys, el seu marit va patir un tumor cerebral que va acabar amb la seva vida. Es tornava a reproduir la mateixa circumstància que havia viscut com a filla, però aquesta vegada amb el paper de mare. "Tenia molt clar que no havia d'intentar fer de pare i de mare a la vegada. Al meu fill i a la meua filla, els volia transmetre la confiança que, lluitant, es pot tirar endavant qualsevol situació de la vida", reflexiona. En aquest

SANJUSTENQUES

punt crucial, la Pilar va agrair especialment l'esforç que havia fet la seva mare perquè ella pogués estudiar. Una de les raons principals per les quals va ser capaç de sortir-se'n sense dependre d'una pensió de viudetat és que havia tingut l'oportunitat d'estudiar Medicina, en un moment en què les dones tot just començaven a entrar a les aules universitàries. La Pilar va voler transmetre aquest aprenentatge vital als seus fills: "A la vida heu de fer dues

coses que no us podrà prendre ningú: estimar i estudiar". La malaltia del seu marit també va portar la Pilar a especialitzar-se en l'àmbit neurològic per ajudar dietèticament les persones malaltes de càncer. Des d'aleshores, va iniciar col·laboracions amb l'ICO, amb diverses xerrades i conferències.

La Pilar també s'ha dedicat a fons a la divulgació de temes de dietètica i nutrició, i tot va començar gairebé per casualitat. Un dia va enviar-li un article sobre dietètica a un amic que era director del Diari La

SANJUSTENQUES

Mañana. Li va agradar tant, que li va proposar escriure un article setmanal i d'aquí va néixer el seu primer llibre, un recull d'articles editats per Proa gràcies a l'Isidor Cònsul. A dia d'avui, ha publicat vuit llibres. Els mitjans de comunicació també han donat a conèixer el nom de la Pilar Senpau arreu, i és que ha col·laborat a Ràdio Desvern, COM Ràdio, Catalunya Ràdio, TV3 i TVE, entre d'altres. L'oportunitat va arribar per casualitat, però la Pilar s'ho passava bé, malgrat el ritme frenètic a què estava sotmesa.

Amb 60 anys va decidir plegar perquè se sentia aclaparada. “Durant molts anys he sigut la Pilar cap enfora i ara vull ser la Pilar cap endins”, assegura. Hi ha dues coses que l'apassionen: una és professional, la neurologia dins de la dietètica, i l'altra és la poesia: “La poesia m'ha canviat la vida i m'ha ensenyat la diferència entre l'amor i la por. Des dels 60 anys intento actuar per amor en comptes de per por”.

Pilar Senpau i Jové
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Rita Estapé i Turull

“El Walden-7 segueix sent com un poble”

SANJUSTENQUES

RITA ESTAPÉ I TURULL va néixer l'any 1948 a Sant Joan Despí. La seva família regentava un forn a Llinars del Vallès, però el negoci va ser destruït per una bomba durant la Guerra Civil i van decidir traslladar-se al Baix Llobregat.

La Rita va anar a una escola rural, on una sola mestra s'encarregava de 75 nenes d'edats diferents. Tot i la manca de recursos, recorda que "l'ambient era molt bo perquè hi havia molta col·laboració entre alumnes i les nenes grans ajudaven les petites". Des de ben jove, va ser molt activa a Sant Joan Despí, on va formar part del primer equip d'handbol femení de la ciutat i de la Colla Sardanista Boix Grèvol.

Quan va acabar l'escola, la Rita va seguir estudiant, en bona part gràcies a la insistència del seu pare, que sempre li deia: "filla meva, fins als 18 anys tu estudiaràs perquè ho mano jo". El pare de la Rita era conscient de la importància de l'educació, més enllà de la carrera professional que triés la seva filla. Les tardes i els caps de setmana, treballava a la pastisseria Vila com a dependent, una feina que la va ajudar a perdre la timidesa.

Després d'aquesta primera experiència laboral, va començar a encadenar feines d'administrativa, primer a Sabadell i posteriorment a Barcelona, on s'encarregava de llogar oficines a l'edifici Mercuri. D'aquesta etapa en recorda una anècdota molt il·lustrativa del menyspreu envers les dones: "em van contractar per ajudar un home, però, com que ell cobrava molt més, van decidir acomiadar-lo i donar-me tota la feina a mi". Tot i que li van pujar el sou un 50%, no cobrava ni la meitat que els homes que feien la mateixa tasca. La Rita recorda que no era un cas aïllat, ja que en aquella època "la diferència de retribució entre els homes i les dones era exageradíssima".

A diferència de moltes dones de la seva generació, va seguir treballant un cop casada i, fins i tot, va mantenir la família poc després de contraure matrimoni, quan el seu marit va iniciar un negoci. La Rita va

trobar una feina com a secretària de la Comunitat de Propietaris de l'edifici Walden-7 que havia de ser temporal. Buscaven un home per cobrir la vacant, però no en van trobar cap que estigués disposat a sacrificar els tres mesos d'estiu i van contractar la Rita. Ella estava capacitada per dur a terme la feina, però la van advertir que a finals d'estiu hauria de marxar: "per molt bé que ho facis no t'agafarem, perquè volem un home". Quan va acabar l'estiu, la Rita havia aconseguit reduir significativament la llista de morosos de la comunitat i li van dir que es podia quedar.

Des d'aquell moment, no va deixar de treballar al Walden fins que es va jubilar, fet que li va permetre viure en primer persona l'evolució de l'emblemàtic edifici, que ha canviat des de l'ideal de vida en comunitat que va atraure molta gent jove, fins a les comoditats que busquen els veïns i veïnes actuals. Tot i així, la Rita assegura que hi ha una cosa que no ha canviat: "el Walden segueix sent com un poble". Un dels episodis més complicats de la seva etapa com a secretaria va ser el despreniment de les rajoles de la façana, perquè el veïnat no es posava d'acord sobre qui havia d'assumir les

SANJUSTENQUES

despeses de la reforma. Vist amb perspectiva, la Rita assegura que ha viscut tantes històries, “que gairebé podria escriure un llibre sobre el Walden”.

Ara gaudeix de la seva jubilació i, tot i que no li va costar deixar de treballar, admet que “al principi somiava en el Walden”. Aquest canvi de vida li ha proporcionat més temps per viatjar amb el seu marit, el Joan, i gaudir dels seus nets i netes. “La meva mare sempre deia que en una casa sempre hauria d’haver-hi un infant i ara l’entenc”, conclou.

Rita Estapé i Turull

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Romi Porredon i Capdevila

“Sempre he volgut que l’alumnat que
passava per l’Institut recordés per sempre
aquella etapa”

SANJUSTENQUES

ROMI PORREDON I CAPDEVILA va néixer l'any 1950 a Cervera (la Segarra). Eren anys grisos, de plena postguerra, en què l'Església ho dominava tot. La Romi, filla d'una família religiosa, estudiava en una escola de monges i alguns caps de setmana el seu pare i la seva mare la duïen al cinema de l'Acció Catòlica, que era qui controlava la cartellera i s'assegurava que el NoDo es projectés a cada sessió.

Amb 15 anys, la Romi va seguir els passos de les seves germanes i va anar a estudiar Magisteri a Lleida, que aleshores era una ciutat força provinciana i amb un rerefons falangista. No obstant això, els anys a Lleida van suposar una etapa de plenitud per a la Romi, que va veure com se li obria un món nou de relacions socials. Allà va començar a fer teatre, dansa i bàsquet i a participar en l'organització dels festivals de l'Escola de Magisteri. Foren "els anys guanyats", uns anys que la van omplir a nivell personal i també li van permetre conèixer l'Isidor Cònsul, un noi un parell d'anys més gran que ella i amb qui va decidir continuar els estudis i compartir la vida.

A Barcelona, la Romi va estudiar Filosofia i Lletres mentre feia els seus primers passos professionals com a mestra a escoles i acadèmies. Eren els últims anys del Franquisme i les vagues, la clandestinitat i les corredisses davant dels grisos a la universitat estaven a l'ordre del dia. És el moment que va començar a prendre consciència política amb les últimes condemnes de Franco però també empesa per l'anhel dels canvis que estaven a punt d'arribar.

L'any 73, la Romi i l'Isidor es van casar i van anar a viure al barri barceloní de Nou Barris, on van treballar a l'escola de l'Església Parroquial de Santa Engràcia. Aviat l'Isidor va trobar una altra feina a Súnion, una escola pionera fundada l'any 1974 per Pep Costa-Pau. La Romi s'hi va incorporar un any més tard com a professora de català, adaptant-se al model innovador d'un centre que es fonamentava en la participació i la cogestió. Aprofitant aquesta etapa de creixement professional, va decidir llicenciar-se en Filologia Catalana.

L'any 81, després d'haver tingut els seus dos fills, l'Arnau i el Roger, la família Cònsul Porredon va instal·lar-se a l'avinguda del Doctor Ribalta de Sant Just Desvern. Van portar els fills a l'Escola Parroquial Núria i l'AMPA va ser una via excel·lent per integrar-se al poble. El contacte amb les famílies santjustenques els va obrir les portes de la SEAS, una secció històrica de l'Ateneu dedicada al muntanyisme a través de la qual van accedir al cor de Sant Just.

Va ser una època de canvis professionals, perquè el model educatiu de Súñion requeria moltes hores de dedicació i no li permetia conciliar la vida familiar i laboral. És el moment que va decidir fer oposicions

per entrar a l'escola pública i, després de passar per l'Institut de Sant Feliu i l'Institut Esplugues 2, va aconseguir la plaça definitiva al Rubió i Ors de Sant Boi. Amb tot, la seva prioritat era poder tornar a l'Institut Esplugues 2, i després d'uns anys d'espera estèril, va valorar la possibilitat d'optar a una plaça a l'Institut de Sant Just, que va aconseguir l'any 1992. Des d'aleshores i fins a la seva jubilació, l'any 2015, la Romi va ser professora de llengua

SANJUSTENQUES

i literatura catalanes a l'Institut, on va aportar el seu bagatge professional a fi d'aconseguir que l'alumnat visqués plenament els anys d'adolescència i s'endugués per sempre un bon record de la seva etapa a l'Institut. És per això que la Romi no va tenir mai un no per resposta quan li va tocar col·laborar a muntar representacions teatrals o bé organitzar les activitats de Nadal, Sant Jordi o Carnestoltes.

La implicació de la Romi a Sant Just, però, ha anat molt més enllà de la seva tasca com a docent. La SEAS ha estat un dels seus punts de referència, ja que ha format part de la junta al llarg de 20 anys i actualment és la presidenta de la secció. Tant ella com l'Isidor sempre van voler formar part de la SEAS perquè era una entitat viva que organitzava activitats per al poble i feia estimar la muntanya i el país.

L'any 2000, la Romi i altres santjustencs i santjustenques de la generació de 1950 van formar el grup de teatre "Al 2000, 50". En va ser la directora de les quatre primeres obres, però la malaltia i la mort de l'Isidor, l'any 2009, la van portar a deixar pas en la direcció del grup teatral al seu fill Roger.

Romi Porredon i Capdevila
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Rosa Candial i Carbonell

*“Treballant a l’Escola de l’Ateneu vaig veure
clar que l’ensenyament era la meva vocació”*

SANJUSTENQUES

ROSA CANDIAL I CARBONELL va néixer a Sant Just Desvern l'any 1956. Amb 6 anys va incorporar-se a l'Escola Montserrat, però el trauma de començar l'escolarització a una edat avançada i les ploreres de cada matí quan la deixaven al col·legi, van obligar el seu pare i la seva mare a buscar una alternativa. D'aquesta manera és com va arribar a l'Escola Natzalet d'Esplugues, un centre religiós, obert i progressista, que aplicava metodologies que fins i tot ara es considerarien modernes.

Un cop acabada l'escolarització bàsica, la Rosa va estudiar batxillerat al Joanot Martorell, on va preparar-se per accedir als estudis de Magisteri, a la Universitat Autònoma. Tenia ganes de treballar i d'independitzar-se, i va pensar que aquesta carrera li oferia un camí ràpid cap a l'emancipació. I no anava desencaminada perquè, després d'un parell d'anys treballant a la llibreria La Ressenya, va incorporar-se com a mestra a l'Escola de l'Ateneu. Envoltada d'un ambient de canvi, en què s'albirava el procés cap al nou sistema d'escoles públiques, la Rosa va veure clar que l'ensenyament era la seva vocació.

Era la dècada dels 70, anys de plenitud per a la Rosa, que vivia amb tanta intensitat que "tenia la sensació que els dies duraven més de 24 hores". Durant aquesta etapa va sorgir el grup Xibeques, un col·lectiu vinculat a l'Ateneu amb tendències creatives, caòtiques i fresques, que oferia performances adreçades a la comunitat santjustenca. Sota la direcció de Joan Faneca, feien animació de carrer i volien ser com els Comediants, a qui van convidar a unes Festes de Tardor de Sant Just.

La joventut de la Rosa va estar molt lligada a l'associacionisme i, concretament, a la primera dècada de l'Esplai Ara Mateix, on va dedicar una pila d'hores al voluntariat, a l'humanisme i a canalitzar les seves ganes de canviar el món. La influència familiar també la va portar a col·laborar a la Creu Roja, on fins i tot va conduir una ambulància per atendre un ferit en un accident de trànsit.

Amb 30 anys, la vida va fer un tomb amb el naixement de la seva filla. En l'àmbit professional, l'Escola de l'Ateneu s'havia convertit en l'actual Escola Montseny i mestres i famílies treballaven plegats per aconseguir el model d'escola que anhelaven: pedagògicament viable, integrador, pú-

blic i laic. L'especialitat de la Rosa sempre ha estat l'educació infantil, però també s'ha fet càrrec de cursos dels cicles inicial i mitjà de Primària. També va ser la responsable de l'hort, un dels projectes distintius de l'Escola Montseny i que li va donar el sobrenom de "la Rosa de l'hort".

La Rosa s'ha jubilat recentment després d'una vida dedicada a l'educació. Era un pas clar i que volia fer abans que li fallés la il·lusió. Amb 60 anys va tenir l'oportunitat de prejubilar-se i deixar el Montseny amb satisfacció per la feina feta i sense un excés de cansament. L'esforç

SANJUSTENQUES

dipositat en el dia a dia encara li retorna amb totes les mostres d'afecte de les persones que han passat per les seves aules. La Rosa assegura, amb un somriure, que "té el rècord d'abraçades per metre quadrat". D'altra banda, i coincidint amb l'any de la seva jubilació, la Rosa s'ha convertit en àvia gràcies a la seva filla.

Rosa Candial i Carbonell
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Rosa Carbonell i Alardi

“Les malalties no entenen de dies festius”

SANJUSTENQUES

ROSA CARBONELL I ALARDI va néixer a Campdevàrol (Ripollès) l'any 1930, on el seu pare treballava en una fàbrica. Aviat va canviar d'ofici, i la família Carbonell i Alardi es va traslladar a una casa de pagès a Surroca d'Ogassa, on tenien vaques, xais i molts camps en què la Rosa podia jugar. Ella estava encantada de viure a Surroca d'Ogassa perquè li agradaven molts els animals i viure envoltada de natura; era jove i no li va costar gens adaptar-se al nou estil de vida.

L'escola era lluny, a Sant Joan de les Abadesses, i havia de caminar vuit quilòmetres diaris, quatre per anar-hi i quatre per tornar cap a casa. Si a la tarda feia mal temps, es quedava amb la seva "segona família", una família amiga que l'acollia perquè no hagués de tornar a Surroca sota unes condicions meteorològiques adverses. Com que no hi havia manera d'avisar, a casa seva només sabien si tornava o es quedava en funció de si apareixia a la tarda o no.

Després de l'etapa d'escolarització a Sant Joan de les Abadesses, la Rosa va traslladar-se a Barcelona per estudiar a l'hospital de la Maternitat, on va completar la formació d'infermeria i va començar a treballar. Recorda amb nostàlgia aquesta etapa, en què va tenir molt bones companyes i va conèixer amb metges de la categoria del doctor Dexeus i el doctor Sas, que van ser els seus dos caps.

L'any 1955 es va casar amb el Julio Candial i, posteriorment, va venir a viure a Sant Just Desvern, a la casa on ja vivia el Julio amb els seus pares. Van instal·lar-se al barri Nord, on la Rosa tampoc va tenir problemes per adaptar-se, i van muntar un dispensari a casa seva. En aquella època, la majoria de dones deixaven el món laboral quan es casaven, però no va ser el cas de la Rosa: "a mi m'agradava treballar, perquè sempre he estat una dona molt treballadora". A banda de la feina del dispensari, també havia de cuidar els seus fills amb l'ajuda dels sogres.

SANJUSTENQUES

Al dispensari es posaven les injeccions que receptaven els doctors Carbonell, Gràcia i Ribalta, s'hi duïen a terme cures i s'atenien casos d'urgències. "Els pacients i les pacients podien venir en qualsevol moment", recorda la Rosa, "i mai no ens havíem negat a fer un tractament, fos l'hora o el dia que fos, perquè les malalties no hi entenen de dies festius". Tothom la coneixia amb el sobrenom de "Rosita" i la seva feina de cara al

SANJUSTENQUES

públic la va portar a ser una persona molt coneguda a Sant Just. El seu marit Julio, per la seva banda, s'encarregava de l'atenció a domicili.

La Rosa recorda amb un somriure l'afecte que li tenien els infants, tot i la por que els feia rebre injeccions. A la consulta, sovint hi tenia companyia, ja fos d'algun dels seus fills o filles, o del seu gos, que l'ajudava a vigilar la consulta. "Quan entraven infants i volien remenar calaixos, el meu gos feia de policia i els impedia que toquessin el material sanitari", recorda.

El Julio i la Rosa van tancar la consulta quan va obrir el CAP de Sant Just però, fins i tot un cop jubilats, encara van atendre pacients que preferien que fos ella qui s'encarregués de posar-los les injeccions. Amb la perspectiva dels anys, la Rosa Carbonell assegura que s'ha sentit realitzada amb aquesta feina perquè ha pogut ajudar a la gent.

Rosa Carbonell i Alardi

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Soledat Sans i Serafini

“Pintar i gaudir de la creativitat dels infants
ha estat un plaer de convivència a Sant Just”

SANJUSTENQUES

SOLEDAT SANS I SERAFINI va néixer l'any 1943 a Barcelona en el si d'una família mig catalana i mig italiana. Malgrat tot, la Sole (així és com se la coneix a Sant Just) mai no va poder tenir la nacionalitat italiana perquè només hi tenien dret els barons de la família. De petita estiuejava a Valldo-reix, on va començar a estimar la natura i el sabor de les ametlles, els albercocs i les prunes que collia. Tot i que era la filla disbauxada de la família, va aprendre de la tenacitat de la seva àvia, una persona molt important per a ella. De la mare li va quedar l'alegria de l'artista i la il·lusió per allò que feia i, del pare, l'interès per la cultura i el catalanisme.

A la dècada dels 60 va entrar a l'Escola Massana, on va empeltar-se de cultura i art. Un dels consells que més recorda li va donar Francesc Vidal-Gomà: "tu mira, acluca els ulls i digues la veritat". La Soledat segueix aferrant-se a aquesta afirmació, filosòfica i pràctica a la vegada, que l'ha acompanyada sempre durant la seva carrera.

Una de les seves primeres experiències en el món de la pedagogia va ser a Can Tunis, on donava classes als infants i els ajudava a buscar feina. Amb els cursos de Rosa Sensat i gràcies a la revolució pedagògica de Marta Mata, va començar a aprendre a ensenyar a través de la vivència.

Als anys 70, la Sole va tenir un fill i dues filles. Ja no pintava tant, però va començar a fer "assajos d'ensenyar", amb els seus fills i les seves amistats: "els infants s'ho passaven bé i jo aprenia d'ells i de la seva sinceritat". "Amb els meus fills vaig aprendre a ensenyar estimant, perquè la meua manera de transmetre ha estat a través de la connexió amb les persones", explica la Soledat, que creu que les persones que han passat pel taller municipal de plàstica Carrau Blau la recorden tant o més pel tracte humà que per la pintura.

Després d'una etapa a una escola de Les Corts, en què va començar a fer de mestra de plàstica, l'any 79 va arribar a Sant Just. De seguida es va posar en contacte amb la Carme Malaret i Julià i amb el seu

SANJUSTENQUES

germà, que li va encarregar que creés un riu Llobregat per les Festes de Tardor. La Sole i una bona colla d'infants del poble van fer un riu amb materials reciclats que de seguida va cridar l'atenció de moltes persones, entre elles la Marta Balada i Monclús, que aleshores es dedicava a la docència a l'Institut de Sant Just. Quan la Marta i la Sole es van conèixer, van decidir organitzar un curs d'estiu a Can Ginestar i expandir el seus coneixements. L'èxit de la iniciativa va ser tal, que l'Ajuntament els va cedir les golfes de Can Ginestar perquè continuessin la seva tasca, en el que va ser l'inici del Carrau Blau.

Algun dels capítols més recordats del Carrau Blau han estat relacionats amb les festes de Sant Just, especialment Sant Jordi i les Festes de Tardor, en què sempre organitzaven alguna activitat col·lectiva pels carrers del poble. La Sole recorda amb nostàlgia una anècdota que il·lustra perfectament la creativitat dels tallers de plàstica: “Un dia vam fer una vaca molt gran i els infants s’hi van amagar a dins, de manera que només vam pagar dues entrades a la festa de Carnestoltes: una per a la lletera, que era jo, i l’altra per a la vaca”.

A través del Carrau Blau, la Soledat ha transmès la seva idea de creativitat: “a la plàstica hi ha expressivitat, hi ha educació artística, hi ha educació humana i hi ha una part lúdica”. Bona part d’aquests coneixements, els va plasmar en el llibre “Diàlegs amb la sorra”, on va quedar reco-

SANJUSTENQUES

Il·lida una pedagogia que encara avui continua sent molt vàlida. “Nosaltres baixàvem a Can Ginestar a mirar els arbres, tocar-los, olorar-los i observar la posta de sol”, explica la Sole, que insisteix que “no hi ha mai un infant que ho faci millor ni pitjor, perquè s’involucren en tot el que són”. Després de 25 anys de començar el Carrau Blau, la Soledat i la Marta van escriure “Fragments”, una sèrie de monogràfics en què combinen l’explicació de la teoria pedagògica amb l’experiència de la pràctica amb els infants.

L’any 2014, la Soledat es va jubilar i es va endur amb ella les vivències de tants anys de dedicació i treball amb tenacitat i compromís. La seva carrera ha estat mereixedora del premi Marta Mata, un guardó que reconeix la trajectòria d’una persona l’acció pedagògica de la qual hagi transcendit a altres persones. En tota la trajectòria al Carrau Blau, la Soledat ha aconseguit que els infants gaudissin amb el que creaven i això li ha servit per aconseguir el millor reconeixement de tots, el reconeixement de l’alumnat.

Soledat Sans i Serafini
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Teresa Faneca i Espinós

“Quan pinto, m’oblido de tota la resta”

TERESA FANCA I ESPINÓS va néixer a Sant Just Desvern l'any 1949. La seva família era de Benifalset (Baix Ebre) i el seu pare va arribar al municipi per pagar un deute al seu oncle, que els havia cedit unes terres a Benifalset a canvi que vinguéss a treballar a la pastisseria Trilla. La família Fancà i Espinós va instal·lar-se a Sant Just, primer en unes habitacions a dalt de la pastisseria, i després en una casa al carrer Bonavista a canvi de cuidar la senyora que hi vivia.

Al carrer Bonavista, i en el si d'una família treballadora, és on van créixer la Teresa i els seus germans, Joan i Josefina. Era una etapa d'infantesa, en què els carrers sense asfaltar i les caixes que els deixava el propietari d'una botiga de queviures eren suficients per jugar i passar-s'ho bé. La Teresa va anar a l'Escola Parroquial Núria i, posteriorment, va passar a les Escoles Nacionals, on va estudiar fins als 14 anys. Les mestres li van dir que no servia per estudiar però, en canvi, de seguida van veure la traça que tenia per dibuixar. La seva professora Teresa Sanmartí, la va animar perquè estudiés a l'escola d'art i disseny Massana, on assistia als vespres mentre treballava als laboratoris Prodes. Encara recorda els llargs viatges de tornada amb l'autobús SJ, cada nit, des del centre de Barcelona. Eren anys de mobilitzacions i vagues estudiantils, que van contribuir al creixement personal de la Teresa.

L'any 1974 es va casar amb en Toni, a qui havia conegut a les excursions de la SEAS. Després de contraure matrimoni va deixar la feina però va seguir estudiant a l'Escola Massana, fins i tot després del naixement de la seva filla Mònica. Tot seguit, i després d'haver tingut la seva segona filla, la Teresa va fer la prova d'accés a la universitat per a majors de 25 anys i va començar els estudis de Belles Arts. Però la malaltia i la mort prematura de la seva filla gran l'any 93 van truncar l'evolució acadèmica de la Teresa i la van situar en un moment d'impàs vital.

SANJUSTENQUES

Un any més tard, en Marcel, un soci de l'Ateneu aficionat al dibuix i la pintura, li va proposar que s'unís a un grup d'artistes que s'estava formant a l'Ateneu: Arteneu. La intenció inicial era que el grup estigués format per artistes de diverses branques, però les persones que es dedicaven a la pintura aviat van ser majoria. La Teresa també es va apuntar a FirArt, un mercat d'art que tenia lloc mensualment, primer al Mercat Municipal i, posteriorment, al Parador. "Al principi hi havia corredisses perquè hi venia molta gent i les obres es venien", recorda la Teresa.

Arteneu també va col·laborar en diversos esdeveniments vinculats a l'Ateneu. Durant els primers anys havien arribat a organitzar dues exposicions l'any: una per la Setmana de l'Ateneu i una altra per les Festes de Tardor. La Teresa recorda amb nostàlgia com havien guarnit el balcó de l'Ateneu abans de cada pregó de les Festes de Tardor o el coet enorme que van fabricar. L'Orfeó Enric Morera, els Gegants, l'Esbart i el Cor lo Pom de Flors havien estat protagonistes d'aquests immensos murals que amb prou feines cabien al local d'Arteneu. Posteriorment, també van convidar a les seves exposicions artistes de renom com Carme Malaret o Rosa Crusellas.

SANJUSTENQUES

Enguany Arteneu compleix 25 anys i la Teresa és l'única membre fundadora que segueix formant-ne part. Actualment hi ha sis artistes que sovintegen l'Ateneu per deixar anar la seva inspiració artística. Els dimarts és el dia que es troben i intercanvien impressions, tot i que sovint a les persones que es dediquen a l'art els costa admetre crítiques. La Teresa assegura que per a ella la pintura ha estat i segueix sent "un mitjà per gaudir" i un espai en què "s'oblida de tota la resta per centrar-se en l'art".

Actualment, continua vinculada a l'Ateneu i s'ha sumat al Juny Fotogràfic, un projecte de l'Agrupació Fotogràfica Sant Just.

Teresa Faneca i Espinós

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Teresa Farró i León

“Del Walden ens va atreure la llibertat
d’estar en un espai que ens podíem fer a
la nostra mida i amb gent amb qui
compartíem manera de pensar”

SANJUSTENQUES

TERESA FARRÓ I LEÓN va néixer l'any 1947 a Horta, un poble que amb els anys s'ha convertit en un barri de Barcelona. La Teresa recorda amb nostàlgia el paisatge de l'Horta que la va veure créixer: un poble de cases amb carrers sense asfaltar i en què baixar a la ciutat era una bona excursió. Els seus anys d'infantesa i joventut van transcórrer entre una escola de monges i excursions a la muntanya amb els amics i amigues d'Horta. Després de l'etapa d'escolarització bàsica, la Teresa va estudiar Comerç i Secretariat i va iniciar la seva carrera professional treballant com a secretària.

Però un viatge a París va canviar el rumb de la vida de la Teresa, que va conèixer un dissenyador de Sants que també era de viatge a la capital francesa: en Lluís. Una conversa en un restaurant parisenc va donar pas a una amistat que més endavant es convertiria en una relació de parella, ja un cop a Barcelona. Als anys 70, el Lluís i la Teresa van sentir a parlar del Walden-7 i el seu projecte vivencial, i van decidir traslladar-se a Sant Just Desvern. No va ser fins anys més tard que, en part per la pressió familiar, van decidir casar-se pel civil, una decisió controvertida per l'època i que va obligar la Teresa a renunciar a l'Església Catòlica i demostrar mitjançant testimonis que no practicava la religió. Poc després, entre l'any 78 i l'any 80, la Teresa va tenir les seves dues filles: la Maria i l'Eulàlia. Va ser aleshores quan va compaginar la seva vida familiar amb els estudis de biblioteconomia, una experiència que valora molt positivament.

L'elecció de viure al Walden no va ser casual, i és que el teixit social de l'edifici, habitat per persones amb professions liberals amb qui compartien maneres de pensar, va cridar l'atenció de la parella novinvuda. La Teresa no va trigar a involucrar-se en les activitats del municipi i especialment del Walden, on va formar part de la Comissió de Cultura, un grup de persones que organitzaven projeccions de pel·lícules, exposicions i altres esdeveniments culturals. Més endavant, també va ser membre de la

junta de la Comunitat de Propietaris del Walden-7 durant cinc anys, juntament amb la Isabel Ortuño i Esteban, el Carmelo Palomo i el Robert Jané. Encara recorda les reunions que acabaven a les 4 de la matinada, però que van servir per engegar projectes importants per a l'edifici, com ara la unificació de criteris en les obres exteriors dels habitatges.

Un altre dels grans projectes en què ha col·laborat la Teresa és "El món il·lustrat", una sèrie de xerrades que van aconseguir posar en valor veïnes i veïns de Sant Just que destacaven en els seus àmbits professionals. Jau-

me Plensa, Clara Segura, Joan Margarit o, fins i tot la seva filla, Lali Ayguadé, van ser algunes de les personalitats que van passar pel "Món il·lustrat". La Teresa assegura que encara avui hi ha gent que li demana que ho tornin a fer.

La vida professional de la Teresa s'ha desenvolupat eminentment a Sant Just. Va formar part de la primera AMPA de la nova Escola Montseny, on va fer-se càrrec de la comissió d'activitats extraescolars. De seguida va sorgir la necessitat de contractar una persona que hi dedicés més hores i la Teresa, que en aquell moment no tenia feina, va entomar el repte. En to-

SANJUSTENQUES

tal van ser 27 anys de dedicació a les activitats extraescolars del Montseny, on també va fer-se càrrec de la biblioteca i l'activitat de labors i costura. Encara hi ha exalumnes que l'aturen pel carrer per agrair-li la feina que va fer i demanar-li consell. L'últim lustre, abans de jubilar-se amb 67 anys, el va passar com a secretària de l'AMPA de l'Escola Montserrat, una etapa de la què conserva molt bon record, així com de l'equip humà i el projecte del centre, amb el qual va quedar entusiasmada.

Actualment, la Teresa està vinculada a l'Espai de Lliure Creació Carme Malaret, on alimenta la seva faceta artística i col·labora en diverses iniciatives. Forma part del Petit Comitè, un grup de persones que decideix quins projectes artístics es duren a terme. A més a més, és alumna del "Gaudim creant art", on aprenen tècniques d'alabastre i fang amb la Carme i la Janira.

Teresa Farró i León

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Úrsula Farràs i Porta

“Les dones ens hem de creure que
la nostra feina és tan important com la dels
homes i que cal defensar-la”

ÚRSULA FARRÀS I PORTA va néixer a Andorra la Vella l'any 1948, on va viure fins als 16 anys. Era una Andorra molt diferent a l'actual, on el turisme i la construcció encara no havien arribat amb força al Principat. Amb 16 anys, va anar a Barcelona per estudiar infermeria i, quatre anys més tard, va començar a treballar a l'Hospital de Sant Pau.

L'Úrsula va viure els anys de reestructuració de la sanitat pública. “Vaig formar part de la primera generació de dones preparades que ens vam posar a treballar d'infermeres; som les que vam reemplaçar les monges”, explica. El fet de treballar en un sector feminitzat, li ha permès viure de prop la problemàtica que significa per a moltes dones haver de compaginar la vida laboral i la vida familiar: “des de petites ens havien inculcat que ens havíem d'encarregar des les tasques de la llar, però les dones ens hem de creure que la nostra feina és tan important com la dels homes i que cal defensar-la”. Assegura que moltes infermeres miraven de combinar les seves vacances amb les del seu marit, però mai no es plantejaven que fos l'home qui canviés de dates.

L'Úrsula ha desenvolupat la major part de la seva carrera professional a l'Hospital Clínic, que compta amb un servei d'urgències referent per a les víctimes d'agressions sexuals. “L'any 2000, vam elaborar un protocol perquè totes les parts implicades es desplaressin a l'hospital i les dones no haguessin d'anar enlloc més”, explica. Arrel d'aquesta iniciativa, l'equip assistencial (infermeria, treball social i metges i metgesses) es va adonar que els casos de dones maltractades, i especialment els de violència psicològica, eren difícils de detectar. “Abans, quan una dona anava al metge amb mostres de violència o amb comportaments irregulars i actituds reservades, no se li preguntava si hi havia violència en la seva relació de parella, però ara aquesta qüestió forma part d'un protocol ja establert”.

L'any 1984, l'Úrsula va venir a viure a Sant Just Desvern amb la seva família. La primera porta d'integració al poble va ser l'APA de l'Escola

Canigó. “Curiosament, tot i que es deia Associació de Pares d’Alumnes, la majoria de les que en formàvem part érem mares”, recorda. També va participar al Consell Municipal d’Educació, que li va obrir les portes d’un altre Consell Municipal: el de la Dona.

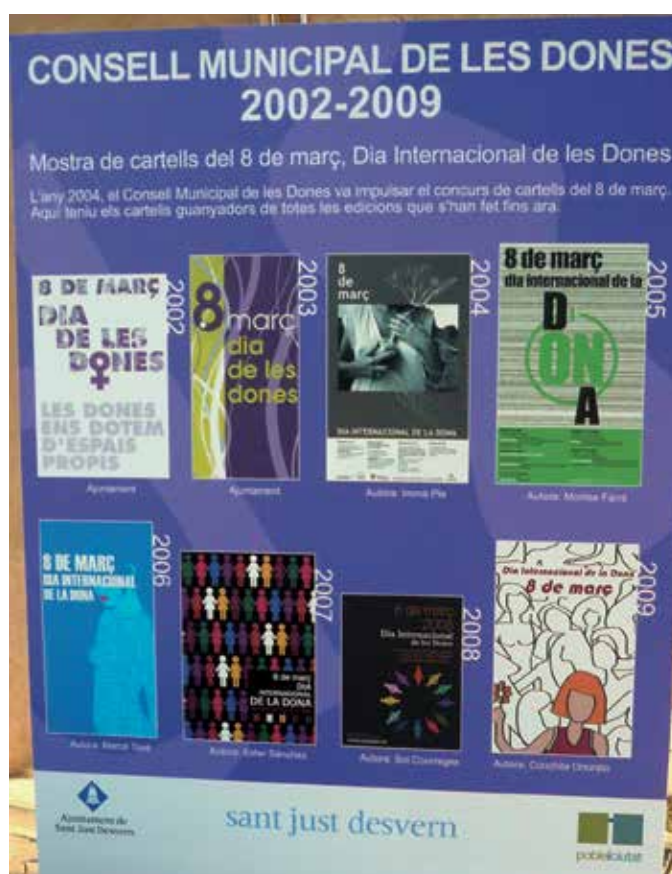
Tot i que s’havia implicat en moviments socials, l’Úrsula no ha format mai part de cap partit polític, i va entrar a Consell de la Dona a títol individual. Algunes de les accions més destacades que es van dur a terme amb la participació de l’Úrsula foren la celebració del 8 de març (Dia internacional de les Dones) i la del 25 de novembre (Dia internacional per a

l’eliminació de la violència contra les dones), la presentació d’una moció per fer cinc minuts de silenci a la porta de l’Ajuntament cada vegada que hi ha un assassinat per violència de gènere i la denominació femenina dels carrers de Mas Lluí. “Es van escollir dones destacades de Sant Just Desvern, de Catalunya, de l’Estat espanyol i de la resta del món i es va fer una tria”, exposa.

L’Úrsula creu que el tema del gènere ha evolucionat molt i es considera afortunada d’haver viscut un moment de la història en què els

moviments feministes han crescut. Ara, però, pensa que ha arribat el moment d'obrir els espais perquè els homes també hi participin i s'impliquin en els canvis. "La violència de gènere ha tingut un repunt perquè la dona ha deixat de ser submissa i crec que, perquè la violència desaparegui, també cal canviar la mentalitat dels homes", conclou l'Úrsula.

Úrsula Farràs i Porta
Entrevista completa a Ràdio Desvern

Victoria García i Ferrando

“Quan vaig arribar a Sant Just
em vaig trobar amb moltes coses a fer i
molta implicació ciutadana”

SANJUSTENQUES

VICTORIA GARCÍA I FERRANDO va néixer l'any 1953 a Oriola, al País Valencià. Va arribar a Barcelona amb 17 anys per estudiar, però va decidir quedar-se definitivament a Catalunya, on va conèixer el seu marit, el José Luis. Tots dos van instal·lar-se a Sant Just Desvern, concretament davant de l'antiga fàbrica Prebetong, al barri Sud.

La Victòria sempre ha estat una persona implicada amb el seu entorn, i quan va arribar al municipi, de seguida va trobar una causa per la qual lluitar. L'alcalde, que aleshores era Lluís Segura, va demanar la col·laboració ciutadana per impedir que la cimentera Prebetong entrés de nou en funcionament. El malestar veïnal es va concretar en l'Associació de Veïns, que va renéixer i va lluitar contra la Prebetong a finals dels anys 80 gràcies a l'empenta de persones com la Mery Barranco i la Victòria Garcia. Finalment, l'Ajuntament va adquirir els terrenys de la fàbrica de ciment i es va iniciar la construcció de l' Illa Walden i els equipaments de la zona: el Centre Cívic Salvador Espriu, l'Escola Bressol Marrecs i el CAP Sant Just.

L'any 1991, l'Associació de Veïns va intervenir per primera vegada al ple municipal, després de l'aplicació del Reglament de Participació Ciutadana que regulava la participació de la ciutadania a l'administració local. La Victòria va tenir l'honor de fer aquesta intervenció com a presidenta de l'Associació de Veïns.

Un altre dels cavalls de batalla de l'entitat veïnal fou el recàrrec metropolità del transport. L'Àrea Metropolitana de Barcelona va crear aquest impost en un moment en què Sant Just disposava d'un servei de transport deficient. L'Associació de Veïns va trobar una escletxa legal per oferir a la ciutadania l'opció de no pagar el rebut. La introducció de l'anomenat cànon de l'aigua també va mobilitzar l'associació, que va canalitzar el pagament del consum de l'aigua per evitar que el veïnat hagués d'assumir el cost d'un cànon que consideraven injust.

L'Associació de Veïns també va treballar intensament durant la dècada dels 90 per regular el trànsit a Sant Just. La Victòria es va encarregar de presentar una instància a l'Administració per exigir la col·locació de semàfors al municipi. L'acció més sonada fou la penjada de llençols blancs als balcons del barri Nord durant la celebració de la fira comercial FiraDesvern, una imatge que va ser portada de La Vall de Verç.

La col·laboració de la Victòria amb el poble ha anat més enllà de l'Associació de Veïns, i és que també va formar part de l'AMPA de l'Escola Parroquial Núria durant el procés de tancament del centre educatiu. La Victòria, que havia portat els seus fills al Núria per garantir l'ensenyament en català, va treballar per evitar el tancament del col·legi per part del mossèn Miquel i va formar part del grup de pares i mares que es va encarregar de la gestió de l'escola en els mesos previs al tancament definitiu.

També des de la seva arribada al poble, la Victòria es va assabentar dels primers passos de l'emissora municipal Ràdio Desvern i de seguida

SANJUSTENQUES

s'hi va afegir com a via per integrar-se a l'entorn. Juntament amb la Maria Cervantes i l'Olga Benítez, produïen "Parlem-ne", un programa en què debaten sobre temes socials.

En l'àmbit professional, la Victòria ha treballat durant 30 anys a l'Ajuntament de Sant Just Desvern, on ha format part del sindicat UGT. Sota la regidoria de la Costi Rubio i García i amb el suport tècnic de l'Ana López de Eguilaz i Santisteban, es va elaborar el primer Pla Municipal de Gènere al 2006. L'any 2007 es va aprovar la Llei d'Igualtat que regulava els PIO (Plans d'Igualtat d'Oportunitats) a les empreses i les comissions per al seu seguiment, on va participar la Victòria en la incorporació dels temes d'igualtat i gènere a l'Acord/Conveni Regulador de l'Ajuntament. En el moment de la seva jubilació, al desembre de 2017, encara no s'havia implementat efectivament cap Pla d'Igualtat a la plantilla, 10 anys després del reconeixement d'aquest drets laborals per Llei. La Victòria assegura que "a l'Administració pública existeix una violència institucional envers el col·lectiu de les dones, que representa un 50% de les persones empleades".

Victoria García i Ferrando

Entrevista completa a Ràdio Desvern

Agraïments

A les 66 santjustenques, per acceptar de ser entrevistades a Ràdio Desvern i aparèixer en aquest llibre, a les seves famílies, per la seva col·laboració, i a totes les persones que hi han contribuït d'alguna manera.

Un record especial per a Rosita Carbonell i Alardi i Marta Roig i Felip, que ens va deixar abans de tancar la segona edició d'aquest llibre.

